

СТАРОСВѢТСКІЙ
БАНДУРИСТА.

КНИГА ПЕРВАЯ.

ИЗБРАННЫЯ
МАЛОРОССІЙСКІЯ И ГАЛИЦКІЯ
ПѢСНИ И ДУМЫ.

СОБРАЛЪ

Николай Закревскій.

Тебѣ, милаѣ Оукраинѣ, посвѣщаю изданіе.

МОСКВА.

ВЪ УНИВЕРСИТЕТСКОЙ ТИПОГРАФІИ.

1860.

ПЕЧАТАТЬ ПОЗВОЛЯЕТСЯ,

съ тѣмъ, чтобы, по отпечатаніи, представлено было въ Ценсурный Комитетъ узаконенное число экземпляровъ. Москва, 12-го марта, 1860 года.

Ценсоръ Н. Гиларовъ-Платоновъ.

Ценсоръ П. Росковшенко.

ОГЛАВЛЕНІЕ ПЕРВОЙ КНИГИ

Введеніе.

	Стан.
1. Нѣчто о сочиненіяхъ на Малороссійскомъ нарѣчій.	I
2. О Малороссійскихъ пѣсняхъ.	IV

Пѣснй та думки.

Номеръ пѣснй.

97. А, а, котико; засни мала дитино.	70
12. А въ томъ борку на клику.	20
38. А дежъ тая крыниченька, що голубка пила?	38
124. А хто любить гарбузъ, гарбузъ, а я люблю дыню;	87
126. А хто хоче Гандзю знати, прошу мене запытати.	—
39. Била жѣнка мужика, пошла позывати.	39
105. Болить моя головонька вѣдъ самого чола	74
122. Бѣду собѣ купила, та за свои гроши.	86
121. Вѣдѣть ѣдешъ? — Вѣдъ Дунаю.	85
45 и 46 Воли мои половыи, чому не орете?	41
61. Всѣ покою шире прагнуть.	49
94. Въ Бердичовѣ, славномъ мѣстѣ.	68
6. Въ огородѣ хмелиновъка грядки устлале.	17
69. Въ чистѣмъ полѣ двѣ тополй, а пѣдъ ними крыниченька.	34
181. Выйшли изъ поле косарй, косить ранкомъ на зорѣ	115
2. Вѣтеръ вѣе горою, любивъ Петрусь зо мною.	11
1. Вѣтеръ гуде, трава шумить, Козаченько вбитый лежить	—
21. Вѣють вѣтры, вѣють буйный, ажъ дерева гнуться	27
28. Гай, гай зеленый; хлопень, хлопецъ молоденькій	32
109. Гей збѣди, збѣди мѣсяцю ясный.	76
139. Гей на ставку, на ставку, заправъ орелъ ластѣвку.	95
125. Гей орлята, соколята, все поле покрыли.	87
128. Гей пѣдъ горою, пѣдъ перевозомъ.	89
129. Гей у полѣ на роздольи шовкова травица	—
130. Гей хороша молодичка моргала на мене.	—

Номеръ пѣсни.

133. Гей ѣхали Козаки зъ обозу.	91
87. Гнется, гнется калинонька.	64
16. Годѣ вже намъ журитися, пора перестати	22
20. Годѣ, годѣ, Козаченьку, въ обозѣ лежати	26
50. Голубѣ сизый, голубѣ сизый, голубка сизѣйша	43
137 и 138. Гомонѣ, гомонѣ по дубровѣ.	94
143. Горезѣ менѣ, горе, несчастлива доля.	97
171. Гриню, Гриню, до работы	112
118. Да (Та) булажѣ въ мене жѣнка, та булажѣ въ мене любка.	83
147. Да йде чумаки да дорогою, медъ-вино кружася	99
112. Да чи я въ лузѣ не калина	78
77. Де ты ходишѣ, моя доле?	58
180. Добрывечѣръ, дѣвчино, куды йдешѣ?	115
117. Дѣвчино, кохана, здорова була.	82
74. Дѣвчино ты моя, Переяславко.	57
113. Житѣе наше Козацькее; мы не пропадемъ.	78
183. Журилася попадя своєю бѣдою.	116
8. Завью вѣнки, та на святки.	17
4. Заковала зозуленька у садочку.	12
23. За Нѣмань иду, гей коню мѣй, коню.	28
80. Засвѣтали Козаченьки въ походѣ зъ полуночи.	59
177. Захотѣла вража баба молодою бути.	114
134. Зашумѣли густы лозы, Козаковѣ при дорогѣ.	93
153. Зѣнизу Дѣтира тихій вѣтерѣ вѣе, повѣває.	102
72. ЗѣУкраины сюды пришла, въ жалости бѣдвенька	56
123. Иде Козакѣ зъ Украины, мушкетѣ за плечами	86
108. И живѣ, не любила, и вмерѣ не тужила	76
110. Изъ-за горы вѣтерѣ вѣе, жито половѣе	77
106. Ишли дѣвки зъ Санжарѣвки.	75
102. И шумѣть, и гудѣ, дробный дощикѣ иде.	72
167. Кармелю, сердце! по свѣту ходишѣ.	110
127. Козакѣ коня наповавѣ, Дзюба воду брала.	88
99. Котилися возы зъ горы, та въ долину стали.	71
53. Кохавѣ мене батько, якѣ бѣлу тополю.	46
169. Крикнувѣ Козакѣ, крикнувѣ Нечай одѣ гаю до гаю.	111
184. Кукурѣку, пѣвнику, на току.	119
155. Летѣвѣ орелѣ по-надѣ моремѣ, по высокѣй высокости.	104
173. Летѣла сова изъ чужого села.	113

Номеръ пѣсн.

104. Мѣнѣ мати наказала, щобъ я мужа шанувала	74
144. На бережку у ставка, на дощечцѣ у млинка	97
81. На Вкраинѣ всѣго вдоволь, и пани и браги	60
131. Не жаль мѣнѣ на галоньку, а жаль менѣ на вороньку	90
68. Нема лѣду, нема лѣду, нема й переходу	34
98. Не противъ дна, противъ нѣчки	70
62. Не тамъ щастье, не тамъ щастье, де багати люди	51
158. Не ходи, Грицю, на вечорницѣ	106
64. Одна гора высокая, а другая низька	52
179. Ой безщасный Чумаченько, що въ корчмѣ ночує	115
37. Ой бѣда, бѣда чайцѣ небозѣ	37
5. Ой бувъ въ Сѣчи старый Козакъ, прозваніємъ, Чалый	13
185. Ой бувъ, та й нема, — поѣхавъ на рѣчку	119
84. Ой въ недѣлю дуже рано всѣ дзвони дзвонили	62
95. Ой гутий очеретъ, та й лепеховатый	69
48. Ой дѣвчина горлиця, до Козака горнеться	43
145. Ой дѣвчино, дѣвчинонько, такъ мѣнѣ миленька	98
140. Ой дѣвчино, небого, люби мене голого	95
47. Ой за гаємъ, ой за гаємъ та вже зеленѣлымъ	42
22. Ой знати, знати въ кого есть дочки	27
49. Ой Иване, Иваненьку	25
149. Ой израда, кары очи зрада	160
156. Ойшла не берегомъ, лугомъ	105
41. Ой кудыжъ ты, чумаче, мандруешъ?	19
161. Ой мала вдова сына сокола	108
182. Ой мати, мати, сердце не вважає	116
93. Ой Морозе, Морозеньку, ты славный Козаче	68
58. Ой мѣсяцю, мѣсяченьку, зайдн за комору	48
88. Ой на горѣ та женьцѣ жнуть	65
26. Ой на морѣ, на морѣ синопькомъ	30
176. Ой не лѣтай, сѣра утка, до озера шти	114
168. Ой нікому жить не горько, такъ якъ вдовѣ бѣдибѣ	111
116. Ой обѣзветься панъ Хмѣльницькій	80
91. Ой плавала сѣра утка по водѣ	66
59. Ой по горахъ снѣги лежать	48
7. Ой пѣдъ вишнею, пѣдъ черешнею	17
66. Ой полети, галко, де мой рѣдний батько	53
154. Ой поѣхавъ мой миленькій до млина	103

Номеръ пѣснн.

57. Ой раненько сонце зходить и побздно заходить	48
101. Ой сама я, ой сама пшениченьку жала.	72
44. Ой спавъ Пугачъ на могилѣ, та й крикнувъ вѣнъ пугу.	41
135. Ой тамъ въ борѣ два яворы, третій зелененькій.	93
186. Ой три лѣта, й три недѣли минулося на Вкраинѣ.	119
36. Ой ты горо каменная, чомъ ся не лунаешъ?	36
92. Ой ты, дѣвчино, горда та пышна!	67
82. Ой ты дѣвчино зарученая.	60
70. Ой ты живешъ на горѣ, а я подъ горою;	55
96. Ой ты ковалю, коваленку.	69
32. Ой у броду, ой у броду.	34
163. Ой у лузѣ калина весь лугъ изкрасила.	109
151. Ой у мѣстѣ Неміровѣ дѣвокъ танокъ ходитъ.	100
148. Ой у полѣ крыниченька, видно дно.	99
73. Ой у полѣ крыниченька, чумакъ наповас.	56
65. Ой у полѣ ситѣжокъ прошитъ.	52
163. Ой у хатѣ, у кѣмнатѣ сидитъ стара мати.	109
29. Ой хто бѣжить, та дѣвчино.	32
174. Ой чи будешъ, дѣвчинонько, по мѣстѣ журиться?	113
78. Ой чій же то двѣрь? Приточивъ бы свѣтъ.	58
18. Ой чумаче, чумаче, въ тебе личко козаче.	24
90. Ой щиголь гадае, громаду збѣрае.	66
190. Ой якъ мене моя мама та дала до школы.	122
9. Охъ уже сѣмъ лѣтъ Донця на Донѣ нѣтъ.	18
152. Переходомъ въ чистомъ полѣ зацѣли волошки.	102
175. Плыви, плыви, селезеню, противъ воды тихо.	113
188. По дорожѣ жукъ, жукъ, — по дорожѣ чорный.	121
142. Подъ горою крыниченька; тамъ джерело все бѣе.	96
56. По за садомъ дорога до самого порога.	47
85. Пойду я вже у лѣсочокъ.	63
55. По надъ моремъ Дунаемъ вѣтеръ яворъ мигас.	47
40. По улицѣ я хожу, и не нахожуся.	39
159. Пресучая та журба мене изсушила.	107
136. При бѣрезѣ, при морѣ, гулявъ Козакъ доволѣ.	93
120. Прилѣтѣла зозуленька зъ темного лѣсочку.	85
132. Приѣхали три Козаки, та всѣ три однаки.	91
115. Прощу тебе, отамане, прощу тя на пиво.	80
79. Пусти мене мати въ поле жито жати.	59

Номеръ пѣсни.

41. Розвивайся сухій дубе на чотыри листы	39
33. Розлилися воды на чотыры броды.	35
15. Сама хожу по каменю.	22
160. Свѣти зоре на все поле, закъль мѣсяць збѣде	107
3. Сѣмъ день молотила.	12
35. Сивый коню, сивый коню, що ты задумався?	35
17. Сидить голубъ на берѣзѣ, голубка на вишнѣ.	24
162. Сидить сокъль на тополѣ.	108
83. Славный городъ Коломыя, ще славнѣйшій Куты.	61
24, и 25. Сонце низенько, вечеръ близенько.	29
31. Стелися, стелися, зелений гороше, якъ листъ по водѣ	34
49. Стоить яворъ надъ водою, въ воду похилився.	43
118. Та булажъ въ мене жбѣнка, та булажъ въ мене любка.	83
75. Та внадився журавель, журавель.	37
100. Та йшовъ Гнатко, та йшовъ братко тихесенькимъ шляхомъ.	71
34. Та йшовъ Козакъ дорогою, дорогою широкою.	35
103. Та йшовъ Козакъ зъ Дону.	73
71. Танцѣвала рыба зъ ракомъ.	56
150. Та оравъ мужикъ при дорогѣ. Гей, гей, при дорогѣ.	100
107. Та оре Семенъ, оре чорными волами.	75
52. Та пила все Лемериха на меду.	45
67. Та що се на вулицѣ? — Метелиця струже!	54
165. Тече рѣчка невеличка; поставлю я ятѣрь.	109
43. Торохъ, торохъ при дорогѣ	41
141. Туманъ яромъ, туманъ яромъ, туманъ и горою.	96
114. У Глуховѣ, у городѣ во всѣ дзвоны дзвонять.	77
114. У Кіевѣ, на рыночку, пьють лашеньки горѣлочку.	79
119. У сусѣда хата бѣла.	83
170. Усѣ куры на сѣдалѣ, пѣвень на сторожѣ.	112
86. Хилилися густы лозы вѣдкѣль вѣтеръ вѣс.	64
30. Хожу, нужу надъ берегомъ и тяжко вздыхаю.	33
157. Цыганочка, да волбшечка шатеръ будовала.	105
172. Чи всѣмъ людямъ изъ коханья такъ ся дѣе?	112
60. Чи се тыи чоботы, що зять давъ?	49
76. Чи ты гордый, чи ты пышный, чи городе несешся?	57
63. Чи ажь въ мужа не жона, чи не господиня?	51
10. Чогожъ вода казамутна? — Чи не хвиля збѣла?	19
187. Чуешь, Лавро, Геть-но зъ хаты!	121
54. Широкая та улица, та ще й подалася.	46

Номеръ пѣсни.

51. Шли коровы изъ дубровы, а овечки зъ поля.	44
14. Шумить, гуде дубровонька, плаче, тужить дѣвчинонька.	22
42. Що ты, милый, думаешь, гадаешь?	40
178. Ёде Козакъ дорогою, широкою, стовбовою.	114
146. Ёхавъ дѣлько зъ Коломыи, та загубивъ лучню.	98
27. Ёхавъ Козакъ за Дунай.	31
48. Якъ бы мѣнѣ зранку. (Ой дѣвчина горлица).	43
189. Якъ бы тыи не тыны, та не перелазы.	124
166. Якъ звелѣла мѣнѣ мати та ячменю вже нажати.	110
13. Якъ поѣхавъ козаченько на полѣванье.	20
89. Я сѣгодня тутъ, а завтра поѣду.	65

ПРИБАВЛЕНІЯ:

1. О бывшемъ некогда отношеніи Малой Россіи къ Польшѣ.	123
2. Нѣсколько словъ о движеніи мелодіи Малороссійскихъ пѣсень.	133
3. Приложение. Ноты для 32-хъ пѣсень.	136

I

НѢЧТО О СОЧИНЕНІЯХЪ НА МАЛОРОССІЙСКОМЪ НАРѢЧІИ.

Языкѣ какаго либо народа есть существенная его стихія. При всѣхъ переворотахъ это есть неотъемлемое достояніе, переходящее отъ одного поколѣнія къ другому. Въ языкѣ сохраняется образъ мыслей и образъ жизни народа, его духъ, мнѣнія и правила, словомъ, весь его отличительный характеръ. Это есть отпечатокъ помысловъ и чувствованій, радостей и печалей, есть выраженіе жизни исторической. Посему языкъ есть священная связь для цѣлаго племени, гораздо прочнѣе и надежнѣе всякой искусственной, или политической.

Правда, *нарѣчіе* Малороссійское или Украинское не можетъ удовлетворять потребностямъ теперешнихъ понятій и нѣмѣшняго образованія. Не употребляемое въ кругу людей просвѣщенныхъ, оно никогда не возвысится до степени языка обработаннаго, облагороженнаго классическою литературою.

Нарѣчіе Малороссійское отличается игрою ума; но, будучи отпечаткомъ быта простолюдиновъ, твердо для ушей изысканныхъ, часто безцеремонно и есть достояніе только низшаго сословія людей. На немъ ничего не было писано ученаго, да нѣтъ и надобности. Образованные Украинцы писали прежде свои сочиненія на языкѣ Церковно-Славянскомъ, Латинскомъ, Польскомъ, а большею частію на языкѣ книжномъ, или приказномъ, оставлявшемъ странную смѣсь изъ упомянутыхъ выше языковъ, съ Южно-Русскими оборотами. Теперь же каждый Малороссіанинъ, имѣющій какое нибудь притязаніе на образованность, обращается къ языку Русскому и легко удовлетворяетъ своимъ потребностямъ; народное же нарѣчіе употребляетъ онъ единственно для выраженія шутки, для увеселенія.

Нѣкоторые Великорусскіе критики, при появленіи какой нибудь книги на Малороссійскомъ нарѣчіи, въ толстыхъ книжкахъ своихъ журналовъ стараются доказать, что подобныя сочиненія бесполезны, и никогда не могутъ составить особой литературы и проч. и проч. Но да позволено будетъ замѣтить, что Малороссіяне никогда не имѣли притязанія на особую литературу, какъ это слово понимаютъ образованныя нація. Цѣль сочиненій на этомъ нарѣчіи есть забава,

пешинное увеселение, приятное препровождение времени, и для многих Малороссянъ, разбланныхъ по огромному Русскому Царству, есть сладостное воспоминаніе обычаевъ, поговорокъ, простодушныхъ остротъ своихъ земляковъ и возобновленіе приятныхъ впечатлѣній собственной молодости, проведенной на родинѣ. Если *хохлоцкія вирши*, по выраженію одного журналиста, есть только шалость; то почему же, какъ онъ самъ говоритъ, не пошлать человѣку съ дарованіемъ? Фридрихъ Великій игралъ на флейтѣ; Петръ Великій точилъ костяныя вещи. — Справедливо, что между Украинскими виршами, поговорками, приказками и проч. есть много очень посредственнаго, и даже ниже посредственности. Да на какомъ же языкѣ этого нѣтъ? Но есть сочиненія истинно гениальныя, которыя неподражаемымъ юморомъ, и народностію (національністю) упрочили себѣ безсмертіе. Для нѣкоторыхъ останется навсегда непонятнымъ, что языкъ низшаго сословія можетъ быть занимательнымъ до такой степени. Для чего вы, Господа Критики, пишете свои водевили, комедіи, повѣсти и даже стихи? Вѣдь многія изъ нихъ тоже просто шалость? Или только вамъ однимъ позволено шалить? Или вы негодуете на Малороссійскія *вирши* и *пѣсни* потому, что не понимаете?

При этомъ случаѣ я дѣлаю небольшое отступленіе. Въ тактикѣ позволены тоже отступленія или ретрада: а эта наука сбходится человѣческому роду дороже, чѣмъ литература. Есть три, или четыре перевода Гетева Фауста на Русскій языкъ. Русскіе, получившіе образованіе въ Нѣмецкихъ Университетахъ, или жившіе долгое время между Нѣмцами, невольно, такъ сказать, были увлечены гениемъ великаго Нѣмецкаго поэта, и желали своими впечатлѣніями и восторгомъ радушно подѣлиться съ соотечественниками. Переводы эти, особливо послѣдніе, превосходны. Оригиналъ передаютъ въ стихахъ тѣмъ же размѣромъ съ возможною точностію. И чтожь? Они не нашли отголоска въ публикѣ, и были *какъ капля въ море опущенна*. Не отъ того, чтобы Русскіе ихъ не понимали. Этого мало, чтобы понимать піесу, надобно ей сочувствовать, сродниться съ нею. Гете изобразилъ въ Фаустѣ Нѣмецкій типъ. И такъ надобно читателю сдѣлаться Нѣмцемъ, или совершенно усвоить себѣ знаніе политической исторіи Германіи, ея народныя обычаи, повѣрья, словомъ весь быть, чтобы сочувствовать этому произведенію, или собственно Нѣмецкимъ преобладающимъ идеямъ. Можно ли требовать этого отъ Русской публики?

Еще примѣръ. Кому неизвѣстно, что всѣ грамотные Русскіе въ восхищеніи отъ неподражаемой комедіи *Горе отъ ума* нашего славнаго Грибоедова? Хорошій знатокъ Русскаго языка и народнаго духа, Баронъ Розенъ, палнясь этою піесою, тоже захотѣлъ передать ее и своимъ

соотечественникамъ. Переводъ вышелъ въ тридцатыхъ годахъ; я читалъ его; однимъ словомъ: прекрасный! Но увы! я видѣлъ, какъ Немцы въ Ливляндіи и Эстляндіи, читая его, *пожимали плечами своими*. Они говорили: Стоила ли эта комедія столько трудовъ, чтобы переводить ее? — Непонятно, чѣмъ Русскіе тутъ восхищаются? — Немцы и въ нашемъ истинно народномъ Крыловѣ ничего не видятъ особеннаго; для нихъ гораздо выше Геллертъ. А ларчикъ просто открывался! Большая часть Ливляндцевъ и Эстляндцевъ (въ Курляндіи я не бывалъ) говорятъ по Русски, слѣдовательно знаютъ Русскій языкъ, но не знакомы въ тонкости съ духомъ народнымъ; поэтому вся характеристика и отѣйки, столь метко и прекрасно изображенныя въ Гербъ отъ уша и въ басняхъ нашего дѣдушки, для нихъ неуловимы. Въ такомъ же точно отношеніи находятся Эсика Котляревскаго, Твардовскій Артемьевскаго и нѣкоторые другіе сочиненія Украинскія къ Вѣликорусской публикѣ. Кто уже давно сказалъ, что «эти *Вирши* недоступны для Русскихъ; не потому, чтобы они не знали, или не понимали языка Малороссійцевъ; но потому, что Вѣликороссійцы не знакомы съ духомъ Украинскаго народа, съ его оригинальнымъ юморомъ.» Между тѣмъ надобно имѣть необыкновенный талантъ, чтобы вывести понять духъ народный, сродниться съ нимъ, подхватить отѣйки языка и все это изобразить въ прекрасныхъ формахъ. Насему сочиненія эти не могутъ быть переданы ни на какомъ другомъ языкѣ, и всякій переводъ, какъ бы онъ ни былъ хорошъ, будетъ только блѣднымъ подражаніемъ оригинала. Исключеній чрезвычайно мало, и только въ такомъ случаѣ, когда изображеніе народного быта не составляетъ главнаго предмета піесы.

И такъ, Господа Критики, оставьте хохлацкія вирши въ покоѣ. Не странно ли судить о томъ, чего не знаете и не понимаете. Малороссійцы свои хорошія народныя піесы и стихи, наперекоръ вашимъ восклицаніямъ, никогда не забудутъ; они передадутъ ихъ изъ рода въ родъ; а плохія вирши они также легко забудутъ, какъ и ваши кратки.

Продолжая эту *Предмову*, честь имѣю обратиться къ любителямъ и знатокамъ Малороссійскаго слова, то есть, къ лицамъ, находящимъ удовольствіе въ чтеніи подобнаго рода книгъ.

Содержаніе настоящаго сборника есть слѣдующее:

Книга первая. Набранныя піесы и думы.

Книга вторая. Пословицы, поговорки и загадки.

Книга третья. Словарь Малороссійскихъ ндіомовъ.

Книга четвертая: 1) Выборъ изъ сочиненій современныхъ писателей. 2) Статьи историческія. Извлеченія изъ грамотъ, универсаловъ

писемъ, дѣлописей, журналовъ и проч. 3) Статьи нравственнаго содержанія изъ старопечатныхъ Малороссійскихъ книгъ.

Книга пятая. Грамматика Малороссійскаго нарѣчія.

Правописаніе, составляющее доселѣ для писателей на Малороссійскомъ нарѣчіи тяжкій камень преткновенія, въ этомъ сборникѣ не одинаковое, по слѣдующей причинѣ: Собственно съ началомъ только текущаго столѣтія стали появляться изрѣдка сочиненія на нынѣшнемъ нарѣчіи Украинцевъ. Каждый сочинитель слѣдовалъ своему вкусу и *принятому ролуванію*, а главное, старался выразиться въ письмѣ сколько можно ближе къ выговору. Это подало поводъ къ недоразумѣніямъ. Но какъ извѣстно, что каждой маленькѣ кажется дочь ея красавицей, а каждый писатель воображаетъ, что мнѣнія его неопровержимы: то сіе столь *неизмѣнное* свойство земнородныхъ и было причиною, что я не доверялъ себѣ. Въ Грамматикѣ предложены нѣкоторые изслѣдованія и правила о правописаніи. Именн и пословицы (какъ общее достояніе) писалъ я по принятой мною методѣ, которая, естественно, казалась мнѣ самою лучшею. Но этимъ дѣломъ еще не рѣшено. Посему сочиненія другихъ авторовъ переданы мною съ ихъ же и правописаніемъ. Пусть рѣшатъ безпристрастные знатоки дѣла, кто правъ!

Въ заключеніе могу только сказать, что на этомъ поприщѣ дѣлателей еще немного, а жатва многа и обильна.

II

О МАЛОРОССІЙСКИХЪ ПѢСНЯХЪ.

Не впадалъ въ филологическія размыканія о происхожденіи поэзіи, не сравнивалъ нашихъ пѣсень съ древними Греческими, Латинскими, Нѣмецкими, Провансальскими и проч., и проч.: коротко, не поднималъ научныя подмоетки, способныя великую поэзію скорѣе погасить, какъ это случалось со многими учеными знаменитостями, скажемъ только старую и вѣдь известную истину, что наши Малороссійскія народныя пѣсни, по своему разнообразію въ содержаніи, легкости и правильности въ положеніи мыслей, по богатству чувствъ, поэзіи и остроумію, могутъ съѣсть составить со всякимъ *подобіемъ* произведеніемъ вѣтъ самыхъ образованныхъ народовъ. Что же касается до мелодіи отѣхъ пѣсень, то самая большая часть изъ нихъ отличается или своеобразіемъ, или привлекательностію: то игривостію и нѣжностію, то дышетъ глубокимъ чувствомъ тоски безотчетной; и долго, долго еще будутъ эти мелодіи составлять богатый источникъ наслажденій для задумчиваго Малоросса. Многіе композиторы, имена коихъ такъ ярко сіяютъ на музыкальномъ небо-

склонѣ, на примѣръ: Оберъ, Россини, Роде, Веберъ, Гайднъ, Керубини и проч., и проч., изъ Малороссійскихъ мелодій заимствовали часто *мотивы* для своихъ славныхъ композицій, столь очаровательныхъ для слушателя; гдѣ, среди богатѣйшей фантазіи звуковъ, Русскій человѣкъ печально, такъ сказать, встрѣчаетъ и свою родную мелодію. Это доказываетъ, что природа, не скупясь, надѣлила Русь и способностями и музыкальнымъ чувствомъ. Мы не расхваливаемъ своего; всѣ образованные соотечественники, даже нѣкоторые иностранцы, и безъ насъ это знаютъ.

По содержанию пѣсни могутъ быть раздѣлены на четыре главные отдѣла: на военныя, нѣжныя, веселыя и обрядныя.

а) Въ пѣняхъ *военныхъ*, или *Козачьихъ* описывается разгульная жизнь Козаковъ, Запорожцевъ, Чумаковъ, иногда и Гайдамакъ; отъѣздъ въ чужую сторону, тоска по родинѣ, по матери; изображаются набѣги, рыцарство, боевыя схватки, или безпечное воспоминаніе объ нихъ; воспоминается смерть Козаковъ въ дикихъ, уединенныхъ мѣстахъ, со всею обстановкою мрачной и суевѣрной фантазіи; но чаще всего скорбь матери о сынкѣ, или сестры о братѣ; любви отцовскую (какъ справедливо замѣчаетъ Г. Максимовичъ) едва ли гдѣ встрѣтите. Пѣсни этого рода болѣею частью лирическія и печальныя; къ нимъ можно причислить и повѣствовательныя (эпическія), въ конхъ напоминаются бывшія гоненія отъ Ляховъ, или схватки съ Татарами.

б) Въ *женскихъ* пѣняхъ преобладающее чувство есть любовь, со всѣми ея оттѣнками; все это дышитъ естественностію и простодушіемъ. Пламенная любовь къ мужу встрѣчается довольно рѣдко; тѣмъ чаще и выразительнѣе описывается тоска по милому, или по родинѣ и роднымъ, сопровождающаяся томленіями нѣжной души, увлеченной или обманомъ козака, или Татарскимъ плѣномъ, или угнетаемой просто судьбою. По измѣна бѣлолицыхъ и черноусыхъ Козаковъ производила въ ревнивыхъ Малороссійкахъ самыя сильныя изліанія сердца, жалобы и вопли. Оскорбленная любовь въ такомъ случаѣ обыкновенно прибѣгаетъ къ помощи колдуньицъ; потому что въра въ чары между поселянками ведется изъ рода въ родъ. Особенно пѣсни этого отдѣленія пренеполнены сравненіями, взятыми съ природы; но они не мѣшаютъ главной мысли, напротивъ, какъ бы подкрѣпляютъ ее.

в) Пѣсни *веселаго* и шутливаго содержанія, по видимому, суть самыя многочисленныя. Здѣсь полное раздолье для веселости, проны и остроты Украинца, безъ которыхъ онъ жить не можетъ. Веселость эта тѣмъ занимательнѣе и забавнѣе, что она неподдѣльна, естественна; а остроуміе, подобно искрѣ, часто является неожиданно и съ блескомъ; но иногда переходитъ за предѣлы приличія, какъ и у всякаго другаго просто-

народы. Само собою разумеется, что въ нашемъ сборникѣ не могли имѣть мѣста тѣ пѣсни, которыя оскорбляютъ нравственное чувство.

г) Наконецъ къ четвертому отдѣленію относятся *обрядныя*, какъ то: 1) Весѣлыя (свадебныя), 2) Веснянки, 3) Троицкія, 4) Купаловыя, 5) На обжиги, 6) Закличныя, 7) Колядки, 8) Щедрѣвки и 9) Посынальныя. Въ Украинѣ и Галиціи сопровождается особенными пѣснями каждое время года, каждое сельское занятіе, или важное семейное происшествіе; поэтому обрядныя пѣсни весьма многочисленны; но они представляютъ мало поэтической обработки, и занимательны только при самомъ случаѣ.

Другіе издатели раздѣляли роли пѣсень на Колыбельныя, Любовныя, Свадебныя, Поминальныя, Обрядовыя, Поучительныя, Козацкія, Историческія, Боевыя, Чумацкія, Шуточныя. Независимо отъ такого дѣленія можно Южно-Русскія пѣсни распределить еще по *нарічіямъ*, на *Малороссійскія* (Украинскія) въ Россіи, и на *Галицкія*, или, что все равно, на Карпато-Русскія, иначе Чермою (Червоною, Красною)-Русскія. Эти разныя названія означаютъ однихъ и тѣхъ же Русиновъ (Русскихъ), живущихъ на восточной части горъ Карпатскихъ въ Австрійской Галиціи (въ Подгоріи), которая извѣстна была во времена нашихъ Великихъ Князей подъ именемъ Чермоной Руси. Не смотря на разности и оттѣнки между говоромъ Малороссійанъ и Галичанъ, (о чемъ обстоятельнѣе упомянуто въ Грамматикѣ), оба эти нарічія можно принять, безъ большой погрѣшности, почти за одно. Поэтому всѣ почти наши Малороссійскія пѣсни извѣстны въ Галиціи, но въ слѣдствіе политическихъ обстоятельствъ страны и долговременнаго вліянія Польскаго языка на Галичанъ, эти пѣсни въ устахъ тамошняго народа получили нѣкоторыя, чуждыя для насъ, выраженія и цѣлыя обороты. Эта передѣлка отличается цѣлившимъ многословіемъ, предающимъ извѣстную изложенія. Козацкихъ пѣсень въ Галиціи относительно меньше; тамъ преобладаетъ вкусъ къ веселымъ и шуточнымъ. Карпато-Руссы поютъ всѣ наши пѣсни этого рода, но имѣютъ и свои оригинальныя. Часто въ ихъ пѣсняхъ выражается тоска по нашей Украинѣ. Обрядныхъ же у нихъ множество; но большая часть на одинъ образецъ, съ маловажными различіями (варіаціями); выраженія и фразы почти одинаковы. Кто знаетъ десятокъ одного рода, тотъ знаетъ всѣ. Въ нашихъ женскихъ пѣсняхъ восхваляются *кормя* очи, а Галичане восхваляютъ, на Польскій ладъ, *чорныя* очи, такъ какъ въ Русскихъ и Нѣмецкихъ пѣсняхъ торжествуютъ *голубыя*. Но вотъ что замѣчательно: самая большая половина Днѣпра принадлежитъ Малороссіи, которая лежитъ по обѣимъ сторонамъ этой величественной рѣки; однако объ ней въ пѣсняхъ почти ни слова, а между тѣмъ объ отдаленномъ Дунаѣ часто говорится. Скажутъ, что это осталось въ воспоминаніи народа отъ древ-

нихъ время, когда онъ жилъ въ странахъ Дунайскихъ. Но въ то же самое время жили Славяне на берегахъ Волхова, Днѣпра, вдоль Балтійскаго моря, по крайней до самой Дании, да и Богъ вѣсть, гдѣ ихъ не было въ Европѣ, какъ утверждаютъ Славянофилы. За чтожъ одни Дунай поналъ въ такую милость? Предоставляю это обстоятельству разработкѣ многоученыхъ историковъ, если критика ихъ будетъ въ состояніи освѣтить мглу тусклой древности.

Что же касается до такъ называемой древности нашихъ Южно-Русскихъ пѣсенъ, то они, по моему мнѣнію, (можетъ быть и ошибочному) очень не стары. Весьма немногія принадлежатъ XVII вѣку, или въ теченіи времени въ устахъ народа вѣроятно поновлены; большая же часть сочинена въ прошломъ столѣтіи.

Пѣсни въ этомъ собраніи расположены не по отдѣламъ, но перемѣшаны. Въ этомъ случаѣ я слѣдовалъ примѣру лучшихъ, подобнаго рода, иностранныхъ сборниковъ; потому что однообразие для читателя утомительно.

Малороссійскія пѣсни, изданныя *М. Максимовичемъ*. М., въ 12 д., 1827 г., 228 стр., есть первое изданіе въ семь родѣ, и притомъ исполненное со вкусомъ и знаніемъ дѣла.

Pieśni Polskie i Ruskie (последнихъ больше) ludu Galicyjskiego z muzyką instrumentowaną przez Karola Lipińskiego. Zebrał i wydał Wacław z Oleśka. Lwów. 1833. XLIV., 516 стр. Это очень богатое собраніе пѣсенъ, но безъ разборчивости, писанное Латинскими буквами, крайне недостаточными для выраженія Славянскихъ звуковъ.

Кромѣ упомянутыхъ были издаваемы (въ послѣднее время) и другія собранія; но объ этомъ въ своемъ мѣстѣ. Здѣсь рѣшаюсь присовокупить одно замѣчаніе, что большая часть существующихъ до сихъ поръ собраній Великорусскихъ пѣсенъ обличаютъ, въ сжатіи, только безграмотность и неспособность собирателей и издателей. Пѣсенники эти (кромѣ духовныхъ пѣсенъ, собранныхъ Петромъ Кирѣевскимъ, и изданныхъ въ «Чтеніяхъ въ Обществѣ исторіи и древностей Россійскихъ», 1848 г., книг. 9.) заставляютъ еще желать и ожидать лучшихъ дѣятелей. Навротивъ того, хотя сборники Украинскихъ пѣсенъ и не всѣ равнаго достоинства и стали появляться съ недавняго времени; однако изданія эти отличаются особенною обработкою, и нѣкоторые изъ нихъ смѣло могутъ стать на ряду съ подобными явленіями въ Западной Европѣ. Иначе и быть не могло; потому что издатели оныхъ, возбужденные безкорыстною любовью къ родному слову, руководствовались вкусомъ просвѣщеннымъ, и, опираясь на обширную ученость, вполне вла-

дѣли своимъ предметомъ. Если народный запасъ далеко еще не исчерпанъ, то доброе начало составляетъ уже половину дѣла, и Велико-россіяне въ этомъ случаѣ могутъ позавидовать Украинцамъ.

Въ заключеніе предварительно предлагается краткое примѣчаніе. Существенное (и самое естественное) правило въ правописаніи есть то, что-бы оно основывалось на коренныхъ свойствахъ языка и было общепонятнымъ; но какъ *правописаніе Библейское* болѣе или менѣе извѣстно уже всей Малороссіи: то, согласно Церковно-Славянскому языку, при всякой перемѣнѣ (въ склоненіяхъ и спряженіяхъ) *удерживай коренную букву данного слова*, какъ бы она иначе ни выговаривалась. Тогда будетъ единообразіе, и для каждаго понятно. Въ противномъ случаѣ нѣтъ общаго основанія, а безъ него ни Грамматики, ни Словаря. Но чтобы означить и выговоръ, то, кромѣ буквъ, необходимъ и знакъ (одинъ только). Такъ какъ буквы Е, Н, О, У Малороссіяне выговариваютъ *иногда* какъ мягкое и=и; то въ *такомъ* случаѣ надъ означенными буквами ставится сверху знакъ (какой угодно, пожалуй этотъ ^); какъ то: ё, ѣ, ѓ, ѹ, на пр. пѣсокъ=пѣсокъ; покѣнь, ходѣно; пѣдъ стѣтъ=идѣ стѣтъ; огѹрокъ=огѹрокъ; за мѹжъ=за-мѹжъ. *И сѣно цѣле и козы сильны*. Буква ѣ выговаривается *всегда* какъ мягкое и=и; пѣсня=пѣсня; стало быть надъ буквою ѣ нѣтъ надобности знакъ ставить. *Разумному досить; а мудрующему* скажемъ, что при такомъ правописаніи Малороссіяне будутъ читать всегда сообразно своему природному выговору; для незнающихъ же никакое ухищренное правописаніе не можетъ передать живаго произношенія.

Кіевлянинъ Николай Закревскій.

Рѣсь.

Іюня 9-го дня,

1859 года.

ПѢСНИ ТА ДУМКИ.

1.

¹ Вітеръ туде, трава шумить, Козаченько вбитый лежить, ² На кунинѣ головою, Накрывъ очи осокою. ³ Кбнь коронный у поженькахъ, Ореть сизый въ головонькахъ. ⁴ Вбнь козака доглодає. На кучері наступає. ⁵ Козакъ орту промовляє: Якъ ты, брате, орле, станешъ	⁶ Зъ лобу очи выдирати, Дай же моєй пеньцѣ знати — ⁷ Моєй пеньцѣ старесенькѣй, Матусеньцѣ рѣднесенькѣй. ⁸ Ой знай, орле, що казати, Коли буде вынхатати. ⁹ Скажи: служитъ вбнь у Хана, У Крымского Татарина; ¹⁰ Да выслужить королѣвоньку — Въ чистѣмъ полѣ могилоньку!

Примѣчаніе. По лирическому положенію своему эта прекрасная народная пѣсня имѣетъ подѣ № 66-мъ *Ой у полѣ сплжонъ проинить* подобную, но гораздо слабѣе по выраженію.

2. Петрусь.

¹ Вітеръ вѣе горою: Любивсь Петрусь зо мною. Ой лихо—не Петрусь! Лице біле, чернѣй усь! 2. ² Полонила Петруся, И сказати боюся. Ой лихо... 2. ³ А за того Петруся Была мене матуся. Ой лихо... 2. ⁴ Хотъ ты мене, мати, вбій, Такижъ буде Петрусь мой. Ой лихо... 2.	⁵ Якъ не бачу Петруся, То бдѣ вѣтру вадюся. Ой лихо... 2. ⁶ Якъ забачу Петруся, То за боки беруся. Ой лихо... 2. ⁷ Паварила, навекла, А для кого? для Петра! Ой лихо... 2. ⁸ Нема Петра, тільки Гриць, Шкода моихъ наляницъ. Ой лихо... 2.

9 Дожь блукає мій Петрусь,
Що н досі не вернувся?
Ой лихо... 2.

10 Поблукавши мій Петрусь,
До мене опять вернувся!

Ой лихо... 2.

11 Я хочь дівка молода,
А вже знаю, що біда:
Охъ лихо — не Петрусь!
Лице біле, чорний усь! 2.

3.

1 Сімь день молотила,
Сімь кобь заробила;
2 Сама собі дивовала,
Що зь козакомъ прогуляла.
3 Не жаль мій грошей:
Бо козакъ хороший.
4 Хоть три кони утратила,
Да козака принадила.
5 Дубь, дубь зелененькій,
Козаченько молоденькій.
6 Якъ козака не любити:
Бо коли зь нимъ добре жити.

7 Вь нѣго сабля, вь нѣго усь;
Не жаль мій поглянуться.
8 Вь нѣго очі черненькі,
Вь нѣго тѣло бѣленьке.
9 Кобь чистенько оголився,
И вь жунагъ же парадився.
10 Гудзи ёму у кунтуна.
Козаченько моя душа.
11 Козакъ голий, козакъ милий.
Поїду я зь нимъ до могилы.
12 Тамъ травця зелененька;
Тамъ просіялося молоденька.

Примітка. Пѣсня Малорусійська, по отзывується Галицькою редакцією. Вь Русевихъ пѣсенникахъ она чрезвычайно изуродована.

4. Весѣльная.

1 Заковала возуленька — у садочку,
Прихиливши головоньку — та кь листочку.
2 Ой не буде садъ зимою — зеленѣти,
Толькѣ буде зь-підъ снѣжечку — листъ чорнѣти.
3 А якъ буде вже лѣтечко — та й тепленьке:
Тогай буде садочника — та й рісенька!
4 Заплакала дѣвчѣшонька — у свѣтлицѣ,
Прихиливши головоньку — до скаминцѣ.
5 Ой чи буде такъ у свекра, — якъ у тата:
Ой чи пустить на вулицю — погуляти?
6 Ахъ свекоръ погуляти — та не пустить,
Ой хоть пустить молодую, — та й пригрієти.
7 Иди, нани, дитя мое, — не барися,
У снѣжки, за двѣречки, — та й вернися.

- 8 Вона войшла у свѣтлицу — покланялась.
Ой спасибѣ, мѣй батечку, — пагулялась.
9 У свѣчкахъ, на дверечкахъ — постояла,
И челядина я, у вѣчи — не видала!

5. Козакъ Сава Чалый.

- 1 Ой бувъ въ Сѣчи старый козакъ, прозваніємъ Чалый,
Выгодовавъ сына Саву, козакамъ на славу.
2 Ой не хотѣлъ козакъ Сава у Сѣчи служити;
Да поймавъ коня до Липенькѣвъ славы залучити.
3 Якъ поймавъ же до Липенькѣвъ службы вѣдиравляти,
Ставъ зъ Ляхами Православну Церковъ руйновати.
4 Збѣралися Запорозці, всѣ въ Раду зхожало,
За походы про-мѣжъ себе усе раховали.
5 Обѣзався козакъ Голый, каже: Добре знаю,
Отъ я того нана Саву у руки поймаю!
6 Отъ и стали Запорозці, раду розсучали;
Своихъ коней посѣлжали, въ походы выступали.
7 А бувъ Сава въ Неміровѣ, въ Ляхѣвъ на обѣдѣ:
И не знае, не видае о своемъ бѣдѣ.
8 Ой нѣ Сава и гуляє, Ляха удаває;
Викрикує до ёго, да до Савы гонецъ приѣзжає.
9 Сѣдай, хлопче, сѣдай, малый, коня вороного,
Поѣдемо мы до дому; бо тутъ насъ немного.
10 Ой на дворѣ хмарно стало, — хлопецъ забарився,
Вѣ Сава дорогою, да щось закурився.
11 Вѣ Сава зъ Немірова на воронѣмъ коню,
Пытається челядоньки: чи все гараздъ дома?
12 Гараздъ, гараздъ, пане Саво, ще лучше зъ тобою;
Якъ мы тебе побачимо на воронѣмъ коню.
13 Гараздъ, гараздъ, пане Саво, щастлива година!
Твоя жѣнка, наша панї, породила сына.
14 Гараздъ, гараздъ, пане Саво, усе хорошенцько:
Выглядають Гайдамаки зъ-за горы частецько.
15 Гей, сѣвъ Сава въ концѣ стола, думає, гадає;
А Савиха молоденька дитину кунає.
16 Сидить Сава въ концѣ стола, да листоньки пише;
А Савиха на лѣжечку дитину колише.

- 15 Сидить Сава у свѣтлицѣ, да все дужку дбае,
 За-для невної потуги гадку замышляе.
 16 Пойди, дѣвко, у пивницю, уточи горѣлки,
 Да нехай же я напьюся за здоровье жѣнки.
 17 Пойди, дѣвко, у пивницю, да принеси пива;
 Ой нехай же я напьюся да за своего сына.
 20 Пойди, хлопче, у пивницю, внеси мѣнѣ меду;
 Чогось мѣнѣ трудно-пудно, головы не зведу.
 21 Ой ще хлопець не поснѣвъ зъ стѣны ключи зляти:
 Ставъ *Гнасъ Голый* зъ Кравчиною ворота ламати.
 22 Гей, ще хлопець не поснѣвъ по медъ до пивницѣ,
 Обступили козаченьки вже коло свѣтлицѣ.
 23 Якъ вѣдсуне да панъ Сава вѣконце одъ рынку:
 А вже тѣи Гайдамаки блукають по сѣнку.
 24 Не вѣнѣвъ хлопець вернутися зъ пивницѣ до хаты;
 Приступили козаченьки Саву грабовати.
 25 Тѣлькѣмъ тая челядонька на порѣгъ ступае,
 А Микитка пану Савѣ чоломъ отдае.
 26 Помагай Бѣгъ, пане Саво, ой якъ ты ся маєшь?
 Сидишь собѣ зъ свѣтанчонкѣ, вино поникаєшь.
 27 Здоровъ, здоровъ, пане Саво, якъ ся собѣ маєшь?
 Добрыхъ гостей къ собѣ маєшь, чѣмъ ихъ пригѣтаєшь?
 28 Ой чи медомъ, ой чи виномъ, ой чи горѣлкою?
 Попрощайся зъ своимъ сыномъ, зъ своею жѣнкою!
 29 Ой давъ бѣи намъ меду й пива, не хочете пити;
 Ой выжъ мене, молодого, хочете згубити.
 30 Ой чѣмъ мѣнѣ васъ, панове, чѣмъ васъ привѣтати?
 Даровавъ мнѣ Господь сына; буду въ кумѣ брати.
 31 Ой не пришли мы до тебе, да щобъ кумовати;
 Мы зъ того пришли до тебе, да щобъ розсчитати.
 32 Отъ вѣжъъ булюбъ тобѣ, Саво, гардъ не руйновати;
 Коли хотѣвъ Запорозцѣвъ въ кумѣ собѣ брати.
 33 Ой веджъъ насъ, пане Саво, у нову комору:
 Да одавай, пане Саво, козацькую зброю
 34 А дежъ тыи, пане Саво, сукнѣи, еламанки,
 Що въ ихъ ходивъ по Украинѣ, водачи зативки?
 35 А дежъ тыи, пане Саво, битые талѣры,
 Що ихъ набравъ въ Украинѣ, роблючи тѣжары?
 36 А дежъ тыи, пане Саво, китѣйки, атласы,
 Що ихъ набравъ въ Украинѣ, жѣбницѣ на поясы?

- 37 А дежъ твои, пане Сава, тыи едаманки,
Що ихъ набравъ на Вкраинѣ, жѣньцѣ на запаски?
- 38 А дежъ твои, пане Сава, вороньи коні?
Пѣдъ мѣстечкомъ Берестечкомъ стоять на выгонѣ.
- 39 Ой кинувся да панъ Сава, до ясного меча.....
Его взяли на три списы изъ праваго плеча.
- 40 Ой кинувся да панъ Сава, до яснои зброи.....
Его взяли, да пѣдвали на три списы къ горѣ.
- 41 Отъ сегоъ тобѣ, пане Сава, сукній, едаманки,
Що ты наживъ, вразній сыну, зъ козацькою ласки!
- 42 Годѣ, годѣ, тобѣ Сава, годѣ воювати,
Ой не булобъ, пане Сава, церкѣвъ обдирати!
- 43 Ой не венѣвъ же да панъ Сава на коника впасти;
У найданы заковали, стали на вѣзь класги.
- 44 А Савиха молодая вѣдкомъ утѣкала,
На молоду челядоньку спячыя поглядала.
- 45 Хапай, хапай, челядонько, малую дитину;
Будешъ жити, панувати, коли я не агину.
- 46 Занумѣла шабелѣчка, якъ въ дѣсу каиника:
Зосталася тѣльки тачъ молодая жѣнка.
- 47 Не боятся возаченько ні грому, ні тучи:
Хорошенько въ кобзу грає, до Савихи йдуци.

Примічаніє. Изображенныя въ этой пѣснѣ обстоятельства были, въ стыду чело-
вѣчества, весьма часты въ исторіи Польскаго Королевства. Они начались
въ половинѣ XVI-го вѣка, особенно съ 1593 года, т. е., съ появленія Уніи,
рѣшительно вредной какъ для Малороссіянъ, такъ и для Поляковъ. Последніе,
посредствомъ этой уѣры, несколько не достигли своей цѣли составить единство
съ Малороссією. Напротивъ Уніи, это изчадіе занятаго, принесла самыя
печальныя плоды для своихъ изобрѣтателей. Бывши причиною великаго рода
испытаній и самыхъ варварскихъ гонимій на Малороссіянъ, несколькими обра-
зомъ она заставила ихъ отторгнуться отъ Польши, и искать покровительства
подъ державою Царя Русскаго и единовернаго. Борьба эта и потеря Мало-
россѣи потрясла Польшу до основаній и ослабила ее, а продолжавшіеся нѣмало
внутреннія междоусобія и безначаліе шарили ее. Вотъ слѣдствія Уніи! —
Малороссіянѣ, съ конца XVI вѣка, угнѣбляемые Поляками и не находя ника-
кого правосудія, выходили изъ терпѣнія, возставали, и съ саблею въ рукѣ
защитили уѣру и права свои, или, покрайней мѣрѣ, при всякомъ удоб-
номъ случаѣ мстили своимъ мучителямъ. И эта плачевная трагедія, съ не-

большими разстановками, продолжалась почти до конца XVIII века, до последней вспышки, бывшей въ 1768 году, известной подъ названіемъ *Колівницяны*.

Въ предлагаемой *пѣснѣ* описывается, что козакъ Савва Чалый предается Поливкамъ, дѣлается отступникомъ отъ Православія и производить грабежи. Несколько Запорожцевъ, руководимыхъ Игнатомъ Голымъ, нападаютъ врасплохъ на измѣнника и мстятъ. Не смотря на то, что здѣсь выставлены имена лишь, жившихъ во времена Гетмана Наливайка, следовательно въ концѣ XVI-го века, и вся эта, судя по языку, есть произведеніе гораздо позднѣйшаго времени. Колівницяны, въ которой Запорожцы принимали самое дѣятельное участіе, сдѣлывали, подъ руководствомъ Полковника *Максима Желанника*, Уманскаго Сотника *Голы* и другихъ, близъ Черкасъ, Канева, Умани, Немирова, также и въ Каменецъ-Подольской губерніи, бывшихъ тогда еще въ зависимости отъ Польши. По всей строгости какой либо эпизодъ изъ этой Колівницяны долъ походить къ сочиненію предлагаемой *пѣсни*; или отъ частой передѣлки она утратила видъ старины. Пѣсня эта равно известна въ Малороссіи, какъ и въ Галиціи. Есть много вариантовъ, изъ которыхъ видно, что фактъ этотъ подвергался частымъ обработкамъ; особенно Галицкіе народы облачаютъ неудачныя попытки растянуть эту пѣсню. Нѣтъ возможности восстановить первоначальный текстъ; сообщаемъ здѣсь только самыя замѣчательныя особенности:

Послѣ 40-го куплета:

Гей вдарився та панъ Савѣ по полахъ рукою:
Пришлось мѣнѣ погибѣти зъ дѣтьми и зъ жоною.
Гей вдарився та панъ Савѣ по полахъ руками:
Огланеться назадъ себе — тече кровъ рѣками.

Выраженіе: *удариться по полахъ руками* есть, по видимому, любимое въ Галицкихъ пѣсняхъ; оно встрѣчается перѣдко, на пр. и въ думѣ № 151, подъ названіемъ *Бондарѣвна*.

Послѣ 46-го куплета:

Гей бачили яюги люде Вкраиньску совочку,
Що принесла пану Савѣ смертельну сорочку.
Прилетѣли къ пану Савѣ Вкраиньски вороны:
Задзвонили пану Савѣ разомъ во всѣ дзвоны.

Сравни. еще пѣсню: *Годѣ, годѣ, пѣзачельку, въ обозѣ лежати*. № 20. — Къ этому же времени относится, въ сожалѣнію, только отрывокъ одной пѣсни, сохранный славнымъ Кониевскимъ въ его *Петоріи*:

Да не буде лучче, да не буде краще, якъ у насъ на Вкраинѣ:
Да немає Жидѣ, да немає Лахѣ, немає Уліи!

4.

- ¹ Въ огородѣ хмелінонька градики устилае;
Промежъ люльки дѣвичинонька, та горько рыдае.
- ² Щожъ хмелина зелененька — чомъ не вьється въ гору?
Щожъ дѣвичина молоденька проклинае долю?
- ³ Якъ хмелінь въ гору вьється? — Тычины не має!
Якъ дѣвичиць не журиться? — Козакъ покидае.

Примѣчаніе. Въ немногихъ словахъ здѣсь дышетъ чувство; наивное сравненіе *дѣвичиноньки съ хмелиною* просто, но естественно и удачно. Стихъ неждѣ ровень и плавень; впрочемъ, кажется, что только отрывокъ.

5.

- ¹ Ой підъ вишнею, підъ черешнею
Стоять старій зъ молодою, якъ и зъ ягодою.
- ² И просилася, и молилася:
Пусти мене, старій дѣду, на улицю погуляти!
- ³ Ой и самъ не поїду, и тебе не пущу;
Бо ты мене старенького покинути хочешъ.
- ⁴ Куплю тобѣ хатку, ище сѣножатку,
И ставокъ, и млинокъ, и вишневенькій садокъ.
- ⁵ Ой не хочу хатки, и нѣ сѣножатки,
Нѣ ставка, нѣ млинка, нѣ вишневого садка.
- ⁶ Ой ты, старій дѣдуга, изогнувся якъ дуга;
А я молоденька, гуляти раденька.....
- ⁷ Ой изгнийте, пропадѣте всѣ старыи кости,
Не суните, не круните моеї молодости.
- ⁸ Ты въ занѣчку кахи, кахи; я зъ молодымъ хихи, хихи.
Ой ты все сминь, а я влѣчу, тільки лѣта марно трачу.

(Малороссійская и Галицкая).

8. Троицкая.

- ¹ Завью вѣйки — та на святкі,
На всѣ святки — на празднички.
- ² Рано, рано, — на празднички.
Въ бору сосна — колыхалася,
- ³ Дочка батька — довайдалася.
Ой батечку, — голубчику,

- ⁴ Прибулъ ко мнѣ — хоть на лѣто!
Въ мѣне въ тѣмѣ — передъ ворѣтами
⁵ Синє море — разливается.
Усѣ паны — избѣгалися,
⁶ Сѣну диву — лизовалися.

Сравн. еще нѣсно: Ой хто бѣжить, та дѣвична. № 30.

9. Злая мати.

- ¹ Охъ уже сѣмъ лѣтъ Донця на Донѣ пѣтъ,
А на восьмой годъ Донецъ на Донѣ вѣе.
² Приснила его нѣчка темная.
Нѣчка темная, та невидная.
³ Вѣтъ самъ лѣтъ, та на курганѣ.
Привязавъ коня до дубового кѣлка:
⁴ Приѣхала къ ему черная гадина.
То не гадина, то мати его. —
⁵ Охъ ты вѣдъ, козаче, та швыдче на Донѣ.
Охъ уже твоѣ двѣрѣ изпустѣшенье.
⁶ Вѣе твоя жѣнка та за-мѣтъ пошла,
Вѣе твоѣ дѣтки та посирѣтели,
⁷ Вѣе твоѣ слуги безъ пана живутъ,
Вѣе твоя челядонька та порозбрелася.
⁸ Вѣе твоѣ жунаны та поношены,
Вѣе твоѣ меды та одсчитаны! —
⁹ Приѣзжае козаченько на тихій Донѣ!
Зустріла его жѣнка молода,
¹⁰ Ой якъ выхонивъ та гостреный мечъ,
Та й знавъ жѣнцѣ головку и зъ плечъ.
¹¹ Приѣзжае козакъ та у своѣй двѣрѣ,
Въ его дворничокъ та якъ вѣнчотъ:
¹² Дѣточки его за столомъ сидѣтъ,
За столомъ сидѣтъ, все перомъ пишуть.
¹³ А слуги его золотомъ шнѣють,
Золотомъ шнѣють, сльзенько плачуть.
¹⁴ По своѣй паней, та по добренькой.
Якъ увѣйде вѣтъ изъ новы коморы:
¹⁵ У его жунаны та возлежовалися.
Якъ увѣйде вѣтъ у новы погребы:
¹⁶ У его меды позавѣтали.

Якъ убѣйде вѣнь у нову свѣтлицю:

¹⁷ Ой ты, мати моя, моя мати,

Ты не мати, — чорна гадина!

¹⁸ Зѣла сонце, зѣла нѣмѣя,

Зѣла нѣ зѣрочки — дробны дѣточки!

Примѣчаніе. Г. Мавриновичъ замѣчаетъ при этомъ слѣдующее: «Въ сей пѣснѣ, гдѣ злая мать уподобляется зѣбѣ, послѣдніе стихи:

Зѣла сонце, зѣла нѣмѣя,

Зѣла нѣ зѣрочки — дробны дѣточки!

весьма поэтически связаны въ духѣ народномъ; ибо и теперь еще въ Прославской и Орловской губерніяхъ есть пѣвцы, что зѣла вьютъ сонце; а въ Малороссіи говорятъ, что вѣдьмы свизають и причуть зѣзды».

10.

¹ Чогожъ вода каламутна? — Чи не хвиля збила?

Чогожъ и я теперь смутна? — Чи не мати била?

² Мене мати та не била, — сами слѣзы льються:

Одъ милого людеи нечѣ, — одъ нелюба илються.

³ Прийди, мильй, подивися, — яку терплю муку!

Ты хочь въ серацію та одъ тебѣ — беруть мою руку.

⁴ Сидиши, мильй, спаси мене, — одъ лютой напасти.

За нелюбомъ колий буду, — то мушу пропасти!

11. Ледачій чумакъ.

¹ Ой кудыжъ ты, чумаче, мандруешъ?

Кому мене, серце, даруешъ?

Гей, ты чумаче, небоже!

Чомъ ты не робишьъ якъ гоже?

Серце, чумаче, голубче!

Чомъ ты не робишьъ якъ дучче?

² Люди вже йдуть у поле орати:

Мы зъ тобою у корчму гуляти.

Гей, ты. . . . . и проч.

³ Та вже люди въ полѣ поорали:

Мы зъ тобою въ корчмѣ прогуляли.

Гей, ты. . . . . и проч.

⁴ Та вже люди конопельки сѣють:

А нашіи у мѣшечку приють.

Гей, ты. . . . . и проч.

5 Та вивежъ люди конопельки мочать:
А нашіи свиней волочать.

Гей, ты . . . . . и проч.

6 Та отъ люди вѣзять уже по токамъ,
Мы зъ тобою, серденько, по шинкамъ.

Гей, ты . . . . . и проч.

7 Уже люди молотять цѣпями:
Мы зъ тобою, серденько, погами.

Гей, ты . . . . . и проч.

8 Уже люди возять и мѣшками,
Мы зъ тобою, серденько, мѣшками!

Гей, ты чумаче, небоже!

Чомъ ты не робинь якъ гонже?

Серце, чумаче, голубче!

Чомъ ты не робинь якъ лучче?

Примѣчаніе. Чумаками называются Малороссійане, ходящіе съ колами и розами своими за рыбою и солью, преимущественно въ Крымъ и на Днѣп. Отправляются *чумаковати*, они обыкновенно надѣваютъ сорочку и шаравары, окунутые въ деготь, и остаются въ нихъ во всю дорогу. По мнѣнію *нѣкоторыхъ*, это дѣлалось сначала для предохраненія себя отъ чумы; откуда будто происходитъ и самое названіе. Такъ пишетъ М. Максимовичъ; но едва ли съ мнѣніемъ *нѣкоторыхъ* можно согласиться — Чумаки въ дорогѣ не имѣли возможности часто перемѣнять бѣлье; а ежедневная смазка колесъ и безъ преднамѣреннаго обмакиванія въ деготь дѣлають чумацкую сорочку и шаравары достаточно, такъ сказать, дегтярными. Вѣсто изтанутаго производества, лучше признаться въ незнаніи происхожденія сего слова.

12. Віуналован.

1 А въ томъ берку на влинку

2 Чій же то лѣнъ не полотый?

3 То Марлинъ лѣнъ не полотый.

4 Чомукъ вона не полола?

5 Ой, то за сѣмъ, то за тымъ,

6 А найбѣльшъ за сномъ товстымъ.

7 Ой чілякъ то сѣножаты,

8 Та ще вона не конена?

9 То Грѣцькова сѣножаты!

10 Чомъ же вона не конена?

11 Ой, то за сѣмъ, то за тымъ,

А найбѣльшъ за сномъ товстымъ.

Примѣчаніе. Сравни. еще: Ой Иване, Иващенко. № 49. — Торохъ, торохъ при дорозѣ. № 44. — Летѣла сова изъ чужого села. № 173.

13. Динесеный сонъ позава.

1 Якъ поѣхавъ колаченько на полѣванье,

А покинувъ Марусеньку у хоровацьи.

- 1 * Якъ виїхавъ козаченко въ чистеє поле,
Перейхавъ тихій Дунай, та широкій;
- 2 * Пустивъ свого їдиъ коника на попасанье;
А самъ принавъ къ сырѣй землѣ на спочиванье.
- 3 * Якъ приснився козаченьку дивнесьнякій сонъ.
Зъ-пѣдъ правої руки злинувъ ясный соколъ,
- 4 * Зъ-пѣдъ лѣвої, зъ-пѣдъ бѣлої снаа зозуля.
Якъ поїхавъ козаченко до вороженьки,
- 5 * Вороженько, голубонько! одгадай мѣнѣ сонъ:
Зъ правої руки злинувъ соколъ, зъ лѣвої зозуля.
- 6 * Вороженька, голубонька сонъ одгадала,
Молодому козаченьку жалю задала:
- 7 * Вижежъ твоя Марусенька сына привелѣ,
А за сыномъ Марусенька сама поглядѣ! —
- 8 * Їде, їде козаченко, коника бичиъ,
А вже своєю миленькою не застаючиъ.
- 9 * Привизає козаченько пѣдъ ворѣтчка:
Стукинувъ, пукнувъ їго коникъ у конятечка:
- 10 * Двоичатыи ворѣтчки одчинилися,
Тройчатый оконечки одкрывалися.
- 11 * Вийшла до его найстаршая свѣсть,
Витай, витай, пане злато, масень злую хисть.
- 12 * Якъ увійде козаченко у нову свѣтлицю:
Лежить его Марусенька на престолицѣ!
- 13 * Удариться козаченко объ дубовый стѣлъ:
Чому, чому дубовый стѣлъ не прибранъ стовпъ?
- 14 * Чи вижежъ въ тебе, дубовый стѣлъ, хазийки нема?
Була въ мене Марусенька хазийка твоя!...
- 15 * Пѣжки мои скоренькѣи, чомъ не поїдете?
Ручки мои бѣленькѣи, чомъ не робите?
- 16 * Очки мои ясенькѣи, чомъ не глянете?
Уста мои прїязніи, чомъ не мовите?
- 17 * «Пѣжки мои скоренькѣи — находилися,
«Ручки мои бѣленькѣи — наробилися,
- 18 * «Очки мои ясенькѣи — надивилися,
«Уста мои прїязніи — наговорилися!

(Въ Малоросіи и Галиціи извѣстна во многими развѣрѣіями).

14.

1 Шумить, гуде дубровонька, Плаче, тужить дівчинонька. 2 Вона плаче и рыдає, И на долю парькає. 3 Долесть моя нещастлива, Чомъ ты мѣнѣ не знычила? 4 Чомъ 'сть я зъ милымъ разлучила, А зъ немилымъ ты злучила? 5 Зъ милымъ любоу умѣрати И до смерти ся кохати. 6 Що любила безъ облуди, Знають тее добры люди.	7 Кулы иду обернуся, Назадъ себе оглянуса. 8 Охъ, якъ плачу, гды забачу: Лѣта свои дармо трачу! 9 Ой не доля ты немила, Чомъ же 'сть мене не втомила? 10 Лучче було утопити, Нѣжъ зъ милѣнкимъ розлучити! 11 Або пойдю утоплюся, Або въ камень разобьюся: 12 Нехай тее люди знають, Якъ зъ кохання умѣратись.

(Галицкая, но известна и въ Киевѣ).

15. Жіночка воля.

1 Сама хожу по камѣню; Конѣ вожу. Конѣ лѣнь тѣмче. 2 На дорожѣ горобець скаче. Ой чивичку, воробейчику! 3 Скажи мѣнѣ всю правдоньку: Кому воля, кому нема? 4 Дівчонкамъ ще своя воля: Та за стрѣлочку, та за вѣночокъ. 5 Та на уличку, та у тавочокъ, Чивичку, воробейчику! 6 Скажи мѣнѣ всю правдоньку: Кому воля, кому нема? 7 Парубкамъ ще своя воля: Та за шапечку, та за стрѣлочку,	8 Та на уличку, та за дівочку. Чивичку, воробейчику! 9 Скажи мѣнѣ всю правдоньку: Кому воля, кому нема? 10 Молодыцкамъ нема воли: У завічку буркунъ бурчить. 11 У колысцѣ — дитя кричить, Підъ порогомъ — поросѣ пищить, 12 А у печѣ горюхъ бѣжить. Горюхъ каже: одставъ мене, 13 Поросѣ каже: погодуй мене, Дитя каже: розволь мене, 14 Буркунъ каже: поцѣлуй мене!

16. Чорноморці.

- 1 Годѣ вже намъ журитися, — пора перестати;
Заслужили вѣдъ Царницѣ — за службу заплаты!
- 2 Дала хлѣбъ-сѣнь и грамоты — за вѣрныя службы.
Отъ теперь мы, милы братья, — забудемо нужды!
- 3 Въ Таманѣ жити, вѣрне служити, — границу держати,
Рыбу ловити, горѣлку пити, — ще й будемъ багати.

- ⁴ Та вже можно женитися — и хлѣба робити,
А хто йтиме изъ невірнихъ, — якъ ворога бити.
⁵ Славажъ Богу, та Царицѣ, — а покой Гетману,
Изгонили въ сердцахъ нашихъ — горючую рану.
⁶ Подякуємо Царицѣ, — помолилось Богу,
Що вона намъ показала — на Кубань дорогу!

Примѣчаніе. Въ славное царствованіе Екатерины II, после погрома Полтавскъ и блистательныхъ побѣдъ надъ Турками, Крымъ въ 1774 году былъ устранилъ отъ вліянія Турецкаго, а въ 1783 г. окончательно присоединенъ къ Россіи. Запорожцы, бывши некогда полезнымъ оплотомъ противъ Татаръ, отжили свое политическое предназначеніе. Между тѣмъ они причинили много безпокойства, возбудили Коліивщину (см. № 5), производили безпорядки въ Новороссійскомъ краѣ, гдѣ они препятствовали поселенію Сербовъ, переманивали землепашцевъ Малороссійскихъ, числомъ до 30 тысячъ; просили Императрицу Екатерину о возвращеніи своихъ земель въ Херсонской и Екатеринославской губерніяхъ, не дожидаясь, однакожъ, рѣшенія, стали самовольно присваивать себѣ земли по рѣкѣ Бугъ и Днѣцу. Эти поступки, изложенные въ Манифестѣ отъ 3-го Августа 1775 года, наделили на Запорожцевъ негодованіе и кару правительства. Июня, 4-го дня 1775 года Государыня приказала Генераль-Поручику Текелію съ известнымъ числомъ войска двинуться къ Днѣпровскимъ порогамъ и *упразднить Сечь Запорожскую*. Большая часть Запорожцевъ осталась въ Россіи; другіе разбрелась и поселились было во владѣніяхъ Турецкихъ; но, въ слѣдствіе Манифеста о вызовѣ бѣжавшихъ изъ Россіи, возвратились въ свое отечество. Изъ тѣхъ, кои оставались, и изъ возвратившихся Князь Потемкинъ составилъ охотное войско, подъ именемъ *Черноморскихъ Козаковъ*. Во время второй Турецкой войны (1787—1791) эти козаки, подъ предводительствомъ Конскаго Атамана *Чапана* оказали отличную храбрость при взятіи Очакова и Березани (1788 г.); въ награду за это они переведены Потемкинымъ, въ 1792 году, на островъ Тамань и другія земли, лежащія къ востоку отъ Азовскаго моря, отъ Кубани до Каска. Такъ произошли Черноморскіе козаки, достойные потомки отважныхъ Запорожцевъ. Но бугъ Естелль не была штаха, якъ Черноморскій змай козаць, (Котлеревскій). И такъ понятны выраженія: *Изгонили въ сердцахъ нашихъ горючую рану*, потому что на берегахъ Днѣпра (въ Сѣв) Русскія войска ихъ преслѣдовали, а Турецкое правительство было для нихъ несносно. *Заслужили оддѣ Царицѣ за службу заплаты, дали хлѣбъ-соль и громоты* и пр., т. е. получили позволеніе селиться въ Тамань. *Та вже можно женитися и хлѣба робити*; известно, что въ самой Сѣчи могли жить только холоустые козаки, которые и не думали о хлѣбопашествѣ. — Изъ всего этого

известуєть, что подлежащая пѣсня не старѣе 1792 года; но она имѣетъ также нарядное число вариантовъ. Некоторые въ Русскихъ сборникахъ (см. Новѣйшій пѣсенникъ. СПб. 1818, ч. 4, стр. 44) приписываютъ эту пѣсню известному Григорію Сковородѣ. Но Г. Максимовичъ въ Украинск. Народн. пѣсняхъ (стр. 133) пишетъ следующее: «Сложена и пѣта 15-го Августа 1792 года по случаю полученія грамотъ Царскихъ, привезенныхъ въ Черноморскій Конш Войсковымъ Судьею Головатымъ. — Головатый навѣстенъ какъ поэтъ: онъ сочинилъ *Віршу, говоренную Пашекину Запорожцями на Великъ-день*. (Христосъ воскресъ, радъ міръ увесъ; дождался ласки...); ему же приписываютъ и эту пѣсню. Онъ съ отцемъ и дѣдомъ своимъ навѣстенъ въ Малороссіи еще подъ именемъ «Трехъ Антоновъ». — Жаль, что ссылки нѣтъ.

17.

- 1 Сидить голубъ на берѣзѣ, — голубка на вишнѣ;
Скази, сердце, мѣнѣ правду, — що маєшъ на мысли?
- 2 Ой, якъ тобѣ присягала — любити якъ душу;
Тенерь мене покидаєшъ, — я плакати мушу.
- 3 Будь щасливый и зъ тоєю, — котору кохаєшъ;
А надъ мене вѣрѣйшом — на свѣгѣ не найдешъ!
- 4 Буду Бога я просити, — щобъ ты бувъ щасливый,
Чи зо мною, чи зъ другою, — но вѣкъ мѣнѣ милый!
- 5 Якъ не зхочешъ, сердце мое, — дружиною бути,
То дай мѣнѣ таке зѣлье, — щобъ тебе забути.
- 6 «Е у мене тако зѣлье — близько перелазу;
Якъ дажъ тобѣ навнитися, — забудешъ вѣдь разу.»
- 7 Будуйти черезъ силу, — крапли не уи́шу;
Хиба тебе я забуду, — якъ очи заплюну!
- 8 Будуйти, будуйти, — хотябъ черезъ силу;
Тогдѣ я тебе забуду, — якъ ляжу въ могилу!

18.

1 Ой чумаче, чумаче, Въ тебе личко козаче! 2 Чомъ перано зъ Крыму йдеши, Не всіхъ чумаковъ ведеши? 3 Ой рано я зъ Крыму йду, И всіхъ чумаковъ веду; 4 Тільки нема одного, Мого брата рідного.	5 Брата рідного нема, Вдовинного Івана. 6 Склалась ему причина; Головоньку пробила. 7 Полазались терези, Соль важучи на вози. 8 Шукать, шукать, не найшовъ, Запрѣгъ воли, та й рідного.

⁹ Отамане, батьку нашъ! Поразъ же ты теперь насъ: ¹⁰ Що будемо робити? Печёмъ волѣвъ корнати! ¹¹ А ще, хлопцѣ, не бѣда: Есть у полѣ лобода. ¹² Косить, хлопцѣ, лободу. Забуйте сю бѣду.	¹³ Косить, хлопцѣ, ишеницю, Въ чистѣмъ полѣ метлицю. ¹⁴ Косить, хлопцѣ, отаву, Пасить воли на ставу. ¹⁵ Косить, хлопцѣ, очеретъ, Наваримо вечерать, ¹⁶ Укинемо чабака, Та помянемо чумака!

19. Куналовня.

- ¹ Ой Иване, Ивашенку,
Не переходь дороженьку!
² Якъ перейдешъ, вишній будешъ.
Зроблю лазню изъ трѣхъ зѣлєвъ.
³ Прійшлося дѣвкамъ за Дунай плысти.
Всѣ дѣвочки переплыли,
⁴ А сирѣтка утонула.
Дошли слухи до мачухи.
⁵ Та вже не жалъ мѣнѣ дочки,
Та не дочки, — падчѣрочки.
⁶ Жаль плахточки, — крещаточки,
⁷ Занасочки, — сниточки!

Примѣчаніе. Въ Кіевѣ Куналовня пѣсни поютъ на канунѣ Иванаова дня, или *Ивана Купала* — Рождества Іоанна Предтечи, іюня 24-го. Молодые люди обоаго пола вечеромъ сходятся на открытомъ мѣстѣ, надвѣиваютъ на головы вѣнки, поютъ пѣсни, и взявшись за руки, перескакиваютъ черезъ огонь, или кучи вранивы. Обрядъ этотъ въ первый разъ описанъ Инокентіємъ Гизелемъ въ Синодскаѣ 1674 г.; съ тѣхъ поръ онъ нѣсколько не перемѣнился, и очевидно длителен отъ временъ языческихъ. (Подробнѣе объ этомъ см. Петер. Малой Россіи Б.-Каменскаго. Изд. III. Т. III. стр. 198.) Певѣжды, или по выраженію Летописца, кетъгласы воображаютъ, что въ Ипановскую ночь вѣдьмы слетаются близъ Кіева. Онѣ мажутъ подѣ мышьями таинственнымъ отваромъ изъ *вѣдѣмскихъ* травъ, въ числѣ коихъ самая важная *Тирличъ*, Тирличъ, Польс. Tyrlisz, Нем. Kreuzwurz, Енгліан. Lat. Gentiana minor. Рус. Горечавка. Отваръ этотъ сообщаетъ имъ способность летать по воздуху. Сѣвъ верхомъ на *полмелю*, *вѣлки*, или *клушню*, онѣ, улетая черезъ *кѣлмизъ*, отправляются въ воздушное путешествіе на *Лисую гору* близъ Кіева, на лѣвомъ берегу Днѣпра, гдѣ составляютъ свое страшное, но любопыт-

ное собраніе для сощцаній. Покрѣе это, впрочемъ, существуетъ не у однихъ Славянъ. Оно равногьльно одинаково и у Немцевъ, и называемо подъ именемъ *Walpurgisnacht*. Гёте воспользовался имъ въ своемъ Фаустѣ. Карпато-Россы въ Иванковъ день празднуютъ не *Купало*, но *Лодо*, и не вечеромъ, а утромъ; почему имени этого обряда называются въ Галиціи *Лодовыми*. Кроме вышеприведенной, помѣщена здѣсь: А въ томъ борбу на клинку. № 12, другая: Торохъ, торохъ при дорожѣ. № 44. Также: Летѣла сова № 173.

20.

- ¹ Годѣ, годѣ, козаченку, — въ обозѣ лежати.
Ой, ходимо нѣдѣ Гусятинѣ — Жидѣвъ рабавати.
- ² Та въ пятницу до полудня — Жидѣвъ рабавали;
А въ субботу въ Иванковцяхъ — худобу збѣрали.
- ³ Хвалилися вражки Лихи, — аъ Сатанова йдучи:
«Будемъ лрати, нани брацѣй, — аъ китайки онучи»
- ⁴ Хоть же Москва полна дерла, — та плечи латала,
Предъ собою сорокъ тысячъ — вражнихъ Ляхѣвъ гнала.
- ⁵ На крижовѣй дороженьцѣ — тамъ ся потыкали;
Дали Ляхомъ прочухана, — що аъ коней знадали.
- ⁶ Чи добре ваяъ, вражки Лихи, — аъ козаками битись,
Що лежати ваяъ одъ Городка — за побѣрети мили.
- ⁷ Гей, показавъ Ведмедяко — богатырську славу:
Та й потѣнивъ вражнихъ Ляхѣвъ — въ Городецкомъ ставу.
- ⁸ Борейкова дружинионька — волае долами;
Одинъ каже до другого: — вие нана не мамы.
- ⁹ Борейкова дружинионька — волае до неба;
Одинъ каже до другого: — розбѣгнися треба.

Примѣч. *Гусятинѣ* мѣстечко въ Тарнопольскомъ округѣ (уѣздѣ) при пограничной рѣкѣ Зѣручѣ (*Podhorza*) между Галиціею и Каменецъ-Подольскою губерціею. Выше Гусятина, при той же рѣкѣ, лежати и мѣстечко *Сатановѣ*. *Городка* (*Grodok*) съ озеромъ (Городецкимъ ставомъ) село при устьѣ р. Сѣредѣ въ Дѣвстрѣ въ Чертковскомъ округѣ. *Иванковскій*, *Ивановскій* село близъ города Ваца, (названнаго въ 1768 г. «Барскою конфедераціею») Подольской губерціи.

Такъ ваяъ дѣйствіе пронеходить на небольшомъ пространствѣ (не болѣе ста верстѣ), на границѣ Каменецъ-Подольской губерціи, то обстоятельство это можно отнести къ войнамъ Хмельницкаго, или другихъ Гетмановъ съ Польшаю. Вѣроятно, здѣсь описывается какое либо происшествіе во время преслѣдованія Русскими войсками Барскихъ конфедератовъ, причѣмъ и Малороссійскіе мужики.

по неазиатски въ Полкиамъ, охотно принимали участіе; или упоминается нѣчто изъ Колійвинны, т. е. возстанія въ 1786 г. Малороссійскихъ крестьянъ на Подликовъ за неслыханныя притѣсненія въ вѣрѣ и имуществѣхъ. Сравн. подобную думу: Ой бувъ въ Сѣчи старый козакъ... № 5.

21.

- ¹ Вліють вѣтры, вліють буйны, — ажъ дерева гнутья;
Ой якъ болить мое серце, — а слѣзы не льются.
- ² Трачу лѣта въ мотомъ горѣ — и кѣнця не бачу;
Тѣлькѣ мѣнѣ й легче стане, — якъ винякомъ поплачу.
- ³ Не допоможуть слѣзы щастію, — серцю легче буде.
Хто щасливъ бувъ хочъ часочекъ, — по вѣкъ не забуде!
- ⁴ Еси же люде, що й моєи — завидують долѣ:
Чи щасливають та билинка, — що росте у полѣ?
- ⁵ Що у полѣ, що на пѣскахъ, — безъ росы, на сонцѣ?...
Тяжко жити безъ милого, — и въ своѣй сторонцѣ!
- ⁶ Безъ милого долѣ нема, — стане свѣтъ тюрмою;
Безъ милого щастя нема, — нема и покою.
- ⁷ Де ты мильйй, чорнобривый? — де ты? озвися!
Якъ я бѣдна тутъ горюю, — прійди, подивися!
- ⁸ До кого я пригорюся, — и хто приголубить —
Коли нема тогѣ тута, — який мене любить!
- ⁹ Полетѣлабъ я до тебе, — та крылець не маю;
Сохну, чахну я безъ тебе, — зъ гора высыхаю.

(Изъ Оперы: Наталка-Полтавка, неподражаемого Павла Петровича Котляревскаго).

22. Горцикъъ.

- ¹ Ой знати, знати, — въ кого еси дочко:
Топтаны стежечки — подъ оконечки.
- ² Ой знати, знати, — хто любить Руську,
Топтаны стежечки — черезъ петрунку.
- ³ Ой знати, знати, — хто любить Польку,
Топтаны стежечки — черезъ класольку.
- ⁴ Ой знати, знати, — хто кого любить:
Той къ тому стежечку — якъ пожемы рубить.
- ⁵ Ой знати, знати, — хто кого любить:
Близько сѣдає, — и приголубить.
- ⁶ Ой знати, знати, — хто кого любить:
Якъ не побачить, — серденькомъ цудить.

- ⁷ Ой знати, знати, — хто зъ кого кинься,
Дальше сѣдає, — чортомъ ливиться.
- ⁸ Ой знати, знати, — хто оженився,
Зморчився, зморщився, — всѣмъ зажурился.
- ⁹ Ой горе тому, хто має жону,
Втонтана стежечка, — до ёго дому.
- ¹⁰ Ой знати, знати, — хто нежонатый,
Личенько бѣлее, — якъ у паньаты.
- ¹¹ Та бѣдажъ, бѣда — й нежонатому,
Якъ тому горцику, — та щербатому:
- ¹² Кинить, зкидає, — та все силыває,
Де нй обернеться, — добра не має.
- ¹³ Самъ я не знаю, — чомъ не женися,
Пойду я въ рѣченьку, — та й утоплюся.
- ¹⁴ «Охъ, не тошся, — душу загубишь,
«Ходимо вѣчаться, — коли ты любишь!»

Примѣчаніє. Въ Галиціи, вѣдето 12-го куплета, поють такъ:

Исподу кинить, — зверху збѣгає,
Куда ся оберне, — щастья не має.

23.

- ¹ За Пѣмань иду,
Гей! коню мѣй, коню,
Заграй пѣдо мною!
Дівчино, прощай!
- ² За Пѣмань идеши ты, мене покидаєши?
Чогожъ тамъ, мѣй милий, чого тамъ бажася?
Хибажъ тобѣ краще чужа сторона,
Своей милѣйше, рѣдѣйше зона?
- ³ Иду я туды,
Де роблять на диво
Червоное вино
Зъ крові суностать!
- ⁴ Хибажъ ты задумаєть тѣмъ нікомъ уиштыся?
Чи вкєжъ ты зо мною зхотѣєь розлучитыся?
Тобѣ мои слѣзы, тобѣ моя кровь....
Да тѣлько не кидай за вѣрну любовь!
- ⁵ Дівчино, не плачь,
Не рвы мого серця!

Якъ пирь той минеться,
Вернусь я назадъ.

- 6 Н, вѣсѣть тобѣ, милый, назадъ не вертатись!
Тамъ тобѣ, сѣренько, на вѣки зостатись!
Давись! подѣ тобѣ ю и кѣнь щось поинѣтъ....
У полѣ зеленѣмъ заснешь ты на вѣкъ!

- 7 Якъ воронъ до тебе
Въ бѣлѣнцѣ закриче:
Зѣ-за моря пригаче
Козаченько твоѣй!

- 8 Якъ яворъ зелену головоньку склонить,
Закусъ возуля, дубрава застоѣне,
И кѣнь полѣ тобою спѣткнеться, вздохне....
Тогдѣ вже не буде на свѣтѣ мене!

Примѣчаніе. Пѣсня эта, написанная тощическимъ размѣромъ, есть подражаніе стихамъ славнаго Жуковскаго *Дубрава шумитъ*. Размѣръ вездѣ строго выдержанъ, слогъ чистый и плавный, но очень полый. Сочинена эта прекрасная пѣсня Протопопомъ Писаревскимъ. Она намекаетъ на походъ Русскихъ войскъ за границу въ 1813 году для освобожденія Европы отъ власти Наполеона.

24.

- 1 Сонце низенько,
Вечѣръ близенько,
Сидѣю до тебе,
Лечу до тебе,
Мое сѣренько!
2 Ты обѣщалась
Мене вѣкъ любити,
Нѣ съ кѣмъ не знатись,
И вѣхъ цуратись.
А для мене жити.

- 3 Сѣренько мое
Колись мы обое
Любились вѣрно,
Чесно, пригѣрно,
И жили въ покоѣ.
4 Ой, якъ я прійду,
Тебе не застаю,
Згорну я рученьки,
Згорну я бѣзны,
Та й неживъ стану.

Примѣчаніе. Изъ оперы: *Паталка-Полтавка*, Ив. П. Котляревскаго.

25.

- 1 Сонце низенько, — вечеръ близенько,
Выйди до мене, — мое сѣренько!
2 Ой выйди, выйди, — та не барися,
Мое сѣренько, — розвеселися!
3 Черезъ рѣчѣнку, — черезъ болото,
Подай рученьку, — мое золото!

- ⁴ Черезъ рѣченьку, — черезъ быструю,
Подай рученьку, — подай другую!
- ⁵ Подай рученьку, — подай и другу,
Я къ тобѣ, сѣренько, — и самъ прибуду.
- ⁶ Ой тамъ крыница — нѣдѣ перелазомъ,
Выйдемо, сѣренько, — обое разомъ.
- ⁷ Ой выйди, выйди, — сѣренько, Галю,
Сѣренько, рыбонько, — драгій крынталю!
- ⁸ Ой выйди, выйди — не бойсь морозу,
Я твои нѣженьки — въ шапочку вложу.
- ⁹ Ой бѣда, бѣда, — що я не вдавсь:
Бѣгъ черезъ рѣченьку, — та не вымывсь.
- ¹⁰ Ой завернуса, — та й умыюся,
На свою мылюю — хоть подивлюся.
- ¹¹ «Ой не вертайся, — та й не вымывайся:
«Тыягъ менѣ, сѣренько, — й такъ сводобавсь!

Примѣчаніе. Прекрасная пѣсня, слогъ игривый и легкій, размѣръ обыкновеннаго Нѣмецкаго вальса.

26.

- ¹ Ой на морѣ, на морѣ синѣнькѣмъ,
Тамъ плавала бѣла лебедонька,
- ² И зъ маленькими лебедятами.
Де-сь взялся сизонѣрый орель:
- ³ Ставъ лебедку бити й забивати;
Стала лебедка до ёго промовляти:
- ⁴ Ой не бій мене, сизонѣрый орлоньку,
Скажу я тобѣ всю цѣлую правлоньку:
- ⁵ Якъ у томъ мѣсцѣ у *Кюстринѣ*,
Та бьється Орда уже три днѣ.
- ⁶ Бьється вона три днѣ и три години,
Розбилася вона на три половини.
- ⁷ Течуть рѣчки, а все кровавыи;
Черезъ тѣ рѣчки мостять мосты;
- ⁸ Мостять мосты, а все головками,
Головками, а все Московскими.

Примѣчаніе. Кюстринъ, у Пѣтеновъ Küstrin, въ Прусской провинціи Бранденбургъ, при слияніи рѣкъ Одера и Варты; небольшой, но хорошо укрѣпленный

городъ. Во время семилѣтней войны Фридриха Великаго съ Марією Терезією и ея союзниками, Русскія войска, въ томъ числѣ и Малороссійскіе козаки въ 1758 году, подъ начальствомъ генерала Фермора, въ январѣ заняли всю Пруссію, а 13-го августа осаждали и бомбардировали крѣпость Кнеструтъ, отъ чего весь городъ обращенъ въ пепелъ; уцѣлѣли только три дома. Обетованство это озлобило Фридриха противъ Русскихъ, и 23-го того же августа было, при деревнѣ Цорндорфѣ, одно изъ самыхъ кровопролитныхъ сраженій между нашими и Прусскими войсками. Предъ сраженіемъ Король приказалъ не давать Русскимъ пощадъ, чего натурально и Русскіе не дѣлали. Тридцать тысячъ убитыхъ и раненыхъ покрывали поле сраженія. — И такъ пѣсня эта составлена не раньше 1758 г.; въ ней сѣтливо сраженіе съ осадой, сохранилось названіе Кнеструта, но Цорндорфъ для Малороссійскаго простолюдина было трудно удержать въ памяти, осталось только воспоминаніе о кровавомъ побоищѣ. Выраженіе *Орда*, употреблено вмѣсто *войска*, какъ извѣстнѣе и употребительнѣе. — Трудно разъяснить политическую аллегорію лебедки и сизонераго Орла. Значить ли это Укрѣпленіе и Россія? Г. Максимовичъ (см. Украин. Пар. пѣсни) пишетъ: «Кнеструтъ и Гострутъ, упоминаемые въ сихъ пѣсняхъ — не суть ли Хотинъ?»

22.

¹ Ъхавъ козакъ за Дунай,
Сказавъ: дѣвичино, прощай!
Ты, конику вороженькій,
Песн да гулай!

² Постой, постой, козаче,
Твоя дѣвичина плаче;
Съ кѣмъ ты мене покидаешъ —
Тѣлькѣ подумай!

³ Покидаю тебе Богу,
Самъ поѣду у дорогу.
Будь здорова и щаслива,
Голубко моя!

⁴ Бѣлыхъ ручокъ не ламай,
Ясныхъ очокъ не зтирай:

Мене зъ войны зо славою
Къ собѣ дожидай!

⁵ Не хочу я нічого,
Тѣлькѣ тебе одного;
Ты будь здоровъ, мѣй миленькій,
А все пропадай!

⁶ Свиснувъ козакъ на коня:
Зоставайся, молода!
Я приѣду, якъ не згину
Черезъ три года....

⁷ Тебѣжъ, мила, не забуду,
Поки живъ на свѣтѣ буду;
Колени уму на войнѣ,
Повлачъ обо мнѣ!

Примѣчаніе. Нашъ Украинскій Козакъ-Синьгворецъ *Семѣй Климовскій*, жившій въ началѣ XVIII-го столѣтія, едва ли предполагалъ, что его пѣсня *Ъхавъ козакъ за Дунай* такъ долго сохранитъ свою свѣжесть и занимательность, и что мелодія эта, сдѣлавшись извѣстною во всей образованной Европѣ, будетъ

служить любимую тему для многих легких и трудных фантазий известнейших виртуозовъ.

Первоначальный текстъ этой пѣсни до насъ не дошелъ, и трудно распознать чужіе наросы, которые въ разныя времена являлись въ пѣсенникахъ. Кромѣ этой пѣсни, по всей вѣроятности, можно заключить, что Климовскому принадлежатъ и многія другія; но вообще имена сочинителей народныхъ пѣсень для насъ неизвѣстны. Карамзинъ свидѣтельствуетъ, что Климовскій сочинилъ еще поэму о *правдѣ и великодушіи*, тоже syllabическими стихами. См. Пантеонъ Росс. Автор. I. 3. — Въ Молодикѣ на 1843 г. Ч. 2. Харьковъ, находится нарисованный портретъ Климовскаго (?).

28.

- ¹ Гай, гай зелененькій, — хлонецъ, хлонецъ молоденькій,
Тыжъ я тебе полюбила, — що у тебе усь чорненькій.
- ² И на-ѣстьъ була, — и росады кунила;
Да я тою росадою — весь огорода засадила.
- ³ И росада моя — було принялася;
Ой дѣвчина зъ козакомъ — уже позналася.
- ⁴ Ой канусточка, — ой качанячко:
Вѣрнее зъ козакомъ — закоханячко.
- ⁵ Ой не бійте мене — и не зайіте мене,
Коли я вамъ наскучила, — то вѣддайте мене!
- ⁶ Ой вѣддайте мене — за Волошина;
Бо я въ материнѣхъ очахъ — якъ поронина.
- ⁷ Ой ненько моя, — а я дочка твоя;
Тодѣй було мене вчити, — якъ маленька я була.
- ⁸ А теперъ же я велика, — треба менѣ чоловіка,
Нѣ старого, нѣ малого, — середнѣго, молодого:
- ⁹ Щобъ и въ полѣ оравъ, — и худобу дбавъ,
Менежъ бы вѣсть молодую — та хазяїною звавъ.

(Извѣстна и въ Галиціи).

29. Троицкая.

- ¹ Ой кто бѣжить? — та дѣвчина.
- ² А за нею — русалочка.
Ой послухай — ты панночко,
- ³ Загадаю я — три загадки;
Якъ угадаешь, — пуцу я до батька.

⁴ Якъ не вгадаешъ, — вѣзму я до себе!

Ой що росте — безъ корѣня?

⁵ А що бѣжить — безъ повода?

А що цвѣте — та безъ цвѣту?

¹⁰ Камѣнь росте — та безъ корѣня,

Вода бѣжить — та безъ повода,

¹² Панороть цвѣте — та безъ цвѣту!

Охъ панночка — не вгадала;

¹⁴ Русалочка — залѣскотала.

Примічаніє. Тропичія пѣсни поють въ продолженіи зеленой, или клещальной пѣсли. Подробности объ этомъ въ Словарѣ Пѣснопѣ. Сравни еще другую Тропичную пѣсню: Завью вѣтри та на свѣтѣ, № 8.

30.

¹ Хожу, нѣжу надъ берегомъ — и тяжко вздыхаю.

Вѣднѣжъ моя головошка, — що доли не маю!

² Хожу, нѣжу надъ берегомъ — и важко вздыхаю,

И на долю нещастливу — гѣрко нарёкаю:

³ Чи ты мене, доле моя, — та вже одступила?

Чи ся въ такую нещастливу — годину родила?

⁴ А щожъ бо я, а щожъ бо я — кому учинила?

За щожъ мене, за щожъ мене — ала доля побилла?

⁵ Чи я дома, чи я въ людяхъ, — чи я на чужинѣ;

Не знала я нигде добра, — а нѣ при родинѣ.

⁶ И родина и чужина — мене ся цурає,

Та въ нещастіи и алѣй долѣ — ратунку не дає.

⁷ Нѣ въ лѣсѣ я, нѣ въ долині, — а нѣ при работѣ;

Тѣлькѣ моя головошка — въ журбѣ и хлопотѣ.

⁸ Хочъ я живу, та щожъ по тѣмъ? — що день умѣраю;

Бо нѣколи щастливою — години не маю.

⁹ Я стратила цѣлый вѣкъ, — вже ся не надѣю,

Дежъ я теперъ себе въ свѣтѣ — нещастна подѣю?

¹⁰ Та хтожъ мене пожалує, — хто ма приголубить?

Нема того миленького, — що то серце любить!

¹¹ Мати моя любесенька, — що ты учинила?

Що ма такую бездомную — на сей свѣтъ вродила?

¹² Журилася мати мною, — якъ рыба водою;

Дала мене въ неволю, — жалує за мною.

¹³ Ой якъ тяжко конопельки — въ болотѣ тонити,

А ще тяжче, моя мати, — на сѣмъ свѣтѣ жити.

- ¹⁴ Будожь мене, моя зати, — малу́ю итѣнитъ,
 Пѣжъ такую несчастную — на сей свѣтъ пустити.
¹⁵ Хвѣба въ воду кинути ся, — то вже не вернуса,
 Збуду смутку и клоцѣту, — тамъ не закурюся.
¹⁶ Ой ты, Боже мой, единый, — ты моя потѣха,
 Потѣши мене несчастную, — выбави съ того лиха!

(Галицкая).

31.

- ¹ Стелися, стелися, зелений гороше — якъ листъ по водѣ:
 Не тѣнится нѣгда, ой вы вороженьки, — моей пригодѣ!
² Бо моя пригодѣ и моя урода — якъ дѣтня роса,
 Якъ вѣтеръ новѣ, а сонце пригрѣ, — спаде вона вся!
³ Гей, ты молоденькій, голубе сивенькій, — не въ правдѣ жѣнешь,
 Минаешъ ты хату и мой порѣта, — до вишньої йдешъ.
⁴ До вишньої дѣвки вишенькѣ пдучи — пѣсенку пѣнешъ,
 Мѣнѣ молоденькій, голубицѣ сивенькій, — жалею завдаешъ.
⁵ «Гей, ты молоденька, голубка сивенька, — насади ты садъ,
 «Щобъ мене не чула, посади въ садочку — самый виногради.»
⁶ И садъ не садила, а нѣ поливала, — самъ ся вѣтъ приймае:
 Тебе не любила, и зъ роду не знала, — самъ ся ты пригнавъ.

(Галицкая).

32.

¹ Ой, у броду, ой, у броду Пили голубоньки воду; ² Вони пили, польнуули, Крылечками зтрепенули. ³ Про любовици сновинали, Якъ зъ собою женихались. ⁴ Сухи дубы розвивались, Листочками накрывались. ⁵ А теперь вже перестали, Однолѣвки, сухи стали. ⁶ «Ты, козаче, заволоко! «Любнигъ мене не парюкомъ, ⁷ «Пауускаешъ туманъ густый, «Хочешъ мене зъ ума звести. ⁸ «Не поможе, мильйй Боже, «Не зведешъ мене, небже!...	⁹ Е у мене грошей много, Маведу тебе, небого! ¹⁰ Мои гроши — не полота, И дѣвчина чорноброва. ¹¹ Мои гроши — не меглиця, И дѣвчина бѣлолиця. ¹² Запрагайте коня въ санки, Побѣдемъ до коханки. ¹³ Приблизжамъ къ воротамъ; Стоить мила краше злата. ¹⁴ Сама дѣвка милѣсенька, На личенько бѣлесенька, ¹⁵ Сорочечка тонѣсенька, И стѣжечка красѣсенька. ¹⁶ Та ще къ тому уродлива, Хороша, чорноброва.

33. Веснишна.

1 Разлилися вода	2 У третёму бродѣ
На чотырѣ броды:	Коничокъ зариваѣ,
3 У першому бродѣ	4 Дорожку вочаѣ.
Соловейко щебетавъ,	А въ четвертѣмъ бродѣ
5 И гнѣдечко розвивавъ.	12 Та дѣвчина плаче,
У другому бродѣ	За нелюба йдучи,
6 Зовули ковала,	13 Своє лихо чуючи.
Айтечко казала.	

Примічаніє. Г. Макемощичъ пише, что *веснишкы* суть ітси, которая новѣй дѣвчини, собиравъ на вечерахъ, до самой Троицы, начиная обыкновенно съ марта мѣсяца, — съ того времени, когда птичка овсянка запоетъ свою веснянку, въ звукахъ которой, будто, слышны слова: «*Покинь синьки, козели вѣдѣ!*». Съ того времени, когда *шукъ хвостомъ разбиваетъ лёдѣ!*.....

34. Дѣвнѣ брашна.

- 1 Та йшовъ козакъ дорогого, — дорогою широкою.
Не самъ иде, коня веде, — коня веде за поводы.
- 2 Приведе коня до прикoria, — до прикoria дубового.
До аркана шовкового; — а самъ лёгъ спати біля ёго:
- 3 Сѣделечко въ головочки, — стрѣменечки у бочечки.
Чи спавъ, не спавъ, прокинувся; — нема коня, нѣ прикoria.
- 4 Нѣ прикoria дубового, — нѣ аркана шовкового.
Пойшовъ козакъ тинючи, — свого коня шукуючи.
- 5 Выйшовъ козакъ на могилу, — та й заглянувъ у долину.
А въ долині корчма стоить, — коло корчмы огонь горить.
- 6 Коло огня Турокъ сидить, — Турокъ сидить, люльку курить;
Коло ёго дѣвка сидить; — дѣвка брашна косу чеше.
- 7 Косо моя русая! — За когось ты заручена?
За Турчина заручена, — за Татара закатана,
- 8 За козака русинскъ дала, — за Татара за-мѣгъ пошла!

35.

- 1 Сивый коню, сивый коню! — що ты задумався?
Нема тѣбѣ дѣвичиньки, — що я въ ёй кохався!
- 2 Сивый коню, сивый коню, — наѣлся оброку:
Поженомъ за дѣвиной — у землю глыбоку.
- 3 Сивый коню, сивый коню, — тяжко тобѣ буде:
Поѣдемо разомъ зъ вѣтромъ, — попасу не буде.

- ¹ Бѣгай, коню, бѣгай, коню; — бо вже вечерѣе;
 Ой, тамъ сидить моя мила, — де зъ дѣса зорѣе.
² Бачу милу, мою любку, — дивиться въ вѣконце:
 Хочъ не видно, й дуже темно, — свѣтитъ ся якъ сонце!

(Кіевск. губерн.).

36. Коломийка.

- ¹ Ой ты горо каменна, — чомъ ся не дунасить?
 Та скажи мнѣ, дѣво, правду — въ кѣмъ ты ся кохаешь?
² Хибажъ бы я зъ пѣску була, — що бымъ ся дунала;
 Хибажъ бы я дурна була, — що бымъ ся признала!
³ Поки я була у матки, — та овечки пасла,
 Їла сыръ и джеръ пила, — була въ личку красна.
⁴ А якъ поїшла до ткачика — цѣпочки сукати,
 Дивилася въ чужій горѣдь — на тыны набраты
⁵ Ой вѣдтила до Пистыня — їде колесничка:
 Дай же мене, моя мати, — та за ремесничка!
⁶ Ремесничокъ якъ панічокъ, — а ручка бѣленька,
 Синій жуванъ, а въ руцѣ — тросточка тоненька.
⁷ Вѣдай мене, моя мати, — за кого я ваяю,
 Нѣмъ я буду сѣмъ разъ бита, — я тобѣ не скажу.
⁸ Та дала мя моя мати — за високи горы,
 Не дала мнѣ бѣлыиъ нічого — тільки одни бажолы.
⁹ А бажолы ся розлетѣли, — всего ся лишила,
 Ты теперъ же мене, мати, — на вѣки втѣнила!
¹⁰ Дала мене моя мати — за кого хотѣла,
 Зашумѣла нагаечка — коло мого тѣла.
¹¹ Якъ бы рѣчка павелючка, — я бы пребродила;
 Якъ бы мужикъ, та не синій, — абъ ёго любила.
¹² Їванчикъ моя головонька, — що я паробила:
 Полюбила вѣвчарика — за кавалокъ сыра!
¹³ Покоштую я той сырець, — а вѣнъ солоденькій;
 Подивлюся на вѣвчара, — вѣвчаръ молоденькій.
¹⁴ Шкода травы, та й муравы, — що по нѣй ходила;
 Шкода мѣнѣ молоденькѣй, — що дурня любила!
¹⁵ Качаюся, валяюся, — кусають мя блошки,
 Пусти мене, чоловіку, — до корчмѣньки тронки!
¹⁶ Пусти, пусти, чоловіку, — я не забавлюся;
 Я зъ хлопцями погуляю, — до дому вернуся.

¹⁷ Ой коли ты не любишь, — буложь мя не брати;

Бо я тобѣ не яблучко — въ саду контовати.

¹⁸ Бо яблучко поконтуюсь, — та й далѣ закинешь,

А вѣдь мене молодой — марно зъ свѣта згинешь.

Примѣчаніе. Пистынь — мѣстечко на дорогѣ отъ Коломыи въ Куты. — Сравни. Славный городъ Коломыя. № 83.

33 Чайка.

¹ Ой бѣда, бѣда, — чайцѣ небѣдѣ,

Що вывела дѣтки — при битой дорѣдѣ.

Кигй! кигй! злетѣвши въ гору,

Прійшлося втонитись въ Чорному морю!

² Жито посеѣло, — присѣло дѣло,

Идутъ женьці жати, — дѣтокъ забѣрати.

Кигй! кигй!...

³ Ой дѣти, дѣти! — Де васъ подѣти?

Чи мѣнѣ втонитись? — Чи зъ гори убитись?

Кигй! кигй!...

⁴ И куликъ чайку — вивъ за чубайку.

Чайка кигиче: — згни, ты куличе!

Кигй! кигй!...

⁵ А бугай: *бугу!* — где чайку въ дугу:

Не кричи, чайко, — бѣ буде тязко.

Кигй! кигй!...

⁶ Якъ не кричати, — якъ не лѣтати?

Дѣтки маленьки, — а я ѣхъ мати!

Кигй! кигй!...

Примѣчаніе. Нашимъ изображеніямъ въ этой пѣснѣ участь бѣдной чайки, выведенной дѣтенышей возлѣ дороги, есть аллегорическое подобіе Украины, находившейся въ XVI и XVII столѣтіяхъ, такъ сказать, на распутіи, между тремя сильными державами, Россіею, Польшею и Турціею, и притомъ безпрестанно колеблемой и страдавшей. — Пѣсня эта давно существовала; она родилась въ концѣ XVI-го вѣка имѣетъ съ Уніею и гониміями отъ Польшы. Малороссіянцы были убѣждены въ невозможности имѣть политическую самостоятельность, ощущали потребность быть въ *протекціи* соседней могучей державы, но не такой, какъ Польша, и мысль эту выражали просто, или иносказательно на общественныхъ радахъ. Особенно ясно она высказана въ рѣчи безсмертнаго Богдана Хмельницкаго въ присутствіи Русскихъ пословъ. По этой, вѣроятно причинѣ Князь Цертелевъ, а за нимъ и Г. Максимовичъ, приписываютъ сочиненіе

ше этой пѣсни Хмельницкому. Но это едва ли справедливо: доказательства нѣтъ, а на одно утвержденіе полагаться нельзя. Другіе писатели наставили и другихъ собственникомъ на сочиненіе этой пѣсни. Знаменитый нашъ Кошневскій, въ своей Исторіи Руссовъ (стр. 201), приписываетъ ее Гетмазу Мазенѣ. Дѣйствительно этотъ необыкновенно ловкій и умный честолюбецъ могъ бы написать что либо подобное; но Кошневскій объ этомъ обстоятельстве повѣствуетъ только съ разсказовъ Кочубей представить другую пѣсню: *Велъ коною царю пригнать*, которую, будто бы, сочинилъ Мазена. Трудодобивый Бантишъ-Каменскій говоритъ, что пѣсня о Чайкѣ сочинена послѣднимъ Кошневскимъ Запорожскимъ Калышневскимъ, (изд. 3. Т. III. стр. 270. т. е. Атаманомъ Петромъ Калышневскимъ. — Запорожская Сечь уничтожена въ 1775 году). Но опять же нѣтъ. Впрочемъ сіе указаніе, судя по слогу пѣсни, есть самое вѣроятное. — Кто бы ни былъ сочинителемъ; но эта старинная поэтическая идея, облеченная неминуемо въ форму народной пѣсни, имѣетъ съ собою прекраснѣйшее меланхолическии напѣвомъ составлять ея неуничтожимое достоинство.

38.

- ¹ А дежъ тая крыниченька, — що голубка пила;
Ой дежъ тая дѣвичионька, — що мене любила?
- ² А дежъ тая крыниченька, — що голубъ кунався;
Ой дежъ тая дѣвичионька, — що я женихався?
- ³ Огъ сейъ тая крыниченька, — и влючъ и вѣдро:
А вжежъ мене дѣвичионька — забула давно!
- ⁴ Засыналася крыниченька — жовтенькимъ пѣскомъ,
Злюбилася дѣвичионька — зъ другимъ козакомъ.
- ⁵ Та вжежъ до той крыниченьки — стежки заросли;
Та вжежъ мою дѣвичионьку — сватати прійшли.
- ⁶ Та вжежъ тая крыниченька — гатемъ загачена;
А вжежъ тая дѣвичионька — зъ иншимъ заручена.
- ⁷ Шулять вербы, що паль тою — криницею ростуть;
Та вжежъ мою дѣвичионьку — до церкви ведуть.
- ⁸ Одинъ веде за рученьку, — другій за рукавъ;
Третій стоить, серце болить; — любить, та не ваять!
- ⁹ А вжежъ тая крыниченька — травою заросла;
Та вжежъ тая дѣвичионька — давно за-мужъ пошла!

Примічаніе. Поемъ изъ Галиціи и Малороссіи. Вариантъ начала этой пѣсни есть слѣдующій:

Чи се тая криниченька, — що я воду пивъ?
Чи сейъ тая дѣвичионька, — що ёё любивъ?
Ой жаль менѣ буде, вбавмуть ёё люди,
Недоли мои!

39. Жіноча правда.

- ¹ Била жінка мужика, — пішла позивати;
Присудили мужику: — ще жінки прохати.
- ² Сидить жінка на припечку, — нѣжки подобгавши;
Стоить мужикъ у порога, — шапочку изпавши.
- ³ Прости мене, моя мила, — що ты мене била!
Куплю тобі гарнець меду, — кошовочку пива.
- ⁴ «Ой вѣдъ пива болять спина, — вѣдъ меду голова,
«Купи мѣнѣ горілочку, — щобъ була здорова.
- ⁵ «Та ще, мужичице, — вчини мою волю:
«Поскачи ты гайдука, — та передо мною! —
- ⁶ Кричить мужичице, — взявшись за бочинце:
Гойя! гойя! моя мила, — отъ и гайдучице.
- ⁷ Не дивитесь, Панове, — що жінка вчинила,
Що свого мужика — гайдука навчила.
- ⁸ Бо вже така пора прийшла, — що ще їй не бувало:
Якій дѣдько їй побѣ, — то їй ниши пропало!

40.

- ¹ По улицѣ я хожу, и не нахожуся;
Дивлюся де родина, и не надивлюся!
- ² Ой покій же, вѣтроньку, на мою свѣтлоньку,
Зъ того краю далекого, де родину маю.
- ³ И вѣтеръ не вѣе, сонечко не грѣе.
Тѣлькѣ въ степу однійсенька трава зеленѣе.
- ⁴ Якъ приѣхавъ мильїй до милої въ гости,
А въ милої, люблящої, хата на помостѣ.
- ⁵ Якъ узнавъ вѣнъ милу нѣдѣ бѣлымъ боки,
Та їй укинувъ, та їй укинувъ у Дунай глибокій.
- ⁶ Плавни, плавни, мила, тихо за водою;
Бо не буде вже ніколи намъ життя зъ тобою!
- ⁷ Ой выплыла мила на жовтий пѣсочокъ,
Стало єе чути тихій голосочокъ:
- ⁸ Чи я нехороша, чи я незродлива?
Тѣлькѣ бѣдна моя доля, та ще нещаслива!

41.

- ¹ Розвивайся сухій дубе — на чотырѣ листы!
У козака три дѣвчынѣ, — не має користи.

- * Одна пошла въ вѣсенъ за-мужъ, — друга у мясницѣ;
 А зъ третю женихався; — та иде въ черницѣ.
 * Пошлажъ бы я у черницѣ, — та, Боже мой милый!
 Остається у Локоткахъ — козакъ чернобривый.
 * Ой сѣгодня у Локоткахъ, — а завтра у Клычки:
 Подарую миленькому — на застѣжку стрѣчки.
 * Посижъ ты ихъ, мой миленькій, — та не выхваляйся!
 Якъ не будешь выхваляться, — не зможу розстаться.
 * Посижъ ты ихъ, мой миленькій, — та не выхваляйся!
 Бо якъ станешь выхваляться, — годъ зо мною знаться!
 * Посижъ, посижъ козаченько, — та й ставъ выхваляться:
 Та вконецъ ёму зъ дѣвицею — похѣтъ не видаться.

12.

- 1 Що ты, милый, думаешь, гадаешь?
 Мабуть, мене покинути маєшь!
 2 Рано встаешь, коня наповоаешь,
 Зеленого сѣнца підкладаешь.
 3 Въ сѣнечки йдешъ, сѣдельця выгаешь,
 Въ комору йдешъ, пагайки шукаешь.
 4 Дитя плаче, а ты не колынешъ,
 Все на мене важкимъ духомъ дынешъ.
 5 Ой ревнула въ порога корова;
 «Зоставайся, милая, здорова!»
 6 Ой ревнуло ще й мале телятко;
 «Зоставайся, мале дитятко!»
 7 Мила зъ хаты усе выбѣгала,
 Чоловіка за стремень ханала.
 8 Ой вернися, мой милый, вернися!
 Вареною горѣлки напійся!
 9 «Не вернуся, мила, не вернуся;
 «И въ дорозѣ сырою напьюся.
 10 «Я до тебе въ недѣлю вернуся.
 «Въ зелений жупанъ приберуся.
 11 Ой не їдь же, мой милый, ты низомъ:
 Закидана дороженька хмызомъ.
 12 «Ой е въ мене конякъ вороненькій;
 «Перескочить той хмызокъ дробенькій.»

43. Поуналоженя.

1	Торóхъ, торóхъ при дорозѣ!	10	Пернимъ пѣлемъ, гвоздичками,
2	Що за гамóнь по дуброзѣ?		Другимъ пѣлемъ, васильками,
	Ой братъ сестру вбивать хоче;	12	Третімъ пѣлемъ, стрѣлочками!
3	Сестра въ брата прохалася:		Идутъ дѣвки—гвоздички рвуть,
	Мой братечку, голубчику!	13	Вони й мене вже зномянуть.
4	Та не вбивай у дѣсочку.		Молодички — васильки рвуть,
	Убий мене въ чистомъ полѣ;	14	Вони й мене вже сномануть;
5	Ой якъ убьешь, — похлавай же.		Паробочки — стрѣлочки рвуть,
	Ой обсади трѣма зѣльями:	15	Вони й мене вже зномянуть!

Сравни. еще: Ой Иване, Иваненьку, № 19. А въ томъ борку на
влинку, № 12. Лѣтѣла Сова. № 173.

44. Пугачь.

- 1 Ой спавъ Пугачь на могилѣ, — та й крикнувъ вóнь пугу!
Чи не дасть Богъ козаченькамъ — хоть теперь потугу!...
- 2 Що день, що нóчь усе ждемо, — поживы не маемъ;
Давно була! Хмельниченка — уже не згадаемъ.
- 3 Ой колись мы воювали, — та бóльше не будемъ!
Того щастья и той доли — новикъ не забудемъ!
- 4 Та вже шабли заржавѣли, — мушкеты безъ курковъ;
А ще сердце козацьке — не боиться Турковъ.

Примечаніе. Согласно съ Г. М. предполагается, что эта пѣсня относится, по
всей вѣроятности, къ 1774 году, времени Пугачевского мнѣжа. Но эта пѣсня
не есть народная, а суди по слогу и строго сообразному вездѣ размѣру,
есть произведеніе какого-то грамоты, принадлежавшаго къ обществу Запорож-
цевъ, которые въ это время—по окончаніи войны съ Турціею—скучали отъ
бездѣлствія. Запорожцы, встрѣчавшіеся, видъ своей Стѣны, гдѣ либо въ другихъ
мѣстахъ Украины, узнавали другъ друга, произнося извѣстные слова; такъ
одинъ говорилъ: *Пугу!* а другой отвѣчалъ: *Козакъ зъ пугу!*

45.

- 1 Волы мои половини, — чому не орете?
Лѣта мои молодши, — чого марно йдете?
- 2 Якъ бы вы насъ поганили, — такъ бы мы й орали;
Якъ бы вы насъ шановали, — такъ бы васъ слухали.
- 3 Ой самъ же я та не знаю, — що робити стати:
Запражу чотырѣ волы, — та поїду орати.

- ⁴ Запряжу чотирє конї, — конї веронїи,
Та поїду я доганяти — лїта молодїи.
⁵ Ой догнає же лїта свої — вь калиновѣмь мостѣ:
Вернїтєся, лїта мой, — хоть до мене вь гости!
⁶ Лїтаєть мой, лїта мой, — лїта молоденьки,
Коли доля нещаслива, — будьтє коротеньки!

46. Варїантъ иторой.

- ¹ Волы мой полѣван, — чомь вы не орете?
Лїта мой молодїи, — чогожь марно їдете?
² Колибь же мы запряженїи, — то мыбь и орали.
Якь бы лїта у роскоша, — марно не пропали.
³ Ой орали полован, — вже замь не орати.
Пройшли лїта молодїи; — конемь не нагнати.
⁴ Дала мене моя мати, — дала, заручила.
Якь вь озерѣ коноплицу — вона намочила.
⁵ Коли тая конопличка — вь тѣмь озерѣ зойде;
Тогдї уже днїя твоє — вь гостиньчки прїїде.
⁶ Не бїї мене, моя мати, — нїколи, нї за що,
Побила лиха година, — велике леданцѣ.
⁷ Не бїї мене, моя мати, — тою наногою,
Побила лиха година, — та зь сїмь пїаногою.
⁸ Не бїї мене, моя мати, — не роби калѣчки,
Звляки очи, темной ночи, — та веди до рѣчки.
⁹ Звляки вь рядно, пусти на дно — буду потонати:
Тяжко, важко, моя мати, — роскоши збувати.

47. Загадка.

- ¹ Ой за гаємь, ой за гаємь, та вже зелененькимь,
Тамь орали дѣвчиньска воликомь чорненькимь.
² Ой орали дѣвчиньска, не имѣла гукати:
Та напала козаченька у скриньочку грати.
³ Козакь вь скриньку грає, бровами моргає,
Вража єго мати знає, про що вѣнь гадає?
⁴ Чи про мои волы, чи про чорны брови,
Чи про мое бїле личко, здатне до любови!

48. Горлиця.

¹ Ой дівчинна горлиця	⁶ И дівчинну Ганнуленьку
До козака горнеться.	До серденькабь все тулила. 2.
² А козакъ якъ орелъ, . . .	⁷ Колибь мѣнъ зранку
Якъ побачивъ, такъ и вмеръ 2.	Кавка филижанку,
³ Якъ бы мѣнъ зранку	⁸ Сухарця, й до того
Горьлочку ишлинку,	Хлюнца молодого. 2.
⁴ И тюпонтъ, та люльку,	⁹ Калонькубь я нїла,
Дівчинну Ганнулюку. 2.	Сухарець бы їла,
⁵ Горьлочкубь нивъ, нивъ,	¹⁰ Хлюнца молодого
И люленькубь я куривъ;	До себе тулила. 2.

Примічаніє. Куплети 7, 8, 9 и 10-й Галицкой замірканіє и выражають желаніе женщины, впрочемъ, на Польскій манеръ; а въ предыдущихъ строкахъ изображено желаніе Малороссіянина.

49.

- ¹ Стоить яворъ надъ водою, — въ воду похилився;
На козака нежгѣдонька, — козакъ закурился.
- ² Не хилися, явороньку, — ще ты зеленѣкій;
Не журися, козаченьку, — ще ты молоденькій.
- ³ Не радъ яворъ хилитися, — вода корній мые;
Не радъ козакъ журитися, — та серденько ние.
- ⁴ Ой поѣхавъ въ Московщину — козакъ молоденькій,
Орѣхове сѣделечко — и конь вороненькій.
- ⁵ Ой поѣхавъ въ Московщину — да тамъ и загинувъ,
Свою рѣдну Украину — на вѣки покинувъ.
- ⁶ Казавъ собі: насыпали — високу могилу;
Казавъ собі: посадили — въ головкахъ калину.
- ⁷ Будуть иташки прилѣтати — калитоньку їсти,
Будуть мѣнъ приносити — одъ рѣдоньку вѣсти!

Примічаніє. Куплетъ первый въ Кіевѣ начинають такъ: Пшовъ козакъ черезъ байракъ, байракъ похилився. На козака пригодонька, козакъ закурился. — Но это безъ смысла. Куплетъ 5, здѣсь недоставало полстрофы, и потому стихъ: «Свою рѣдну Украину на вѣки покинувъ,» для полноты прибавилъ М. Максимовичъ.

50.

- ¹ Голубъ свѣзый, голубъ свѣзый, — голубка свѣтїйна;
Батько мый, мати мїла, — дружина мїлїйна.

- ² Зъ батькою, зъ матірью зійдуся, — грѣха наберуся.
А зъ дружиною зійдуся, — не наговорюся.
- ³ Два голуба воду пили, — два колоутили;
Бодай же тѣмъ тяжко-важко, — що насъ розлучили!
- ⁴ Розлучили рыбалочки — рыбоньку зъ водою;
Розлучили лихи люди — милого зо мною.
- ⁵ Ой якъ тяжко тій рыбоньці — противъ воды плисти:
А ще тяжче кохавшися, — не мати користи.
- ⁶ Ой якъ тяжко былиноньці, — коли вѣтеръ вѣе;
А ще тяжче безъ милого; — бо серденько мѣе.
- ⁷ Та вжежъ мѣнѣ не ходити, — куды я ходила;
Ой вже мѣнѣ не любити, — кого я любила!
- ⁸ Та вжежъ мѣнѣ не ходити — ранкомъ по нѣль зѣмкомъ.
Ой вже мѣнѣ не стояти — та зъ моимъ коханкомъ.
- ⁹ Та вжежъ мѣнѣ не ходити — въ дѣски по орѣшки;
Ой вже мѣнѣ минулися — дѣвочкѣмъ смѣшки.
- ¹⁰ Шкодажъ моєї уродинці, — високого росту;
Прійшлося мѣнѣ утонитися — зъ високого мосту.

(Равно извѣстна въ Малороссіи, какъ и въ Галиціи).

51.

- ¹ Шли коровы изъ дубровы, — а овечки зъ поля;
Выплакала кары очи, — край козака стоа.
- ² Куды влещъ, одѣжакаешъ, — сизокрылый орле!
А хтожъ мене молодую — къ серденьку пригорне?
- ³ Пригортайся, дѣвчинонько, — къ зеленому дубу;
Я до тебе, мое сердце, — у вечерѣ буду.
- ⁴ Вечорѣ стою, свѣтомъ пужу, — тебе не видати;
Доведеться ледачому — всю правду сказати.
- ⁵ Нема въ саду соловейка, — нема щебетанья;
Нема мого миленького, — не бере гулянья.
- ⁶ А якъ въ саду соловейко — щебече раненько:
Ой якъ же, мій милесенькій, — гулять веселенько!
- ⁷ Ой поросла по слѣдочкамъ — шавлія и рута;
Нема мого миленького — нї дома, нї туга.
- ⁸ Я шавлію перевѣю, — а руты не буду;
Розсердився мій миленькій, — просити не буду.
- ⁹ На шавлію воду пошу, — на руту не буду;
Розсердився, вразій сьну, — просити не буду.

- ¹ Нехай ёго тыя просяць, — що перстѣни носяць;
 Нехай ёго тыя любляць, — що въ болотѣ трубляць.
¹¹ Ой выйду я за ворота, — нема сребла, золота;
 Тільки той стоить нескреба, — що мѣнѣ не треба.

Повѣсть въ Малороссіи со множествомъ варіантовъ. См. Южнор. иѣен., изд. Метлинскимъ, стр. 38. Срав. № 123, 2.

52. Дуна. Лемерѣвна.

- ¹ Та шлѣла все Лемѣриха на медѹ,
 Та прѣшлѣла свою дѣчку молодѹ.
² Въ педѣленьку, ранѣсенъко до сонця
 Ой плакала Лемѣрѣвна въ вѣконця.
³ Ой загину, мѣтенъко, загину;
 Якъ не люблю Шкандыбенка, — покину!
⁴ Коли любишь, дѣнечко, вѣчайся;
 Якъ не любишь, дитя мое, цурайся.
⁵ Ой якъ вѣшла Лемѣрѣвна горою;
 А за нею Шкандыбенко другою.
⁶ Ой догнавъ вѣтъ Лемѣрѣвну, та й не бѣе;
 А вѣтъ ёѣ словѣчками карае.
⁷ Ой чогожъ ты, Лемѣрѣвно, пѣшки йдешъ,
 Десь вороныхъ коникѣвъ не маешъ?
⁸ «Ой хочъ же есть вороныи, то твои;
 «Та вже самъ ты не до мыслоньки мѣнѣ.»
⁹ Ой чогожъ ты, Лемѣрѣвно, боса йдешъ,
 Десь у тебе черевикѣвъ не маешъ?
¹⁰ «Ой хочъ же есть черевички, то твои;
 «Та вже самъ ты не до мыслоньки мѣнѣ.»
¹¹ Ой чого ты, Лемѣрѣвно, въ свѣтѣ йдешъ,
 Десь у тебе та жупанѣвъ не маешъ?
¹² «Ой хочъ же есть тѣ жупаны, то твои;
 «Та вже самъ ты не до мыслоньки мѣнѣ.»
¹³ Ой якъ вѣзъ вѣтъ Лемѣрѣвну на коня,
 Повѣзъ тую Лемѣрѣвну по тернахъ.
¹⁴ «Ой дай мѣнѣ, Шкандыбенку, гострый нѣжъ;
 «Новыймаю чорный теренъ зъ бѣлыхъ нѣтъ.»
¹⁵ Не влучила Лемѣрѣвна въ нѣженъку,
 Та влучила Лемѣрѣвна въ серденько.
¹⁶ «Кини, кини, серденько, на ножѣ,
 «Нѣжъ у того Шкандыбенка на дворѣ»...

- ¹⁷ Ой везе він. Лемерѣну до двора;
Та вѣдчиний, матѣнко, ворота!
- ¹⁸ Везу тобі невісточку п'яниеньку! .
Ой вѣдь чого, сьїночку, вилася?
- ¹⁹ Увилася, матѣнко, вѣдь коня,
А заснула, матѣнко, вѣдь ножа!
- ²⁰ Ой не вези, сьїночку, та у двѣрт;
Вези єє, сьїночку, до теци.
- ²¹ Ой вѣдчиний, тѣченько, ворота,
Везу тобі дѣнечку п'яниеньку.
- ²² Ой вѣдь чого, зїтеньку, вилася,
Ой вѣдь чого, дитя мое, вилася?
- ²³ Увилася, тѣченько, вѣдь коня,
А заснула, тѣченько, вѣдь ножа.....

Примічаніє. Після 42-ї строфи въ Галиції прибавляють, вироchemъ неудачно, еще:

Сѣдай, хлопче, та й ще хутко, та коня,
Прив'язку я горловинцю до хвоста

33.

- ¹ Кохань мене батько, — якъ бѣлу тополю:
Ой сдала мати — въ тяжкую неволю!
Ой мати, мати, — що ты гадала
Що ты за нелюбъ — за мѣсь отдала?
- ² Десь ты мене, мати, — въ баринку купала,
Купаточн прокїнала, — щобъ долїй не мала,
Ой мати....
- ³ Десь ты мене, мати, — на мѣстї купила,
Що ты мене, мати, — на вѣки втопила!
Ой мати....
- ⁴ Луччесь мѣнї, мати, — гарить камень жегн,
Якъ мѣнї ь зъ нелюбомъ — вечерити сѣсти.
Ой мати, мати, — що ты гадала,
Що ты за нелюбъ — за мѣсь отдала?

34.

- ¹ Широка та улица, — та ще й подалася;
Сидить стыдка зъ своимъ милимъ, — та ще й обилася!
- ² Ой на, тобі, стыдка, брыдка, — на станї полотенця,
Та не сиди зъ своимъ милимъ, — не рѣкає мого серця!

- 2 Ой на, тобѣ, стыдка, брыдка, — та ще й на рукава:
 Та не сиди зъ своимъ милымъ, — ты, вѣдомо лукава!
 3 Пшла мати и зъ дочкою — отруи конати:
 «Будежъ тобѣ, вражий сыну, — изъ нашої хаты.
 4 «Будешъ сохнутъ, будешъ чахнутъ, — смертошки бакаати,
 «Будешъ въ моєй матусеньки — водицѣ прохати;
 5 Ой дай мѣнѣ, моя мати, — холоднои воды:
 Та вжежъ мѣнѣ зъ твоєй доньки — знущатися годѣ!

55.

- 1 По надъ моремъ Дунаємъ — Вітеръ двірѣ хитає.
 Вітеръ яворѣ хитає. — Мати сына питає:
 2 Ой сыне моїй Иване, — Дитя мое кохале.
 Якъ я тебе колыхала, — Усю ноченьку не спала:
 3 Якъ я тебе арестила, — Сама себѣ заселала.
 Якъ я тебе оженио: — Всю родину звесело.
 4 А якъ тебе въ вѣйско вдамъ, — Собѣ жалю вже завдамъ.
 Не журися, моя мати, — Не завдаї собѣ печали.
 5 Исправъ мѣнѣ три трубы, — Та уєѣ три мѣднцы.
 А четвертую трубу — Исправъ мѣнѣ золоту!
 6 Въ першу трубу я заграю, — Якъ коника осѣдлаю:
 А въ другую я заграю, — На конику сидючи.
 7 А въ третюю я заграю, — Зъ твого двора їдучи.
 А въ четверту затрублю, — Середъ вѣйска стоючи,
 8 Середъ вѣйска стоючи, — И шабельку держучи.

56.

1 По за садомъ дорста До самого порога; 2 По за садомъ стежечка Та до того сердечка. 3 Ой поїду я блукати, Свого рода шукати. 4 Та не пашла родини, Нй вѣрної дружини. 5 Пашла въ полѣ язину, Матѣрнину могилу. 6 Устань, мене, до мене, Горе мѣнѣ безъ тебе!	7 Горе мѣнѣ на чужинѣ, Нема роду при мѣнѣ. 8 Нема роду, родини, Нй вѣрної дружини. 9 Соловейко маленькій, Въ тебе голосъ тоненькій; 10 Зацебечи ты мѣнѣ, Що я въ чужої сторонѣ. 11 Та вжежъ сїи вѣрнї Крутомъ хату обили: 12 Не такъ хату, ще и сїнї Вороженьки обели.

57.

- ¹ Ой раненько сонце зходить, и пізно заходить,
А вѣрнее жениханье до лиха доводить.
- ² Иде козакъ улицею, у екрыночку грає;
Стоить дѣвка у порога, звичаю не знає.
- ³ О ты, дѣвка гордошиця; гордуєшь ты мною!
Буде тобѣ гордованье все передъ тобою.
- ⁴ Буде твоя руса коса въ мене підъ ногою,
Буде твоя горда мова въ мене підъ полою.
- ⁵ Шумѣєме нагаечка по надъ головою,
Брязчатеме гостра шабля у слѣдъ за тобою!

58.

- ¹ Ой мѣсяцю, мѣсяченьку, зайди за комору;
Пехай зъ своимъ милесенькимъ трошки поговорю!
  - ² Ой мѣсяцю, мѣсяченьку, свѣти, не ховайся,
Хоть поїдешь, мій миленькій, хутко повертайся!
  - ³ Ой мѣсяцю, мѣсяченьку, и ты, зоря лена,
Та свѣтіть таять на подвѣрью, де дѣвчина красна.
  - ⁴ Стала слава, стала слава, стали й поговоры,
Та на тую дѣвчиноньку, що черныи брови.
  - ⁵ Ой зацвѣла макѣвочка, зачала бринѣти;
Иде козакъ вѣдъ дѣвчины, починає диѣти.
  - ⁶ Ой зацвѣла макѣвочка бѣлесенькимъ цвѣтомъ;
Иде козакъ вѣдъ дѣвчины бѣлесенькимъ свѣтомъ!
- (Малороссійская и Галицкая).

59. Чумаки.

- ¹ Ой по горамъ снѣги лежать,
По долинамъ вѣлы стоять,
А по шляхамъ маки цвѣтуть;
То не маки, а чумаки
Зъ Крыму идуть, рыбу везуть.
- ² Чумаченьки, козаченьки, кашки наварили;
Вони, пѣсень співавючи, округи носѣли.
Ходить пуга по лугу, гнеться туръ-вѣль у дугу.
Ходить пуга у гаю, кличе дѣвчину Галю.
Ходить пуга по балкахъ, кохається въ чумакахъ.

- 2 Ой калина зацвѣла, да пустила квітки;
 Мусить чумакъ кидать жбѣнку и маленьки дѣтки.
 Тамъ чумаковати добре, поки було рѣвно;
 Да вкєжъ черезъ тѣ билеты и ходитъ невѣльно.
 Гей въ стєну крыниченька, въ єй вода лєситься;
 Ой вернуєсь бы я до жбѣнки, пѣчѣмъ росєлатитьсє.

60. Весєльнїй чоботы.

- 1 Чи єє твій чоботы, що зятъ давъ?
 А за твій чоботы дочку вєзавъ!
 2 Чоботы, чоботы вы мои,
 Чомъ робити не хочете вы мєнѣ?
 3 На рѣчку шли чоботы, — рынали;
 А зъ рѣчки шли чоботы, — хлынали,
 4 Чоботы, чоботы изъ бычка,
 Не хочете робитъ дѣла, якъ дочка!

Примѣчаніє. По принятому обыкновєнію, въ некоторыхъ мѣстахъ Малороссіи, женихъ предъ свадьбою обязать, въ видѣ выкупа за будущую жену свою, принести матери ея пару новыхъ сапоговъ; въ такомъ случаѣ они получаютъ для нея важное значеніе. Подгулявши на *весєльи* мать поетъ эту пѣсню почти всегда со слезами на глазахъ.

(Собѣщ. Гоголь).

61. Дуна Гетмана Мазепы.

- 1 Всѣ покою щирє прагнуть,
 А не въ одинъ гукъ всѣ тягнуть;
 2 Той на право, той на лѣво —
 А всѣ братья: то-то диво!
 3 Немаєть любви, немаєть згоды,
 Одъ Жоктой взявши Воды;
 4 Презъ незгоду всѣ пронали,
 Сами себе звоювали.
 5 Эй, братица, пора знати,
 Що не всѣмъ намъ наповати;
 6 Не всѣмъ дано всеє знати
 И рѣчами керувати!
 7 На корабель поглядімо,
 Много людей польчино:
 8 Одинъ стирникъ самъ керує,
 Всѣ корабель управує!

- 9 Пчулка бѣдна матку мае,
 И оной послушае!.....
- 10 Сжался, Боже, Украины,
 Що не купиѣ мае сыны!
- 11 Еденъ живе и зъ поганы,
 Кличе: сюды Атаманы!
- 12 Идѣмъ матки рятовати,
 Не даймо ёй погибати!
- 13 Другій Ляхамъ за грошъ служить,
 По Вкраинѣ и той тужить:
- 14 Мати моя старенькая,
 Чомъ ты вельми слабенькая?
- 15 Рѣзно тебе розпарнали,
 Кгди ажъ по Дивирѣ Туркамъ дали.
- 16 Весь ихъ фортель щобъ зслабѣла,
 И ажъ въ конецъ силу не мѣла.
- 17 Третій Москвѣ лѣкъ голдуе,
 И ёй вѣрно услугуе.
- 18 Той на матку парѣкае,
 И недолго проклинае:
- 19 Лѣнше було не родити,
 Нѣкли въ такихъ бѣдахъ жити!
- 20 Отъ всѣхъ сторонъ ворогують —
 Огнемъ, мечемъ рушнують:
- 21 Отъ всѣхъ нема зычливости,
 А нѣ слушной учтивости.
- 22 Мужиками называютъ,
 А пѣдданьствомъ парѣкають.
- 23 Чомъ ты сынѣвъ не учила,
 Чомъ вѣдъ себе ихъ пустила?...
- 24 Лѣнше було пробувати,
 Вкупѣ лихо одбувати.
- 25 Я самъ бѣдный не здолаю,
 Хиба тѣлькѣ заволую:
- 26 Гей, Панове, Енералы,
 Чому есте такъ оспалы?
- 27 И вы, паньство Полковники,
 Безъ жадной політики —
- 28 Возмітєся всѣ за руки,
 Не допустіть горькой муки

- ²⁹ Матиць своєю більшть терпѣти.
 Пути врагѣвъ, пути бити!
³⁰ Самопалы пабувайце,
 Гострыхъ шабелъ добувайце,
³¹ А за вѣру хоть умрѣте,
 И вольностейъ бороните.
³² Нехай вѣчна буде слава,
 Же презъ шабл.по. маємъ права!

Изъ III-й части Исторіи Малой Россіи. Баттышъ-Каменскаго., перваго изда-
 нія. Москва. 1822, стр. 296.

62.

- ¹ Не тамъ щастье, не тамъ щастье, — де багати люде,
 Поберёмось по любви, — то и щастье намъ буде.
² Ой ты доле нещастная, — яка ты зрадлива;
 Дала на часъ спѣшатися, — теперь розлучила.
³ Дай же мѣнѣ годиноньку, — нехай и милую
 Стисну щиро за рученьку, — хоть разъ поцѣлую!
⁴ А стиснувши я волю дамъ — серденьку милому
 Гѣрко плакати, одѣжжати; — не скажу нікому.
⁵ Будь здорова, дѣвчинонько, — пора одѣжжати,
 Пора мѣнѣ, мое сердце, — тебе покидати.
⁶ Коню сивый, служи щиро, — та не спотыкайся,
 А найшвидше до милой — зо мною вертайся.
⁷ Изъ-за горы сонце зходитъ, — за другую зайде,
 А хто кого вѣрно любить, — то и встуды найде!

63. Обое ледяцо.

- ¹ Чи якъ въ мука не жона, — чи не господыня:
 Сѣмъ день хаты не мела, — смѣтья не носила!
² Хоть я смѣтье вымету, — та не буду пести;
 Купи, мужу, вѣзочокъ, — будемъ смѣтье везти.
³ Купи, мужу, вѣзочокъ — и сиву кобылу,
 Вывеземо смѣтьячко — на Стецькову ливу.
⁴ За що мене, мужу, бьешъ, — за які вчинки:
 Хибажъ тобѣ не нанрала — за рѣкъ три починки?
⁵ Одинъ прjala до Рѣздва, — другій до Миколы,
 А якъ третій почала, — буде и до Покровы!

- 6 Та не сама прала, — кума помогала;
 Кумѣ дала мыску пшона — и три куски сала.
 7 Та не сама прала, — були поміщницѣ,
 То за хлѣбъ, то за сѣль, — то за палиницѣ.
 8 Ой ты плешъ, мене бешъ; — можебъ я робила:
 Накупивъ веретенъ, — нема мотовила.
 9 Въ печі дрова не горять, — такъ я підпалила;
 Таки тобѣ, недовѣрку, — борщю наварила.
 10 Де я зрела, де ты зрѣсъ, — до купы насъ лихіи зидѣсъ;
 А нї я, а нї ты — не виѣмо робити.
 11 Ой ты плешъ, мене бешъ, — рознытаймосъ за що?
 Охъ и я, охъ и ты: — сбое леданцо!

(Примѣч. Сравни. № 422).

64.

- 1 Одна гора високая, — а другая низька:
 Одна мила далекая, — а другая близька.
 2 Ой у тои далекои — волы та коровы,
 А у сєи близьенькои — тѣлькѣ черны брови.
 3 Ой у тои далекои — волы поздыхнють;
 А у сєи близьенькои — брѣвки не злиняють.
 4 Ой у тои далекои — рунникъ на вѣлочку;
 А у сєи близьенькои — брѣвки на вишурочку.
 5 Ой, я тую далекую — людямъ подарю;
 А до сєи близьенькои — и самъ помандрую.
 6 Ой, я тую далекую — метлами помечу;
 А до сєи близьенькои — соколомъ полечу.

(Извѣстна въ Малороссіи и Галиціи).

65.

- 1 Ой у полѣ снѣжокъ проширъ,
 Ажъ тамъ козакъ забитъ лежить,
 2 На куницѣ головою,
 Накрывъ очи муравою.
 3 Муравою зеленою,
 Червоною китайкою.
 4 Въ головонькахъ воронъ кряче,
 А въ підженькахъ коникъ плаче.
 5 Або менѣ, пане, пускай,
 Або мѣнѣ заплату дай!

- ⁶ Ївни, коню, дорогою,
 Зеленою дубровою.
⁷ Выбавь травы для косарів,
 Выпий воды для озерів.
⁸ Побіжи, коню, під ворота,
 А вдарь, коню, у коняга!
⁹ Вийде до тебе нецька старенька,
 Козацька матусенька.
¹⁰ Ой знай, коню, що казати,
 Як буде у тебе вятати:
¹¹ Ой, коню мій вороненькій,
 А де твої пань молоденькій?
¹² Чи ты ёго въ войску згубивъ,
 Чи ты ёго підъ себе збивъ?
¹³ А ні я ёго въ войску згубивъ,
 А ні я ёго підъ себе підбивъ;
¹⁴ Заслуживъ вонъ паніночку —
 Въ чистомъ полѣ земляночку!

Примічаніє. Песня эта очень сходна съ другою подъ № 4-мъ: Вѣтеръ гуде,
 трава шумить, и составляетъ ея видоизмѣненіе.

66.

- ¹ Ой полети, галко, де мій рідний батько:
 Нехай мене одвідає, коли мене жалко!
 Галочки не має, батечка не буде;
 Ой, деє мене нещасну на віки забули!
² Чи ихъ порубано, чи въ полонъ занато?
 Ужесь мій світъ немилый, ні въ будень, ні въ свато.
 Галочки не має и родий не буде;
 Ой, деє мене нещасну на віки забули!
³ Ой полети, орле, де мій братѣкъ оре:
 Нехай волівъ покидає, мене одвідає.
 И орла не має, братіска не буде;
 Ой, деє мене нещасну на віки забули!
⁴ Ой полетить, синиці, де рідныи сестриці:
 Нехай мене одвідають, мои жалобницѣ.
 И синиць не має, и сестриць не буде;
 Ой, деє мене нещасну на віки забули!

1 Плыви, плыви, утко, противъ воды прутко:
 Скажи моѣй матѣницѣ, що я умру хутко.
 Утѣнки не мае, матѣнки не буде;
 Ой, десь мене нещасную на вѣки забули!

2 Ой на горѣ та верба, пѣдъ горою корчма;
 Ой тамъ мѣй рѣдъ нѣе, гуле, мене поминяе;
 Мѣй рѣдъ нѣе, та гуле, мене поминяе;
 Ой, десь наша нещасная въ свѣтъ погибяе!

67. Жѣнка Череселѣвка.

1 Та що се на вулицѣ? — Метелиця струже!
 Ой вѣдчиний, вѣдчиний; — бо йду пѣвна душе!
 2 Та чи чуєшъ, вѣдчиний, — ты своєю коханьцѣ,
 Якъ я пішла изъ вѣчора, — та иду ураньцѣ.
 3 Вже и вчора я пила, — и сѣгодня добре пью;
 А якъ прійду до дѣмоньку, — чоловіка ще побью.
 4 Въ мене добрый чоловікъ, — ой дай, Боже, ёму вѣки!
 Вечерати наваривъ, — та и мене розбудивъ.
 5 А встань, жѣнко, голубко, — мой Череселѣво
 Ой, покоштуй же борщу, — веселая ластѣво!
 6 Та колись ты наваривъ, — то и вѣкъ же тихо;
 Бо якъ встану, покоштую, — буде тобѣ лихо!

68.

1 Нема лѣду, нема лѣду, — нема й переходу:
 Коли тобѣ, Ганю, треба, — брѣди й черезъ воду.
 2 Перебрѣла лѣвъ рѣченьки — й подювину стаку;
 Не вводь мене, козаченьку, — въ великую слаку.
 3 Ой самажъ ты, дѣвчинонько, — себе въ славу сводивъ,
 Що пізнѣнько, перанѣнько — изъ улицѣ ходивъ.
 4 Ой якъ мѣнѣ, козаченьку, — да раньше ходити?
 Якъ візьмешъ ты за рѣченьку, — не муєшигъ пустити!

69. Вилѣдка.

1 Въ чистѣмъ полѣ двѣ тополи, А пѣдъ ними крыниченька, Въ нѣй холодна водыченька.	2 Тамъ дѣвчина чорнобрива Съ крыниченьки воду брала, Съ козаченькомъ розмовляла:
---	--

- ³ «Козаченьку, бурлаченьку,
 Зелененькій барвиночку,
 Сватай мене дівчиноньку!»
⁴ Дівчинонько, рябчинонько,
 Ой радъ бы я тебе сватать,
 Та боюся твого брата.
⁵ Ой галючко, коханочко!
 Огруй же ты свого брата,
 Тоді буду тебе сватать.
⁶ «Дежь отруты роздобути?
 «Умеръ батько, вмерла мати,
 «Не навчили чарувати.»
⁷ Ой дівчино, сиротино!
 Стоять въ полі дів ялины,
 На ялині дів гадюны.
⁸ Вийди, Ганно, въ поле рано:
 Тамъ ялину сонце пече.
 А зъ гадюны рона тече.
⁹ Пригни сизу по дъ ялину,
 Пôставь, дівко, коновочку
 Пôдъ гадючу головочку.
¹⁰ Братъ твоій, Марко, на ярмарку.
 Навари ты ёву пива,
 Щобъ нѣ брата отруила.

- ¹¹ Въ педѣленьку веселеньку
 Братъ зъ ярмарки привѣтає,
 Сестра брата привѣтає.
¹² Брату пива выносила:
 «Панійсь, брате, того пива,
 «Що я вчора наварила.»
¹³ Не нѣ Марко тии чарив;
 Панійсь, сестро, впередъ сама,
 Щобъ не звела мене зъ ума!
¹⁴ Сестра, змѣя побѣдила.
 «Мила, брате, вже я сама,
 «Се для тебе зоставила!»
¹⁵ Братінькѣ пивця якъ напився,
 За серденько ухопився
 И съ коника повалився.
¹⁶ Яке диво твоє шиво,
 За серденько ухопило,
 Зъ вороного повалило?
¹⁷ «И схватило, и звазило
 «Съ кониченька вороного.
 «Струниць мене молодого!
¹⁸ «За науку змѣ — суко
 «Теперь, иди хочъ за ката.
 «Огруила свого брата!

(Въ Полтавской Губерніи).

20.

- ¹ Ой ты живешъ на горѣ, — а я по дъ горою,
 Ой ти тужинь такъ за мною, — якъ я за тобою?
² Колибъ тужинь такъ за мною, — якъ я за тобою,
 Та вже живибъ, мое серце, — якъ рыба зъ водою!
³ Рыбалочка по бережку — та рыбоньку ловить:
 А милая по милому — бѣлы ручки ломить.
⁴ Рыбалочка по бережку — та рыбоньку удить:
 А милая по милому — бѣлыми свѣтомъ пудить.
⁵ Рыбалочка по бережку — рыбоньку хапає:
 А милая по милому — тиженько вздыхає.
⁶ Рыбалочка по бережку — якъ ластівка вѣється:
 А милая по милому — якъ горлиця бѣється.

- ⁷ Ой, вийду я за ворота, судять же насъ люде:
Що зъ нашего жениханья — нічого не буде!
- ⁸ Ой, у полі конопельки — верхи зелененьки,
Покладає мильй милу, — вороги раденьки.
- ⁹ Не тїшtesя, вороженьки, — не тїшtesя зъ того,
Коли буде Божа воля: — то я буду ёго!
- ¹⁰ Пшовъ мильй горонькою, — мила нѣдъ горою;
Зацѣлѣ мильй рожею, — мила калиною.
- ¹¹ Чи ты, мильй, признаєшъ ниломъ, — чи метелицею:
Що до мене ты не ходишъ — сею улицею?
- ¹² Вжежъ я ходишъ, вжежъ я нудивъ, — та вѣторѣ року,
Докѣль, докѣль не дозналисъ — вороженьки збоку.
- ¹³ Ой радъ бы я, моя мила, — до тебе ходити:
Засѣдають вороженьки, — хотѣть мене вбити.

(Повѣсть въ Малороссіи и Галицїи).

31.

¹ Танцѣвала рыба зъ ракомъ, А петрушка зъ пустернакомъ,	⁵ Ой чи живи, чи здорови Всѣ родичи гарбузови?
² А цибуля зъ часнѣкомъ: А дѣвчина зъ козакомъ!	⁶ Обѣзвалася жовта дыня: Ой, я твоя господыня!
³ Цибулиця дивується, Якъ хороше танцюється!	⁷ Обѣзвались огѣрочки: А мы твої сѣни й дѣтки.
⁴ Ходить гарбузь по горѣду, Пытається своего роду;	

32.

¹ Зъ Украины сюды пришла Въ жалости бѣдненька; Ой щастлива, що знайшла Мого козаченька.	⁵ Гей, я родомъ зъ Украины, Де доволѣ всѣго; Дѣвки краси якъ калины, Моторни до того.
² Не такіє тутъ сторѣны, Якъ у насъ любви; Тута хлопцї якъ вороны Та ще й невѣрны.	⁶ И вѣрныи и хороши, Дотривують въ словѣ; А тутъ дѣвки за три гроши Продати готовы.

(Галицїя).

33.

- ¹ Ой у полі криниченька, — чумаць навозає;
Волы режуть, воды не пьють; — на дворѣ свѣтає.

- ² Бодай же вась, сѣры воды, — до Крыму блудили,
Якъ вы мене, молодого, — дуже заѣмутили!
- ³ Померь, померь чумаченько — въ недѣлюнку вранцѣ;
Поховали чумаченька — въ зеленѣмъ байрацѣ.
- ⁴ Насынали чумаченьку — високу могилу;
Посадили на могилѣ — червону калину.
- ⁵ Прилетѣла з дуленика, — та й сказала: ку-ку!
Подай сыну, подай орле, — хочъ правую руку!
- ⁶ «Ой радъ бы я, моя мати, — обѣдѣк подати;
«Та палагла сыра зѣмля, — не можу поднати!»

24. Дѣвичина Переселѣвка.

- ¹ Дѣвичино моя, Переселѣвко,
Дай менѣ вечерити, моя ласѣвко!
- ² Якъ не топила, якъ не варила:
Пбила по воду, вѣдра побилла.
- ³ Якъ не побилла, постановила;
Зъ горы покотились, да й сами побились.
- ⁴ Дѣвичино моя, Переселѣвко,
Поцѣлуй же мене, моя ласѣвко!
- ⁵ Дакъ щокъ, дакъ нукъ, дакъ поцѣлую,
Да у тую гѣбоньку, рѣжану, малую.
- ⁶ Да у тин брѣвоньки, чорнѣй якъ шнурочокъ,
Да у той видѣчокъ, повенъ якъ вгѣрочокъ

(Переселѣвъ).

25. Журавель.

Та впадеши журавель, журавель,
До бабинныхъ конюшенъ, конюшенъ.
Таки, таки журавель,
Таки, таки цыбатьи,
Таки, таки носатьи,
Таки, таки стрѣбатьи . . .

Прочіе куплеты неопредѣлительные, и составляютъ не только безсмыслицу, но даже неблагопристойность, происходящую отъ нетрезвости лицъ, участвующихъ въ потѣхѣ, извѣстной подъ названіемъ Журавля, водимаго после весѣлья. Срав. Бантыша-Каменскаго Ист. Мал. Россіи, изд. 3, т. III, стр. 268.

26.

- ¹ Чѣ ты гордый, чи ты щыный, — чи гордо несѣнеш?
- Чи ты вѣрно мене любишь, — чи зъ мене свѣтѣнеш?

- 2 Я не гордый, я не пинный, — гордо не несуся;
 Ой, я тебе вѣрно люблю, — зъ тебе не смѣюся.
 3 Ой, чи прійдешь, козаченьку, — зъ вѣчора до мене?
 «Кажуть люди, що приходить — другій вже до тебе.»
 4 Нехай ходить, нехай ходить, — абы не ждаючи;
 Ой хочь буду я терѣти, — та знатому за що.
 5 «Ой, десь бы то, дѣвчинонько, — ты зъ паніру зонта,
 «Що ты мене додержала — до бѣлого свѣта.
 6 Ой зъ паніру, не зъ паніру, — зъ кучерявой маты;
 Де стояла, розмовляла — підковочки знати.

37.

1 Де ты ходишь, моя доле? Не докличусь я тебе! Достѣбь можно дике поле Пригоринути до себе. 2 А тебе ось не влажаю, До акон-то поры; Все шукаю, та пытаю Що ажъ серденько знуришь! 3 Чи на морѣ межъ купцями Лѣчишь зъ краму барыни? Чи въ хоромахъ зъ панянками Ты регочешъ у ночи?	4 Чи на небѣ изъ вѣконца Сучишь дулю бѣднякамъ; Чи при мѣсѣцѣ, безъ сонця Чешешъ кудри ты дѣвкамъ? 5 Чи край моря, на долині Дикимъ закономъ ты цвѣтеши; Чи у лузѣ на калині Ты зозулею куеши? 6 Ой, змилуйся, моя нене! Та край мене хочъ присядь, Хочъ постѣй ты били мене, То й тому я буду радъ!

Примѣч. Весьма хорошіе хоренческіе стихи (двухстопнаго размѣра). Не смотря, однакожъ, на желаніе сочинителя напечатать ихъ во вкусъ народныхъ пѣсень, онъ не достигъ своей цѣли; потому что принявъ чуждый, не силлабическій размѣръ и употребилъ много некузвенности. Стихи эти очень новы.

38.

- 1 Ой чій же то двѣръ? — Приточивъ бы свѣй.
 Хорошая дѣвчинонька; — я ходилъ бы къ ей.
 2 Колибъ не боялся, — тобѣ поженихався;
 А то лихо, що боюсь; — издалека подивлюсь.
 3 Колибъ була ты моя; — чогобъ хотѣть въ свѣтѣ?
 Серце, любко ты моя, — нумо жити вѣкѣтѣ.
 4 Хожу, нуку гукуючи, — говорю зъ собою;
 Чи тузавишь ты такъ за мною, — ажъ я за тобою?
 5 Чи ты мене вчаровала, — чи отрути дала?
 Що ты мѣнѣ розумъ — зовсѣмъ вѣдобрала!

- ⁶ Лицо твоє рум'яне — красівише надъ рожу,
Ой я тебе, чорнобрива, — забути не можу.
- ⁷ Ой дівчино, дівчинонько, — не боївся Бога,
Заморила мого коня — у твого порога.
- ⁸ Ой дівчино, дівчинонько, — не боївся Бога,
Водила добрихъ людей — одъ свого порога.
- ⁹ Водила добрихъ людей, — чекаєшъ до нині;
Теперъ поїдешъ за такого, — котрий насє свини!

39.

- ¹ Пусти мене, мати, — въ поле жито жати,
Буду, мати, жито жати, — доленьки шукати.
- ² Ой не пуцу, доню; — щобъ не заблудила;
Бо ты, доню, свою долю — на вѣкъ загубила!
- ³ Пусти мене, мати, — у лугъ погуляти,
Буду ходити, та гуляти, — доленьки шукати.
- ⁴ Ой не пуцу, доню; — щобъ не заблудила,
Бо ты, доню, свою долю — на вѣкъ загубила!
- ⁵ Пусти мене, мати, — у ставъ ся купати,
Буду плавати, ныряти, — доленьки шукати.
- ⁶ Ой не пуцу, доню; — щобъ не потонула;
Та вжежъ, доню, твоя доля — на дно потонула.
- ⁷ Ой за мостомъ, мостомъ — трава зеленіє;
За хорошимъ чоловікомъ — жінка молодіє.
- ⁸ Ой за мостомъ, мостомъ — трава посыхає;
За ледачимъ чоловікомъ — жінка погибає.
- ⁹ Ой тамъ въ саду, при долині, — трава по колѣна,
Ой за добримъ чоловікомъ — жінка якъ калина.
- ¹⁰ Ой тамъ въ саду, на горбочку, — трава все жовтіє.
Ой за лихимъ чоловікомъ — жінка помаріє!

(Малоросійська и Галицка).

80. Розлука зъ Марусею.

- ¹ Заснидали козаченьки — въ походъ зъ полуночи;
Заплакала Марусенька — свої ласні очі.
- ² Не плачъ, не плачъ, Марусенько, — не плачъ, не журися;
За свого маленького — Богу помолися!
- ³ Стоїть яблуня надъ горою, — та сонця не має;
Мати сына въ дороженьку — слезно провожає.

- ⁴ Прощай, милай мій сыночку, — та не забавляйся:
За чотири неділеньки — до дому вертайся!
- ⁵ Ой радъ бы я, матусенько, — скорѣйше вернутися;
Та вже щось мій вершакій, — въ воротахъ сподкиувел.
- ⁶ Ой, Богъ знае, коли вернусь, — въ якую годину:
Пріймизь мою Марусеньку, — якъ рѣдну дитину!
- ⁷ Прійми ёё, матусенько, — всѣ въ Божою волѣ!
Бо хто знае: чи живъ вернусь, — чи ляжу на полѣ?
- ⁸ Ой радабы я Марусеньку — за рѣдну прийати;
Та все не такъ вона мене — буде шанувати.
- ⁹ Ой не плаче, не журитесь, — въ тугу не владайтесь.
Загравъ мій кѣнь вероненькій, — назадъ сподѣвайтесь!
- ¹⁰ Посивожъ я инениченьку — и озиме жито;
Та вжежъ скѣлько козаченькѣвъ — на Вкраинѣ вбито.
- ¹¹ Одъ краснѣго Вубиѣва двѣ — невелики мила;
Лекать наши козаченьки — по три, по чотири.

Примѣч. Эта плавная, прекрасная пѣсня извѣстна и въ Галиции. Строфы 10-я и 11-я суть новыя Галицкія наросты.

§1.

- ¹ На Вкраинѣ всѣго вдоволь, — и наши и брати;
Тѣлькѣ инѣгда, Лахи й тамъ, — козацкіи врати.
  - ² На Вкраинѣ всѣго вдоволь, — и меду й торѣлки.
Гарни дѣвки й молодѣнці, — а всѣ чернѣбривки.
  - ³ На Вкраинѣ молодѣнці — все у сукняхъ ходять;
Та й полѣтна тамъ багацько: — бо все сами роблять.
  - ⁴ Ты дѣвчино, що ты робишь? — Сорому не маешь!
Чомъ козака, а не Лаха, — вѣрно не кохаешь?
  - ⁵ А щожъ? Тѣе лихо робить — старенькая мати:
Гнала мене вѣдъ козака — до самой хаты.
  - ⁶ А у Лаха вершокъ низкій — широки онушки,
Скоро вражій Лахъ забачивъ — приставъ мнѣ до душки.
- (Галицкая).

§2.

- ¹ Ой ты дѣвчино — зарученѣя,
Чого ты ходишь — засмученѣя?
- ² Ой якъ я маю — весела буги?
Кого кохаю, — мушу забути!

- 3 Ой ты дівчино, — черныи очи,
 И въ день ся журнишь, — и не спишь въ ночи.
 4 Черныи очи — принаду дали,
 Душу и тѣло — вразъ зъ житьемъ взяли.
 5 Ой ты дівчино — мыслями блуднишь,
 Сама не знаешь, — кого ты любишь.
 6 Ой знаю, знаю, — кого кохаю;
 Тѣло не знаю, — зъ кѣмъ жити маю.

(Галицки).

§3. Коломыйка.

- 1 Славный городъ Коломая, — ще славнѣйшии Куты;
 Огъ се-бѣ то я и женился, — якъ бы не некруты.
 2 Чи воли у дубровѣ, — мои при ставѣчку,
 А хто любить на сторонѣ, — а я сусѣдочку.
 3 Ой на сторону ходити, — коника трудити;
 А зъ сусѣдкой постояти, — та й поговорити.
 4 Було гараздъ въ Бѣловичахъ, — уже сады цѣкли,
 Душе мы ся зъ сусѣдкою — дівчиной любали.
 5 Ой у полѣ двѣ дорозѣ, — третя поперечна;
 Чи ты будешь, дівчинонько, — на осень безпечна?
 6 Ой, щось тобѣ, дівчинонько, — що маю сказати?
 Не стоявъ бы мой коничокъ — коло твоей хаты!
 7 Якъ бы не ты, дівчинонько, — и не твои очи,
 Не стоявъ бы мой коничокъ — до темной ночи.
 8 Бодай тобѣ, дівчинонько, — возишь дѣдько дубы;
 Бо якъ мене черезъ тебе — взяли люди въ зубы.
 9 Ой, на тебе посварили, — мене хотѣли бити;
 Щобъ зъ тобою не стояти — и не говорити.
 10 Ой пѣйшокъ я до дівчины — люльки закурити,
 Здерли зъ мене сердечину, — ще й хотѣли бити.
 11 Бо я посивъ до дівчины — три разы горѣшки,
 А стративъ я кониченька, — теперь хожу пѣшки.
 12 Верни мои подарунки, — верни мои гроши;
 Твоя мати говорила, — що я не хороший!
 13 Та вже мѣнѣ не ходити — въ лѣски погорѣшки;
 Та вже мѣнѣ не любити — дівчины Оришки.
 14 Ой, на грушѣ бѣлый цвѣтъ, — та вже опадає;
 Любишь козакъ дівчиноньку, — та вже покидає!
 15 Пехай козакъ покидає, — якъ самъ собѣ знає,
 Щастливая дороженька, — куды вѣтъ думает!

- ¹⁶ Пóдъ мосою кобылою — пóдконы калачуть;
Перше дівки мною гардали, — теперъ за мною плачуть.
- ¹⁷ Ой выйду я на село, — середъ села стану;
Една мила несе пиро́гъ, — а друга сметану.
- ¹⁸ Якъ идёте, хлопці, въ танецъ, — беріть рукавиці;
Матки стоять якъ корови, — дочки якъ телиці.
- ¹⁹ Та я хлопець дуже жвавий, — все знаю и чую;
Якъ де можно жартовати, — я тамъ и почую.
- ²⁰ Ой любивъ я дівокъ сорокъ, — а молодьць триста;
Та у Бога є надѣа, — що ще душа чиста!

Примеч. Подъ словомъ Коломыйка въ Галиціи разумѣють наборъ стромъ одного розміра и мелодіи, но безъ всякой строгости связи въ отношеніи содержанія; то есть, по известной мелодіи поють стромы какъ попало. Тоже самое известно у Поляковъ подъ словомъ Краковяки. Но тактъ, или музыкальный розміръ (Темпо) у Краковякъ состоитъ, какъ известно, изъ трехъ четвертей, изъ коихъ на второй лежитъ тяжелое удареніе, окончательный признакъ Мазури. А розміръ Коломыйки, по свойству Малороссійскихъ ибесей, состоитъ всегда изъ двухъ четвертей, т. е., тактъ обыкновенной Польки, гдѣ удареніе лежитъ на первой четверти. — Коломыя окружный городъ на р. Прутѣ. Куты, городокъ Коломыйскаго уѣзда, называемаго въ старину Покутьемъ. Бѣловичи, село въ Черниковомъ уѣздѣ, или округѣ — Ср. Ой ты горо камениая. № 36.

84. Духій вóтчимъ.

- ¹ Ой, въ недѣлю дуже рано — всѣ дзвони дзвонили,
Якъ въ вдовиному вже дому — грѣмко гомонили.
- ² Духій вóтчимъ козаченька — молодого лає.
Мати сыну, козаченьку, — слезно промовляє:
- ³ Иди сыну, иди сыну, — мѣжъ чужій люде,
Чи не лучше, чи не легче — на чужинѣ буде?
- ⁴ Нехай тебе чужій батько, — сыночку, не лає,
Щастя твого козацького — на вѣкъ не збавляє!
- ⁵ Тяжко, важко мѣнѣ тебе — зъ дому відправляти,
А ще тяжче бѣля себе — въ негодѣ держати.
- ⁶ Хочъ ты пойдешъ на чужину, — слѣзы мѣнѣ лити;
Хочъ зоставлю тебе, сынку, — то требажъ тужити.
- ⁷ Вже старшая сестра ёго — коника выводить,
Середу́ца зброю усю — сребную выноситъ.
- ⁸ Що найменьшая рыдає, — да такъ промовляє:
Низъ якои, тебе брате, — стороньки ждати?

- 9 Чи вже, брате, тебе ждати — вѣдь чистого поля,
 Чи вѣдь Чорного вже моря, — чи вѣдь Запорозя?
 10 Ой возьми ты, сестро любя, — жовтого пѣсочку,
 Та посѣй ты при дорожѣ, — та на камѣнечку.
 11 Коли зѣйде жовтий пѣсокъ, — буде виростати,
 И зеленимъ барвінкомъ — камѣнь устилати:
 12 Вѣ той часѣ, сестро, буду до вѣсѣ, — буду прибувати;
 Бо вже тяжко безрѣдному — вѣ чужѣ проживати!
 13 Та вѣнъ тее мовляючи — на коня сѣдає;
 Смутно зъ двора отцѣвского — козакъ виѣзжає.
 14 Довго вони на могилѣ — край села стояли;
 Довго, довго козаченька — вѣчymi провожали.
 15 Хочъ же довго ёго пенька — вѣчymi провожала,
 Та ще довше ёго вона — дома оплакала!

85. Лѣнарство на осенале коханьє.

- 1 Пѣйду я вже у лѣсочокъ,
 Вирву кленовий листочокъ:
 Чи прикрьню я своєю миломъ слѣдочокъ?
 Ой козаче, ой небоже!
 И листочокъ не поможе:
 Якъ я не любила, — не буду й любити,
 И зъ тобою говорити!
 2 Ой пѣйди ты, малый хлопче,
 Вывежь вороного коня:
 Чи промовить хочъ словечко до мене вже вона?
 Ой козаче, ой небоже,
 И конничокъ не поможе! и проч.
 3 Ой пѣйди вже, малый хлопче,
 Вынесь дороге сѣдельце:
 Чи промовить, заговорить словце, мое серце?
 Ой козаче, ой небоже,
 И сѣдельце не поможе! и проч.
 4 Ой пѣйди ще, малый хлопче,
 Вынесь дорогй яктанъ:
 Чи промовить, заговорить словце, моя пани?
 Ой козаче, ой небоже,
 И яктанъ твой не поможе! и проч.

- ² А поїдижть бо, малый хлопче,
Винесь нагайку — дротанку:
³ Чи промовить хочь словечко, моя мила зранку?

Ой козаче, ой небоже!
Та дротаночка поможе:
Якь тебе любила — и буду любити,
И зъ тобою добре жити!

Примеч. Есть этой пѣсни и Галицкій вариантъ, но оный далеко уступаетъ здѣсь поэтическому. Начинается такъ: Сижу, думаю, що чинити маю, и проч. См. Pieśni. Wacława z Oleśka.

§6.

- ¹ Хилилися густы лозы, — вѣдкѣмъ кѣтерь вѣе;
Дивилися кары очи, — вѣдкѣмъ мильный вѣе.
² Хилилися густы лозы, — та вже й перестали;
Дивилися кары очи, — та й плакати стали.
³ Въ концѣ гребли шумать вербы, — що я насадила:
Немажть моего козаченька, — що я полюбила!
⁴ Ой не мае козаченька, — поѣзавъ за Дѣсню:
Рости, рости, дѣвчинонько, — на другую вѣсню.
⁵ Росла, росла дѣвчинонька, — та й на порѣ стала;
Ждала, ждала козаченька, — та й плакати стала.
⁶ Ой не плачте кары очи, — така ваша доля;
Полюбила козаченька — при мѣсяцю стоя.
⁷ Зеленыя огурѣчки, — жовтеньки квітѣчки:
Нема моего миленького, — плачуть кары очки.
⁸ Болѣть, болѣть мои очи, — сердѣнько поньмо,
Не бачу я миленького; — и дѣлю не мило!

§7.

¹ Гнеться, гнеться калинонька, Десть тамъ моя дѣвчинонька!	⁴ Ой не мае и не буде, Поки по двоохъ любить буде.
² Вона гнеться, починае, Десть тамъ мене починае!	⁵ «А я тее поѣздаю, «Що я того не слухаю.
³ Ой нема тамъ нигде добра, Де дѣвчина любить по два;	⁶ «Умру, умру не забуду, «Таки по двоохъ любить буду!»

88. Запорозьска справа.

¹ Ой на горі та женьці жнуть, А по-підъ горою, По-підъ зеленою Козаки йдуть. ² А по перелу Дорошенко, Веде своє вѣйско, Веде Запороѣске Хорошенько. ³ По серединѣ панъ Хорунжій: Пѣдъ нимъ коничѣнко, Пѣдъ нимъ вороненькій, Сильне дужій. ⁴ А позаду Сагайдачний, Що промѣнявъ жѣнку.	На тютюнъ та люльку, Необачний. ⁵ Ой вернися, Сагайдачний; Вѣзьми свою жѣнку, Оддай мою люльку, Необачний! ⁶ Мѣнѣ зъ жѣнкою не возитися, А тютюнъ та люлька Козаку въ дорозѣ Знадобиться. ⁷ Гей, хто въ лѣсѣ, обозвися! Та викрешевъ огню, Та потягнемъ люльки, Не журися!

Примѣч. Г. Максимовичъ замѣчаетъ при этомъ, что въ сей пѣснѣ совершенно выраженъ характеръ Запорожцевъ относительно женскаго пола. Подъ именемъ Сагайдачнаго должно разумѣть какого-нибудь изъ числа чиновниковъ куреня, а не того славнаго, неустрашимаго Гетмана Конашевича-Сагайдачнаго, который былъ и дѣйствовалъ лѣтъ за 60 до предприимчиваго Дорошенки, и въ память котораго существуетъ еще и нынѣ въ Южной Россіи Сагайдачный шляхъ (дорога). Къ этому мы прибавимъ, что великій знатокъ обычаевъ и правовъ Малороссіянъ, полкъ П. П. Котляревскій, въ своей Енеидѣ о Запорожцахъ, вызываетъ такъ: Ось-лихъ богины я укараю:

Пошлю васъ въ Запорожську Сѣчь;
 Тамъ вашихъ каверзъ не вважають,
 Жѣнокъ тамъ на тютюнъ мѣняють,
 Въ день-щодни силать, а крадуть въ нѣчъ.

89.

- ¹ Я сѣгодня тутъ, — а завтра поѣду:
 Будешъ мила припадати, — та до мого слѣду.
- ² Ой не буду, мильй, — далєбй не буду:
 Горювала я зъ тобою, — и безъ тебе буду.
- ³ Ой на горі прося, — пѣдъ горою жито:
 Прійшла звѣстка до милои, — що милого вбито.
- ⁴ Ой убито, вбито; — та й кинуто въ жито;
 Червоною китайкою — личенько накрыто.

- 5 Прийшла ёго мила, — китайку одкрыла,
Дивилася пыльно, — та й заголосила:
- 6 Чи ты, милый, вився, — чи зъ коника вбився?
Чи зъ иншими звеличався, — мене одурався?
- 7 Я, мила, не вився, — нй зъ коника вбився:
Смерть мене постигла, — тѣмъ я похилився.
- 8 Прилетѣла пташка, — бѣла ёго видала.
Таки очи, таки бровы, — якъ у мого пана.
- 9 Прилетѣла пташка, — малѣваны крыльця:
Таки очи, таки бровы, — якъ у мого Грця!

90. Весѣлье.

- 1 Ой Щиголь тадає, — громаду збѣрає:
Що не має вѣнъ зъ кѣмъ жити; — женитися мае!
- 2 Посватавъ Синицю — горобцѣву сестрицю:
Хорошую, прибраную, — потѣшную птицю.
- 3 Що рано устає, — порады збѣрає:
Горобецъ зъ Сингиремъ — коники сѣдає.
- 4 Сокѣль бувъ за дрѹжка, — Ястребъ за пѣлдружка;
Старостю Орель, — пѣдетаростой Журавель.
- 5 Сорока свѣтила, — сваха Перепѣлка,
Гусакъ криче, Цапля скаче, — прибрана музычка.
- 6 Чорный Крукъ уинився, — чуть не вперевився,
Танцѣвавъ вѣнъ зъ Черногузомъ, — Черногузъ втомився.
- 7 И Сова тутъ танцѣвала, — що ажъ зашѣйлася,
Не хотѣла меду пити, — та бражки напѣлася.
- 8 Але Щиголь заскурився, — вѣнъ взявъ та й думѣе:
Оженився, утратився, — а жѣнки чортъ — мае.
- 9 Соловейко каже, — и зъ нимъ розмовляє:
Шукай жѣнки на кронѣхъ, — тамъ вона сѣдає.
- 10 Задрѣмався Щиголь — по самн колѣна:
Шукаточн на Синицю — доброго полѣна.

(Галицкан).

91.

- 1 Ой плавала сѣра утка по водѣ,
Та кликнула вона матѣнку къ собі:
- 2 Прибудь, моя матѣночко, ты ко мнѣ,
Ой дай хѣнѣ порадоныку, сиротѣ!

- ³ «Ой радабъ я, дитя, прійти та къ тобѣ,
«Пасыпано сырой земли на груди.
⁴ «Скленилися черны очи якъ въ ночи,
«Закипѣли уста кровью — не промовлю.
⁵ «Ой корися чужою, чужою стороною,
Та Богъ дае порадоньку сиротѣ.
⁶ Корилася я не разъ, не разъ и не два;
Та не дае порадоньки чужбиня!

Примѣч. Размѣръ этой пѣсни одинаковъ съ другими, какъ то: Ой у поля кры-
ниченька, видю дню, № 148; Добровѣсѣръ, дѣвчино, вуды йдешъ?
№ 180; Та нила все Лемериха на меду, № 32.

92.

- ¹ Ой ты, дѣвчино, горда та пышна!
Чомъ ты до мене зъ вѣчера не вышла?
² «Ой якъ я буду до тебе ходити;
Бо вже насъ будуть вороги судити».
³ Ой нехай судять, якъ розумѣють;
Прийде пора, година, вони понѣмѣють.
⁴ «Поки понѣмѣють, а славы убавлять;
Вони мене, молодую, плакати заставлять».
⁵ Ой нехай судять на свое лихо;
Мы зъ тобою, дѣвчино, любимося тихо!
⁶ Росла калина близко озера;
Чому моя мила смутна, невесела?
⁷ «Ой якъ я маю веселою бути?
Полюбила козаченька, не можу забути!»
⁸ Ой ты, дѣвчино, червона калино,
Якъ же мѣнѣ на тебе дивитися мило!
⁹ Ой ты, дѣвчино, повная роже,
Якъ же мѣнѣ на тебе дивитися гоже!
¹⁰ Якъ щуцѣ рыбѣ та безъ воды трудно;
Ой такъ мѣнѣ, дѣвчино, та безъ тебе нудно!
¹¹ Якъ щуцѣ рыбѣ та безъ воды тяжко;
Такъ и мѣнѣ, сердце, та безъ тебе важко!
¹² Ой ты, дѣвчино, моя заморока,
Не стели, серденько, постельку ширюко.
¹³ Постели, дѣвчино, постельку узенько;
А сама присунься къ серденьку близенько!

- ¹⁴ Ой ты, дівачино, думаєшъ, гадаєшъ;
Сама ты не знаєшъ, кого ты кохаєшъ!
¹⁵ «Якъ я не знаю, кого я кохаю? —
Тільки не знаю, съ кѣмъ я жити маю!»

Примеч. Пѣсня эта, со множествомъ вариантовъ, известна какъ въ Малороссіи, такъ равно и въ Галиціи.

93. Морозенко.

- ¹ Ой Морозе, Морозенку, ты славный козаче!
За тобою, Морозенку, Украина плаче.
² Не такъ тая Украина, якъ те горле коїско,
Заплакала Морозиха, плути на мѣсто.
³ Годѣ, годѣ, Морозихо, по снѣгѣ тужити,
Ходѣмъ зъ нами, козаками, меду-вина пити!
⁴ Чого-сь мѣнѣ, миліе братъя, медъ-вино не пьється:
Ой де-сь то мій Морозенко, та вже зъ Ляхомъ бьється!
⁵ Наъ-за горы, изъ-за кручи коїско виступає,
По самъ передъ Морозенко конемъ виграває.
⁶ А въ нашего Морозенка червоная стрѣлка;
Де проѣде Морозенко — кровавая рѣчка.
⁷ За рѣчкою, за Лиманомъ покосаны шапці;
Взяли, взяли Морозенка въ недѣленьку враньці.
⁸ Посадили Морозенка на тесовѣмъ столѣцѣ;
Та и знали зъ Морозенка зъ черешѣмъ червонѣцѣ.
⁹ Посадили Морозенка на жовтѣмъ пѣсочку:
Знали Ляхи зъ Морозенка кроваву сорочку.

94. Вербунѣвъ.

¹ Въ Бердичѣвѣ, славнѣмъ мѣстѣ, Звербовали хлопцѣмъ дѣстѣ.	⁷ А въ уланахъ дають гроші, Будешъ якъ панокъ хорошій.
² А чѣмъ же ихъ вербовали? Злотыхъ грошей надавали.	⁸ Будешъ їсти, будешъ пити; И хороше въ чѣмъ ходити.
³ Пристань, Юрку, до вербунку, Будешъ їсти зъ масломъ курку.	⁹ И хороше въ чѣмъ ходити, — Довбенскою воєни бити.
⁴ Будешъ їсти, будешъ пити, Будешъ якъ панокъ ходити.	¹⁰ И остроги побиланій, И чоботы ваксованій.
⁵ Забудь тата, забудь мамы, А самъ пристань ты въ уланы;	¹¹ Китель бѣлый, киверъ чорный; Хлопець гарный и моторный.
⁶ Теперъ маєшъ горѣвати; Лучче въ войску панувати.	¹² И чикчиры гаптованій, Самы паны прибираній.

95. Шересторога.

- ¹ Ой густьий очереть, та й лепеховатый;
Чи тымъ мене не подзавъ, пришеленоватый?
  - ² Ты думаешь, дурню, що я тебе люблю?
А я тебе только словами голублю!
  - ³ Ты думаешь, дурню, що я женихаться?
А я зъ тебе только, абы посмѣяться!
  - ⁴ Я такихъ дурнѣвъ зъ роду не любила;
Я такими дурнями тыны городила!
  - ⁵ Ой ты думавъ, хлопче, що вже я кохаю;
Я такими хлопцями плоты подтираю!
  - ⁶ Ой ты думавъ, дурню, що за тебе поїду;
Кину розкѣпъ по-пѣть ноги, собѣ куплю бѣду?
  - ⁷ Ой ты, дурнай, дававъ, дававъ; я, розумна, брала;
Якъ ты вийшовъ за ворота, зъ тебе глазувала.
  - ⁸ У городѣ бузина — перерублена;
Одступися, ты плюгавый, я полюблена!
  - ⁹ У городѣ бузина, на ей листу нема;
Не ходи и не люби, коли проку нема!
- (Малоросейская и Галицкая).

96.

- ¹ Ой ты, ковалю, коваленьку,
Чомъ ты не куешь рано пораненьку;
- ² Чомъ челядоньки ты жалѣешь,
Чомъ ты залѣзъ та не грѣешь?
- ³ Ковалѣва дочка, Катерина,
Вона собѣ сына породила,
- ⁴ Въ колодязѣ его потопила;
Та й за ворота выходила,
- ⁵ Зъ буйнымъ вѣтромъ розмовляла,
Що на серцѣ — те й казала;
- ⁶ Та не вѣй вѣтре, та тихенькій,
Та повѣй вѣтре, та буйненькій.
- ⁷ Та изжени хмару чорнѣсеньку,
Та зпусти дощикъ дрѣбнѣсенькій,
- ⁸ Та залѣй стежки й дорожечки;
Щобъ не знали нѣ трошечки.
- ⁹ Щобъ туды люди не ходили,
Зъ колодязя воды не носили;
- ¹⁰ Щобъ мого сына не ворупили,
Щобъ мого серця не сушили!

97. Надъ колыскою.

- ¹ А, а, котіно! — Засни, мала дитино!
² Ой, на кога воркота; — На дитину дрѣмота.
 Пойшовъ котокъ на торжокъ, — купишь собѣ козушокъ.
³ Треба зъ кога зняти, — да дитинцѣ дати.
 А, а, кѣтку! — Не дѣзь на колодку;
⁴ Бо забьешь головку.
 Да буде болѣти, — Нѣтъмъ завертѣти.
⁵ Одна була хустына, — Якъ та паутина,
 Да й ту дѣти вкрали, — На ляльки подрали.
¹⁰ Лялѣкъ паробили, — Кутокъ засадили.
 Ой люлі, люлі, — Чуужимъ дѣтямъ дулі;
¹² А нашому калачи, — Щобъ спало у ночи.

98. Мандріоха.

¹ Не противъ дия, противъ нѣчки, Подмовляє козакъ прѣчки Молодую дѣвицоньку. ² Чи тыкъ тыи шляхи знаешь, Що ты мене подмовляешь, Молоденькій козаченьку? ³ «Колибъ же я шляхѣвъ не знавъ, «То ибъ тебе й не подмовлявъ, «Молодую дѣвицоньку.» ⁴ Не противъ дия, противъ нѣчки, Помандринавъ козакъ прѣчки Зъ молодою дѣвицею. ⁵ Пытається дѣвицонька Въ молодого козаченька: Де будемо нѣчь поховати? ⁶ «Ой де будемо жито жати, «То тамъ будемо поховати, «Молодая дѣвицонько.» ⁷ Пытається дѣвицонька Въ молодого козаченька: Що будемо постилати?	⁸ «Ой у тебе запасчина, «А у мене сѣричина, «То те будемо постилати.» ⁹ Пытається дѣвицонька Въ молодого козаченька: Чѣмъ будемо укрыватися? ¹⁰ «Якъ наступить чорна хмара, «То вона насъ покрывае, «Молодая дѣвицонько.» ¹¹ Пытається дѣвицонька Въ молодого козаченька: Ой чѣмъ будемо умыватися? ¹² «Я вымюся рѣсоньками, «Ты вымьнешся слѣзоньками, «Молодая дѣвицонько.» ¹³ Пытається дѣвицонька Въ молодого козаченька: Чѣмъ будемо утиратися? ¹⁴ «Ой я утрусь китайкою, «Тебе утру пагайкою, «Молодая дѣвицонько!»

Примѣч. Пѣсня эта замѣчательна по своему изложенію и содержанію. Подъ видомъ простоты и шутки въ ней заключается глубокая нравственная мысль, что всякій легкомысленный поступокъ влечетъ за собою печальныя послѣдствія.

99.

- ¹ Котилися возы зъ горы, — та въ долині стали;
Любилися, кохалися, — та вже перестали.
- ² Котилися возы зъ горы, — поламали шинці;
А вжежъ мені не ходити — бôльшъ на вечерницѣ.
- ³ Кохалися, любилися, — що мати не знала.
Не дай, Боже, розбійтиса, якъ чорная хмара.
- ⁴ Чорна хмара розбійдеться — и дощу не буде:
Мы зъ тобою розбійдемося, — кохання не буде!
- ⁵ Повій, вѣтре, буйсесенькій, — вôдкôль тебе прошу,
Розвій тугу, нудьгу мою, — що на серцѣ ношу.
- ⁶ Повій, вѣтре, изъ-за горы, — вôдкôль я жадаю,
Та зъ тôенъ сторононьки, — де милого маю.
- ⁷ Сѣю гречку за греблею; — вже зелена сходить.
Ой велике кохання — до бѣды доводитъ.
- ⁸ Ой у полѣ конопельки, — вже зазеленѣли:
Карымъ очамъ спання нема, — нôженъки зомлѣли.
- ⁹ Ой вы, чорныи бровоньки, — गरेжъ мені зъ вами!
Не хочете почовати — нй поченьки сами.
- ¹⁰ Хочъ хочете, не хочете; — треблькъ привыкати.
Милый милу покидае, — йде другу шукати.
- ¹¹ Милый милу покидае, — самъ вôчъ одъѣзжае;
Ой, у тузѣ сердечную — саму оставляе.
- ¹² Летить півень на сѣдало, — каже *кукурйку*.
Зоставайся, моя мила, — здорова до вѣку.

(Малороссійская и Галицкая).

100. Дума. Шхнатко-Братко.

- ¹ Та йшовъ Гнатко, та йшовъ братко — тихесенькимъ шляхомъ;
За тымъ Гнаткомъ, за тымъ браткомъ — училися Ляхи.
- ² Поставили стороженьку — навхрестъ шабельками;
Втѣкавъ Гнатко, втѣкавъ братко — по-пôдъ рученьками.
- ³ Скидавъ Гнатко, скидавъ братко — зъ себе сѣрачйну;
Кидавъ Гнатко, кидавъ братко — чорну кожунину.
- ⁴ Втѣкавъ Гнатко, втѣкавъ братко — ажъ на Запôрôжжя,
Та не дае проѣхати — та быстра сторожа.
- ⁵ Прибѣгъ Гнатко, прибѣгъ братко — до бабинôй хаты,
Пусти мене, бабусенько, — та у свою хату!

- 6 Змовай мене, бабусенько, — вѣдь сѣхъ Ляхѣвъ вражыхъ!
 «Та вѣзь же ты въ погребину — та тамъ пересидишь.»
 7 Якъ набѣгли вражи Ляхи — до тѣеи хаты,
 Ныгаються въ бабусеньки: — чи бачила Гната?
 8 «Ой якъ бо вамъ, нана Ляхи — не скажу о Гнатѣ;
 «Бо я ёго не бачила — та у своѣй хатѣ.
 9 Стали Ляхи скрѣзь шукати — въ хатѣ й на горѣнѣ,
 Та й запали того Гнатка — у тѣй погребинѣ.
 10 Порубали Игнатковий — усю голову,
 Порубали козаченька — на мѣлку дробину.
 11 А чому ты, стара бабо, — правды не сказала,
 Що ты сѣго Игнатика — въ погребѣ сховала?
 12 Отъ и старѣй бабусеньцѣй — голову зрубали:
 Отъ се за те, що бабуса — козака ховала.

Примѣч. Гоненія Поляковъ описываются еще и въ другой думѣ «Бондарѣвна»:
 Ой, у мѣстѣ Цемпрѣвъ дѣвокъ танокъ ходить, № 151.

101.

- 1 Ой сама я, ой сама — шпениченьку жала;
 Ой прийду я до домоньку: — нема мого нана!
 2 Чоловонька у дому, — ой щожъ мѣнѣ по тому?
 Далѣкъ бы я бѣлы ручки, — та не має кому!
 3 Ой пойдю я до комнаты — постѣдоньки слати:
 Постѣль бѣла, стѣна нѣма, — не съ кѣмъ розмовляти.
 4 Ой постѣль моя бѣленька, — а стѣна нѣменька:
 Скалься, скалься, милой Боже, — що я молоденька!
 5 Ой выйду я, ой выйду я — на крутую гору;
 Ой стану я, погляну я — на быстреньку воду.
 6 Шука рыба у водѣ — доволѣ гуляє:
 А я стою, та думаю, — що пары не маю.
 7 Ой у мене тѣлькѣ пары, — що оченьки кары;
 Тѣлькѣжъ мѣнѣ всей любви, що чорныи брови.
 8 Очникъ мой, очи кары, — бѣла мѣнѣ зъ вами:
 Не хочете привыкати — безъ милого сами.
 9 Хоть хочете, не хочете, — треба привыкати.
 Ужжѣ бо вамъ милонького — повѣкъ не видати!

102.

- 1 И шумить, и гуле, — дробинный дощикъ иде;
 А хтожъ мене молодую — до домоньку доведѣ? 2.

- ² Оббѣзався козакъ — на солодѣмъ меду,
Гулай, гулай, чернобрива, — а до дому доведу! 2.
- ³ Не ведникъ ты мене, — не прошужь я тебе;
Бо я маю злого мужа, — буде бити мене. 2.
- ⁴ На бѣкъ, хлопцѣ, на бѣкъ, хлопцѣ, — чоловіка чортъ несе,
Якъ побачить мене зъ вами, — ёго трясця затресе. 2.
- ⁵ Ой нехай нѣтъ трясе, — якъ вѣтеръ лугами,
А ты собѣ, молодая, — погуляешь зъ нами. 2.
- ⁶ И шумить, и гуде, — скрипка грає, бась реве.
Козакъ мовчить, а все знає; — вѣтъ до дому проведе. 2.

(Такъ вѣють въ Кіевѣ, и въ Галиціи около Жолкова).

103.

- ¹ Та йшовъ козакъ зъ Дону, — та зъ Дону до дому,
Та зъ Дону до дому, — та й сѣвъ надъ водою.
- ² Сѣвши надъ водою, — проклинає долю:
Ой доле ты, доле, — доле моя злая!
- ³ Доле моя злая, — чомъ ты не такая.
Чомъ ты не такая, — якъ доля чужая?
- ⁴ Другимъ даєшь лишне, — менєжъ обнижаєшь,
И що мѣнѣ мило, — и те однимаєшь!
- ⁵ Що люди нѣ роблять, — да хороше ходять;
А я роблю, дбаю, — и свиты не маю.
- ⁶ Други гуляють, — и роскоши мають;
А я роблю, дбаю, — нічого не маю.
- ⁷ Ой доле людская, — доля єсть сльзная,
Бо служити негѣднымъ, и їмъ помогає.
- ⁸ Добрѣ терпѣть нужду, — по мѣру товчуться,
Та все не въ ладъ прійде, — за що нѣ вѣзьмуться.
- ⁹ До когочъ ласкава — єя доля лукава,
Такий живе якъ сыръ въ маслѣ, — спустивши рукава.
- ¹⁰ Безъ розума люди — въ свѣтѣ живутъ гарно;
А зъ розумомъ часто — їмъ проходить марно.
- ¹¹ Ой доле людская, — чомъ ты несправдива;
Що до іншихъ грѣшна, — до мене спесива?
- ¹² Якъ-ось до козака, — що плаче вѣтъ зъ горя,
Оббѣзалась доля, — по тѣмъ бѣжѣ моря:
- ¹³ Ой козаче, бурлаче, — дурный розумъ маєшь,
Що ты свою долю — марне проклинаєшь.

- ¹⁴ Що ты заробляєшъ, то те й пропиваєшъ,
А якъ загуляєшъ, — музики наймаєшъ.
¹⁵ Та й грають музики — одъ двора до двора,
Та щобъ не журилась — вже мати стара.
¹⁶ Та вже поки грали, — тебе люди знали;
А якъ перестали, — то й лаяти стали.
¹⁷ Та поійшовъ бы въ Крымъ, — та нанявся въ санетки;
А въ санечкахъ добре, — тамъ хлѣба доволі.

Примѣч. При множествѣ варіантовъ это самая любимая пѣсня Малороссійскаго музика, когда онъ, по какой либо причинѣ, предается горю; особенно, если притомъ воодушевляеть горѣлкою. — Слѣдующій размѣръ сей пѣсни одинаковъ со слѣдующими: а) Горежъ мѣнѣ, горе, нещастлива доля. б) Якъ бы мѣнѣ зранку горѣлочку шклянку. — Першая тоже печальнаго содержанія, а вторая веселаго; тактъ другого размѣра (въ двѣ четверти) и мелодія илліона.

104.

¹ Мѣнѣ мати наказала, Щобъ я мука шанувала;	⁶ Нице буду громадити, Щобъ другого принадити.
² А я ёго шанувала, До отавы припинала.	⁷ И въ коньцѣ поскладаю, На третёго поморгая.
³ Огъ вѣтъ, мужу, траву тую, Закѣль борщу я зготую.	⁸ Алюокъ любый, Алюокъ милий. Пойду зъ Алюкомъ до могили.
⁴ Поки борщу зготовала, Сѣмъ разъ Алюка цѣлювала.	⁹ Бувай, мужу, здоровенькій. Для другои ты миленькій.
⁵ Якъ я сѣно громадила, Алюка къ собѣ принадила.	(Галицкая).

105.

- ¹ Болить моя головонька — вѣдь самого чола,
Не бачила миленького — сѣгодня и вчѣра.
² Ой бачиться не журюся, — въ тугу не влаюся;
А якъ вийду за ворота, — одъ вѣтру валюся.
³ Ой бачиться, що не плачу, — сами слѣзы льються;
Одъ милого нема людей, — одъ нелюба шлються.
⁴ Немажъ мого миленького, — нема мого сонця;
Нѣ съ кѣмъ мѣнѣ розмовляти — сидя у вѣконьця.
⁵ Немажъ мого миленького, — що карыи очи;
Нѣ съ кѣмъ мѣнѣ розмовляти — въ теменькѣи ночи.
⁶ Нема мого миленького, — нема ёго тутъ;
Позходила по слѣдонькамъ — шавлія в рута.

- ⁷ Я шавлію пересѣю, — руту пересѣжу;
Таки свого миленького — кѣ собѣ перенажу.
- ⁸ Я шавлію пересѣю, — руту пересмычу;
Та до себе миленького — таки перекличу.
- ⁹ На шавлію воду грѣю, — на руту не буду;
Кого люблю и жалю — по вѣкъ не забуду!
- ¹⁰ Зелененькій, барвиночку, — стелися низенько;
А ты мильнй, чернобривый, — присунься низенько.
- ¹¹ Зелененькій барвиночку — стелися ще низче;
А ты мильнй, чернобривый, — присунься ще ближче!

(Поють и въ Галиціи).

106. Нісєситиця.

¹ Пшли дѣвки зъ Санжарѣвки А за ними два парубки; А собака зъ Макѣвекъ, Гавъ, гавъ на дѣвокъ. ² Ой дѣвчина кумина, Поѣхала до ялина. Заченила въ сумѣй пенъ, Та й стояла цѣлый день. ³ Продай, мамо, двѣ коровы, Купи мѣнѣ черны брови, На колодцѣ сгояти, Та на хлопцѣхъ моргати. ⁴ Продай, мати, двѣ теліцѣ; Купи мѣнѣ шнуровицѣ; Въ мене цѣцѣ трясуться, Зъ мене хлопцѣ смѣются. ⁵ Ой смѣхъ, та й публіка, Била жѣнка чоловіка;	А матінка боронила, Ажъ кочергу излучила ⁶ Чомъ, чомъ боса ходишь? Чому чобѣтъ не заробишь? Ой не жалуй дурнички, Купи нові черевички! ⁷ Ой фхавъ, фхавъ, фхавъ, Чомъ до мене не зафхавъ; Въ мене сѣни, въ мене й хата, Въ мене й курка волохата. ⁸ На дорозѣ да калюжа Бо робити я педужа; Якъ бы скрипки да цимбалы, То бы пѣжки все скакали. ⁹ Ой сѣвъ, замурился, Що зъ малою оженился; Не журися, мѣй Андрѣю, Пѣдросту я за педѣлю.

Примѣч. Санжарѣвка, деревня близъ Полтавы. Еще съ XV-го столѣтія существовали Санжары; потомъ Старые и Новые Санжары. Малероссійская Нісєситиця, или наборъ стрѣлъ, есть тоже, что Галицкая Коломыйка, или что у Поляковъ Краковякъ.

107. Жѣнка Катеринка.

- ¹ Та оре Сементъ, оре — черными волами;
Его жѣнка Катеринка — гуля зъ Москалями.

- * Та оре Семень, оре, — на сонце поглядае;
 Ёго жёнкі Катэринкі — зь об'ёдомъ не мае.
 * Доораўся той Семень — до новаго лану,
 Пустивъ волѳвъ до дубровы — и пѳйшовъ до дому.
 * Якъ прійшовъ же той Семень — до новай хаты;
 Пытаецца вѳнтъ дѳтей: — а де ваша мати?
 * Ой пѳйшла вже наша мати — та вѳ дугъ по теляты,
 Забожылася, заклѳлася, — що не ваша мати!
 * Ой, якъ кинецца Семень — до новай скрыньки:
 Нема добра, нема й скрыньки, — а нѳ Катэринкі.
 * Якъ удариться Семень — обѳ нолы рукамі:
 «Дѳтки мой, кѳітки мой, — пропавъ же я зѳ вами!»
 * Ой ударѳте морозы — на тѳ густы лозы;
 Побѳй, Боже, Катэринку — за Семеновы слѳзы!
 * А Семеновы слѳзы — марне не пропали:
 На каменѳ вже знадали — каменѳ розбивали.

108.

1	И живѳ, не любила,	4	Засынала, законала,
	И вмерѳ не тужила!		Нѳженьками притончала.
2	Тогдѳ трѳнки потужила,	5	Нѳженьками тунѳ, тунѳ:
	Якѳ на лавѳцѳ положила.		Лежи старѳй тутѳ, тутѳ.
3	А якѳ вѳ йому опустила,	6	А я молоденька
	И журба тогдѳ простыла.		Гуляти раденька!

109.

- 1 Гей, зѳйди, зѳйди — вѳселяю ясный,
 Зѳйди високо — та надѳ горою.
 Ой выйди, выйди, — дѳвчино, серце,
 Та й поговоримѳ, — рыбко, зѳ тобою!
 * Ой якѳ же можно, — мое серденько.
 Мѳнѳ до тебе — вже виходити?
 Насѳ люди знають — та й осуждають,
 Щобѳ тебе, мильнѳ, — большѳ не любити.
 * Нехай же судать, — нехай говорють,
 Якѳ вони хочуть — по всѳму свѳту,
 Якѳ тебе люблю — и любителю,
 Ты мѳй червонѳй, — маковѳй цвѳту!

110.

- ¹ Изъ-за горы вѣтеръ вѣе, — жито положе:
- На козака худа слава, — що робить не вѣе.
- ² А робити не прибити, — а жать, не нагнуть;
- До дѣвицы, що гѣчора — зъ старостами шлется.
- ³ Ой хочъ шлюся, хочъ не шлюся, — а вбѣди наймися.
- Та зароби пару коней, — та пару жувановъ.
- ⁴ Тодѣ сидить край чорныхъ бровъ, — край шитыхъ рукавовъ:
- Шиты, шиты рукавчата, — а станы глибоки!

111. Козацька линія.

- ¹ У Глуховѣ, у городѣ — то всѣ дзвони дзвонять;
- Та вже нашихъ козаченькѣвъ — на линію гонять.
- ² У Глуховѣ, у городѣ — стрѣльнули за гарматы;
- Не по оди́мъ козаченьку — заплакала мати.
- ³ У Глуховѣ, у городѣ — стрѣльнули зъ ружинцѣвъ;
- Не по оди́мъ козаченьку — плакали сестрицѣвъ.
- ⁴ У Глуховѣ, у городѣ — полетѣли сѣтки;
- Не по оди́мъ козаченьку — заплакали дѣтки.
- ⁵ На быстрому на озерѣ — геть, плавала качка;
- Не по оди́мъ козаченьку — плакала козачка.
- ⁶ У Грицьковѣ огні горять, — а въ Полтавѣ дымно;
- На могилѣ Гетманъ сидить, — геть тамъ, ёго видно.
- ⁷ Доневи́йськи, панъ Гетмане, — доневи́йсь плати!
- Якъ не будешъ доневи́ятися, — будемъ утѣкати.
- ⁸ Ой идѣть же вы, панове, — до Петра, до свата —
- Ой тамъ буде вамъ, панове, — велика запла́та:
- ⁹ Огъ така вже ласка буде, — велика запла́та:
- По заступу у рученьки, — та ще и лопата!
- ¹⁰ Сидить козакъ на могилѣ, — сорочку латає;
- Вбѣвъ кинувся до черешка, — конѣйки черть-має!
- ¹¹ Ъхавъ козакъ на линію, — та й вельми надувся:
- Иде козакъ изъ линіи, якъ лихо зогнувся!

Примѣч. Въ первый разъ Малороссійскіе Козаки были Петромъ Великимъ употреблены для проведенія линіи противъ ораа Кубинской въ 1716 году: по собственно такъ называемой линіи (Линіѣ), Козацкая сторожевая черта находилась между рѣками Днѣпромъ и Днѣпомъ, на границѣ Полтавской и Екатеринославской губери., по рѣкамъ Орлу и Сухому Тореду. Императоръ Петръ I-й начерталъ планъ снѣз линіи, для воспрепятствованія Татарамъ

дѣлать набѣги. После кончины сего Государя планъ оставался неисполненнымъ до 1731 года, въ которомъ начались работы; линіи были окончены въ 1732, а крѣпости приведены къ окончанію въ 1738 году. Правое крыло линіи упиралось въ Днѣпръ, а лѣвое въ Донецъ; линіи были до 400 верстъ (100 мѣ) длинны. Число крѣпостей, здѣсь находившихся, простиралось до 45-ти. Крѣпости эти были залъ значительной вышины, ровъ, наполненный водою, гласень и полисадъ у конгръ-зекерна. Между крѣпостями были устроены прочныя редуты и реданты. (Изъ записокъ Машштейна). — Съ 1708 года, или со времени Ивана Скоропадскаго, Гетманы были мѣстопробываніе свое въ Глуховѣ, были узакномъ городѣ Черниговской губерніи. — Изъ всего вышесказаннаго должно заключить, что планъ эта сочинена не раньше 1732—38 г.

112.

¹ Да чи я въ лузѣ не калина,
Да чи я въ лузѣ не червона?
На що мене поламано
И въ пучечки повязано?
Нещастье мое! — Недоля моя!

² Да чи я въ батька не дитина.
Да чи я въ батька не кохана?
На щожъ мене засватано,
И свѣтъ мѣнѣ завязано?
Нещастье мое! — Недоля моя!

³ Ой якъ выйду за ворота,
Сама сяду якъ сирота:
Усѣ дѣвки въ танка грають,
Мене къ собѣ не пріймають;
Нещастье мое! — Недоля моя!

⁴ Ой пойдю я до Дунаю,
Сама собѣ подумаю:
Щука рыба въ морѣ грає,
И та собѣ пару має;
Нещастье мое! — Недоля моя!

⁵ Ой пойдю я въ глибоки яри,
Чи не зѣдять лютийи звѣрї:
Звѣрье грає, звѣрье грає,
Воно мене на займає,
Нещастье мое! — Недоля моя!

⁶ Чи не було рѣчки, утопиться,
Чи не було крацюго, полюбитися?
Були рѣчки, — позтекали,
Були крацї, позъязивали.
Нещастье мое! — Недоля моя!

113. Козацьке життя.

¹ Житье наше Козацке; — мы не пронадаємъ.

Хочъ гулемъ и пшемъ, — а нужды не знаємъ.

² Мы въ гуляницѣ, въ вечерѣ, въ ранцѣ — въ полудень и въ нѣчи,
Тѣлькѣбъ грати, та сѣвати; — до сѣго охочи.

³ Гей, козакъ собѣ танцює, — бражчать въ ёго гроши.
Самъ матерщай, волосъ чорный, — и лицемъ хорошій.

⁴ Крутить усы, кунтушъ кунцїй — вѣдывавъ велѣты.
Вѣнъ гуляє и гукає, — додає охоты.

⁵ Путье, путье, молодцїй, — путье погуляйте!
Одни грайте, други скачте, — а третїй сѣвайте.

- ⁶ Нуте живо, та й на диво, — козаченьки жваві!
 Той въ присядки до сусѣдки — ажъ порвавъ халави.
⁷ Молоденькій козаченьку, — гуляй разомъ зъ нами,
 То тропака, то въ присядку — викидай ногачи.
⁸ Нехай знають, що гуляють — зъ дѣвчатами парій;
 И жартують и сѣвають — молодий гарній.
⁹ Ой ластівка прилетѣла, — стала щебетати;
 Парай, парай, пане брате, — де дѣвчину взяти.
¹⁰ Ой пораю, пане брате: — у нашого вѣйта;
 Хорошая, розумная, — тільки неробѣтна.
¹¹ Не уважай, пане брате, — що дѣвчина гладка;
 Пытай людей и самъ гляди, — чи метена хатка.
¹² Не уважай, пане брате, — що коралѣвъ густо;
 Пытай людей и самъ гляди, — щобъ въ хатѣ не пусто.

111. Дума. Мандрованье Кішки.

¹ У Києві, на рыночку, Пють Липеньки горѣлочку.	¹³ Сынѣжъ мой молодий, Берить коні вороний.
² Пилижъ вони, та гуляли, Галю фхать підмовляли.	¹⁴ Посиляйте у погоню За сестрою молодою.
³ Свѣдай, Галю, моя нено! Поѣдемо въ нашу землю.	¹⁵ Доженете у Прилуки, Не робить сестрѣ вы муки.
⁴ У насъ добре поживають: Въ будень плахты надѣвають.	¹⁶ Доженете у Полтавы, Не робить великой славы.
⁵ Въ празникъ мѣтки наляниці, Пють горѣлку изъ барильця.	¹⁷ Да вонажъ у мене одна, Якъ у цѣломъ году весна.
⁶ На хрестини медъ кунують, И жѣнокъ своїхъ шанують.	¹⁸ Вона дитя молодее, Треба имя золотее.
⁷ Огъ-такъ Галѣ говорили, И въ кибитку посадили.	¹⁹ Бѣйте швидче, не баритесь, Мою Галю привезите!
⁸ Везуть бѣдную дитину На безрѣдную чужину.	²⁰ Приѣжджають у Полтаву, Бачуть сестру гарно вбрану;
⁹ Ой кинулась матусенька, Де подѣлась Ганусенька?	²¹ На ёй плахточка нарчова, Галю, якъ вода здорова.
¹⁰ Нема въ вулицѣ, нема й дома, Стоить навестежъ и комора.	²² Що ты, сестро, зробила? Нашу матѣрь знечалала!
¹¹ Нема въ кумы, и на полѣ; Ой голосить матъ по донѣ!	²³ Вона тебе проклинає, Сама зъ туги умирає.
¹² Стала плакать, жалковатись, На сыночкѣвъ сподѣватись.	²⁴ Ой велѣла тобѣ мати Педовѣрка покидати.

²⁴ Мы тебе къ собѣ пріймаемъ; А Лашка твоего зрубаетъ. ²⁵ Отъ-тутъ Галя не зтанилась, Мовъ изъ мосту провалилась. ²⁶ Пала къ землѣ, якъ листочокъ: Толькѣ чули голосочокъ:	²⁵ «Що хочете, вы рубите, «Толькѣ Лашка не рубите! ²⁶ Братя Гаю не слухали, Та Лашенька зарубали. ²⁷ А якъ Лашка зарубали: Срѣбло-злото все побрали.

Примѣчаніе. Въ XVI, особенно въ XVII, вѣкѣ много Польскіе цари и Русскіе, приобщеніе Католическое перекладѣніе, владѣли обширными помѣстьями въ теперешнихъ губерніяхъ Черниговской и Полтавской. *Полтава*, какъ помѣстье Глинскихъ, упоминается въ первый разъ въ концѣ XIV-го, а *Ирландка*, какъ уездный городъ Полтавской губерніи, стали извѣстны въ XV-мъ столѣтіи.

115.

- ¹ Прощу тебе, отамане, — прощу ты на пиво,
Не бій моеї дѣвичоньки, — якъ вийде на жинко!
- ² За щокъ маю ёѣ бити; — бо ёї удається;
Якъ до мене сповы несе, — не разъ засмѣється.
- ³ Ой вже вчоръ вчере, — вже сонечко низко;
Пусти мене, отамане, — до вилої не близко.
- ⁴ Возми собѣ, отамане, — коня вороного;
Пусти мене до дѣмонуку, — до коханья моего!
- ⁵ Водай тобѣ, отамане — дѣлако очи выдрать:
Що ты мене вѣдъ дѣвицы — на паньцину вигнать.
- ⁶ Тожъ-то мене зъ свѣта жене, — тожъ-то мене губить:
Та що мою дѣвичоньку — лада-дурень любить.
- ⁷ Тожъ-то мене зъ свѣта губить, — тожъ-то мене рѣже:
Що до моеї дѣвичоньки — лада-дурень гѣже!

(Галицкая).

116. Дума на побѣду Кореуневую.

- ¹ Ой, обѣзвѣсь панъ Хмѣльницкій,
Отаманъ, батько Чигиринскій:
- ² Гей, друзі — молодці!
Братя, Козаки Запорожцї!
- ³ Добре знайте, барзо гадайте,
Зъ Ляхами пиво варити затирайте!
- ⁴ Лядскій солодъ, Козацька вода,
Лядски дрова, Козацьки труда.
- ⁵ Ой за тее пиво,
Зробили Козаки зъ Ляхами великое диво.

- ⁶ Ой за тый пивный молотъ
Зробиш Козаки зъ Ляхами великій колотъ.
- ⁷ Ой не вербникъ то шумѣли, и ой галки закрѣтали;
Тожь-то Козаки зъ Ляхами пиво варить зачинали.
- ⁸ Ой, обѣзвѣсь перва панъ Ланка:
Нема мого пана Гриця!
- ⁹ Десь поѣхавъ дивѣться,
Якъ буде козацьке пиво варѣться!
- ¹⁰ Ой обѣзвѣсь друга панъ Ланка:
Нема мого пана Яна;
Десь звязали Козаки ёго якъ барана!
- ¹¹ Ой обѣзвѣсь третя панъ Ланка:
Нема мого пана Якуба. Ой Якубе!
Десь тебе зъ Жовтими Водами до вѣку не буде!
- ¹² Ой, не чорна хмара надъ Полицю встала:
Тожь-то не одна Ланка удовою стала
- ¹³ Бо на праву середу
Гнали Козаки Ляховъ, якъ бы череду
- ¹⁴ Ой, которыхъ гнали до Прута,
Була дороженька барзо крута.
- ¹⁵ Которыхъ до Бузика,
Була дороженька грузика.
- ¹⁶ А которыхъ до Хотини,
То блукати попутѣли.
- ¹⁷ Кидали Козаки Ляховъ у воду
Къ чортовой матерѣ на прохолоду!...
- ¹⁸ Ой, всей-мѣрь! обѣзвѣсь первый Жидъ Ышко:
Ужежъ, пакъ изъ-за горы Козацьки корогва видна!
Побѣгъ до школы швидко.
- ¹⁹ Ой, школяжъ мой, шкельо!
Чи дебе пролати, чи въ карманъ забрати,
- ²⁰ Чи пану Хмѣльницкому,
Отаману Чигириньскому,
На срать подаровати?
- ²¹ Ой, обѣзвѣсь другій Жидъ Абрамъ:
Ой, я маю велики дорогій крамъ:
Шнильки й голки, времѣня й люльки.
- ²² Ой я свій крамъ у коробочку скласть,
А самъ пятами накинать!

- 23 Ой обѣзвется третій Жидъ Шлѣма:
 Ой, якъ, пакъ не буду на шабастъ дома!
 24 Гей, обѣзвется панъ Хмѣльницькій,
 Отаманъ, батько Чигиринскій:
 25 Гей, друзі - молодці,
 Братъ, Козакъ Запорозьцй!
 26 Добре знайте, барзо гадайте,
 Одъ села Ситниківъ до города Корсуня
 Шляхъ канавою перекопайте.
 27 Потоцького пѣймайте,
 Мѣнѣ въ руки подайте.
 28 Гей, Потоцькій, Потоцькій,
 Масиць розумъ жѣнецкій!
 29 Не годисязъ ты воювати,
 Луччежъ тебе до пана Хмѣльницького оддати,
 30 Сыроцъ кобылицы жовати,
 Або життѣй соломахи
 Бузиннымъ молокомъ занивати.

Примѣчаніе. Слава побѣдъ Хмѣльническаго надъ Поляками, первой при *Желтыхъ Водахъ* 7-го Мая, а другой подъ *Корсунемъ* 16 го Мая, того же 1648 года и доселѣ живеть въ воспоминаніяхъ Украинскаго народа. Бандуристы наши составляли на этотъ предметъ думы. Малоросіи, страдавшіе долго отъ гоненій Поляковъ, и отъ грабительства Жидовскихъ арендаторовъ, при извѣстіи о первыхъ торжествахъ безсмертнаго Хмѣльницкаго, приходили въ неописанную радость. Настоящая дума есть отпечатокъ чувствъ тогдашняго Православнаго населенія Украины. Подробности о селѣ см. Кошескаго и Бантиша-Каменскаго.

113.

- 1 Дѣвичино, кохана, здорова була!
 Чи щежъ ты на мене та не забула?
 2 Приїхавъ до тебе, — Богъ тебе знае,
 Чи твое серденько мене кохае?
 3 «Козаче коханий, чого питаєшъ?
 «Хибажъ ты мене та ще не знаєшъ!
 4 «Скорѣйше, козаче, въ могилѣ буду,
 «Нѣжъ тебе, серденько, та не забуду!»
 5 Спасибѣ, дѣвичино, за добрее слово,
 А може ты любишъ кого другого?

- 6 Коли вже правдива мовонька твоя,
 Такъ будешъ, серденько, на вѣкъ ты моя.
 7 «Ты добре те знаешъ, що я сирота,
 «Не маю я сребра, не маю злота;
 8 «Окриме любови, що къ тобѣ маю,
 «Зовсімъ я убога, — того не таю!»
 9 Не треба мнѣ злота; я її самъ придбаю;
 А треба дѣвчини, що я кохатю.
 10 Ходимо до церкви, звяжімо мы руки,
 Нехай же не буде на серці въ насъ муки!

Примічаніє. Разгартъ (Темро) Польской Мазурии, или Краковака.

118.

- 1 Та булажъ въ мене жѣнка, — та булажъ въ мене любка,
 Ой послала вона мене — та у лѣсъ по дрѣва.
 2 Та далажъ мѣнѣ сокиру, — та далажъ мѣнѣ туную;
 Щобъ я утомився, — въ лѣсу забарився.
 3 Мене рѣкъ погодивъ, — чортъ сокиру ухопивъ,
 И я не втомився, — въ лѣсу не барився.
 4 Ой булажъ въ мене жѣнка, — ой булажъ въ мене любка,
 Та послала вона мене — та въ поле орати.
 5 Ой далажъ мѣнѣ та шкану — ой далажъ мѣнѣ погану,
 Щобъ я утомився, — въ полѣ забарився.
 6 Мене рѣкъ погодивъ, — злодій шкану ухопивъ,
 И я не втомився, — въ полѣ не барився.
 7 Та булажъ въ мене жѣнка, — та булажъ въ мене любка,
 Та послала вона мене, — та у млинъ молоти.
 8 Та далажъ мѣнѣ хлѣба, — та далажъ мѣнѣ чортвого;
 Щобъ я утомився, — хлѣбомъ подавився.
 9 Мене рѣкъ погодивъ, — цуцкъ хлѣбъ ухопивъ,
 Яжъ не подавився, — и не забарився!

(Повѣсть и въ Галиціи).

119. Сусѣды.

- 1 У сусѣда хата бѣла,
 У сусѣда жѣнка мила;
 А у мене нѣ хатынки,
 А нѣ щастья, а нѣ жѣнки! 2.

- 1 За сусѣдомъ молодий,
 За сусѣдомъ и вдовицѣ;
 И дѣвчата погладають,
 Всѣ сусѣда полюбляють. 2.
- 2 Сусѣдъ уже жито сѣе,
 У сусѣда зеленѣе;
 А у мене не орано,
 И нічого не сѣино.
- 3 Всѣ сусѣда выхваляють,
 Всѣ сусѣда поважають,
 А я марно часы трачу.
 Одинъ въ свѣтѣ тільки плачу. 2.
- 4 Одна, було, полюбила,
 И рученьку заручила;
 И та потѣмъ такъ сказала:
 Що я тебе не кохала! 2.
- 5 Чи безъ щастья уродився,
 Чи безъ щастья охрестився?
 Чи такі куми брали —
 Щастья, доли не вгадали! 2.
- 6 Ой на ставу, на ставочку,
 Тамъ плавають чириночки:
 Одна другу догоняє,
 Кожна собѣ пару має. 2.
- 7 Ой на ставку, на ставинѣ,
 Тамъ плавають та два лини;
 Одинъ другого догоняє
 Коженъ собѣ пару має. 2.
- 8 Чи то, Небо! твоя воля?
 Чи нещастна моя доля?
 Що я живу якъ въ пустинѣ,
 Літа трачу безъ дружины? 2.
- 9 Нема щастья, нема доли,
 Треба жити, якъ въ неволѣ.
 Хиба поїду утоплюся,
 Або въ камень розібьюся 2.
- 10 Треба, бачу, свѣтъ кидати,
 Прійде зъ жалю умѣрати;
 Люди мене не злюбили;
 Нікому вже я немилий 2.

- ¹⁹ Пійду мені ліса, гори,
 Пійду мені темні бори.
 И тамъ буду смерті ждати,
 На недолго нарізати! 2.

(Малоросійська и Галицкая).

120. Гаданье.

- ¹ Прилетѣла возуленька — въ темного лісочку;
 Сѣла, пала, заковала — въ зеленѣмъ садочку.
² Ой якъ вишла Марусенька — въ неї заціятати,
 Скажи менѣ: чи довго ще — суженого ждати?
³ А возуля кув, кув — коло ёѣ двора,
 Будешъ, мила, ждати толькѣ — сей день до вечора!
⁴ Бодай же ты, возуленько, — сѣмъ літъ не ковала;
 Що ты менѣ, молоденькій, — правды не сказала.

121.

- ¹ Вѣдкѣмъ вѣдешъ? — Вѣдѣ Дунаю.
 А що чувавъ про Михайлу?
² Эге, чувавъ! — Я самъ видавъ:
 Ишли Ляхи на три шляхи,
³ Козаченьки на чотыри,
 А Татарѣ поле вкрыли.
⁴ А въ тѣмъ вѣйску козацькому
 Їхавъ вѣзокъ та й покритый
⁵ Червоною китайкою,
 Заслугою козацькою.
⁶ А въ тѣмъ вѣзку було тѣло
 Порубане, почорнѣле.
⁷ За тымъ вѣзкомъ идѣъ льцарскій,
 Веде коня хлопъ козацькій.
⁸ Держить въ руцѣ списъ довгенькій,
 А у другій мечъ лисенькій.
⁹ Ой ще зъ меча и кровь тече....
 По Михайлѣ мати плаче.
¹⁰ Не барає вѣнъ порубаний:
 Головоныка на три части,
¹¹ Бѣле тѣло на чотыри!
 На що, мати, страшу абати?

- ¹² Треба дощокъ добувати,
Хоромину будувати;
¹³ Дай три доски кленовыи,
Четвертую сосновую;
¹⁴ Безъ дверь хата, безъ вѣконецъ,
Бо вже прійшовъ ёму конецъ!

122. Бугай.

- ¹ Бѣду собі купила, — та за свои гроши;
Кажуть люди любити, — а вѣнь нехорошій.
² И кривий вѣнь и слѣпый, — та ще и горбатый,
Якъ стане турбовати, — треба утѣкати.
³ Я въ недѣлю шлана була, — въ понедѣлокъ спала;
А въ вѣторокъ спонѣвъ сорокъ — шениць нажала.
⁴ У середу сушила, — въ четверть молотѣла,
А въ п'ятицу продала, — въ суботу прѣйла.
⁵ Ходила я по селу, — бугая поймаю;
Та вже одъ ледачого — я не здобривала!
⁶ Бо сей бугай перобочій, — саме ледащо:
Коло корчмы пасеться, — извѣся нѣ на що.
⁷ Запражу я бугая; — куды люди, туды й я!

Примѣчаніе. Въ Малороссіи и Галиціи эту пѣсню смѣшиваютъ съ другою: Чи ажъ въ мужа не жона, № 63.

123.

- ¹ Иде Козакъ въ Україну, — мушкетъ за плечами;
За нимъ плаче дѣвицонька — зъ черными бровами.
² «Постѣй, постѣй, Козаченьку, — мой сизенькій орле;
«Ой хтожъ тебе на чужинѣ, — серденько, пригорне!
³ По томъ боцѣ за Дунаємъ — Козакъ сѣно косить;
По сѣмъ боцѣ дѣвицонька — Пана Бога просить:
⁴ «Бодай сѣно огнемъ поїшло — и коса зломилась,
«Щобъ я бѣльше по милому — тутъ не журилась!»
⁵ Ой надъ быстрымъ надъ Дунаємъ — черный воронъ криче:
Не одна дѣвицонька — по Козаку плаче.
⁶ Не плачь, не плачь, дѣвицонько, — не плачь, не журися:
Ще ты, мила, за мѣжъ не йшла, — ще я не женился.
⁷ «Прійдижъ, прійди, Козаченьку, — що карыя очи,
«Буду ждати тебе, милай, — до темной ночи!»

(Галицкая. Срав. № 51. 2.).

124. Чумандра.

- ¹ А хто любить гарбузь, гарбузь, — а я люблю дыню;
А хто любить господара, — а я господиню.
Гонь, чукъ, чумандра, — чумандриха молода! 2.
- ² А хто любить губы, губы, — а я печерицъ;
А хто любить тільки дівокъ, — а я молодийцъ.
Гонь, чукъ, чумандра, — чумандриха молода! 2.
- ³ Хотѣвъ Сава женитися, — та що ёму зъ того?
Бо не стає десять грошей — до по́взозитого!
Гонь, чукъ, чумандра, — чумандриха молода! 2.
- ⁴ Недавно й я оженився; — буде рѣкъ въ Петровку;
Ой заберу дѣтей въ торбу, — по́йду на мандрѣвку.
Гонь, чукъ, чумандра, — чумандриха молода! 2.
- ⁵ Та й вийду я на село, — и стану на горбі;
Оглянуся назадъ себе, — чи всѣ дѣти въ торбі?
Гонь, чукъ, чумандра, — чумандриха молода! 2.
- (Малоросійская и Галицкая).

125. Сновидѣнці.

- ¹ Гей, орлята, соколята, — все поле покрыва,
Сновидѣвскихъ вибранчикѣвъ — до войска змусили.
² Ой, орлята, соколята, — по́бѣдиться по́дъ гору;
Сновидѣвски парубочки, — вернитися до дому!
- ³ Ой мы бы ся по́дпиймали, — туманъ налягає;
Ой мы бы ся повертали, — Цезарь не пускає.
- ⁴ Не такъ Цезарь, не такъ Цезарь, — якъ Цезарека мати,
Хоче наши мужиками — Турка зноввати.
- ⁵ Доложи, милый Боже, — Турка перебити!
Ще си вернемъ въ свой край, — щобъ дѣвчаты любити

Примічаніє. Сновидѣвъ, село въ окрузі Станиславовскомъ при рѣцѣ Дибствѣ, въ Галиціи. Цезарь, т. е. Императоръ Іосифъ II; Цезарека мати — Императрица Марія Терезія. И такъ время упоминаемаго въ пѣсни обстоятельства должно быть отъ 1772 года — присоединенія Галиціи къ Австріи, — по 1780 годъ, въ которомъ скончалась Марія Терезія. (Wacław z Oleśka).

126. Гандзя.

¹ А хто хоче Гандзяю знати, Прому мене запитаги. ² А я скажу правду щирю: Тільки прому: дайте вітру	³ Така люба, якъ бы рожа; Якъ тополя, така гожа. ⁴ А въ румянцю така сила, Що всѣ вкаты погасила.

3 Тамъ-то брови, тамъ-то очи, Цѣлуй, цѣлуй, що єя хоче,	10 Уста єє, якъ калина, Солодкин, якъ малина.
6 Тамъ-то Гандзя, тамъ-то духъ; А щочечки якъ пампухъ.	11 Якъ я Гандзю не побачу, То я тужу, то я плачу.
7 Зубы, бундѣмъ перлы чисты, Губки режаны, спритисты,	12 Якъ на мене Гандзя гляне, То вся туга перестане!
8 Саме личко, якъ день бѣло, Коли вниєшь, то все мило.	13 Хто дѣвчину вѣрно любить; Свого щастя той не згубить;
Очи въ Гандзѣ, якъ терночокъ, Брови єє, якъ шиурочокъ.	14 Хто дѣвчины не кохає, Той щастливый не буває!

(Силшва. Wacław z Oleśka).

123. Дзюба.

- 1 Козакъ коня пановавъ, — Дзюба воду бравъ;
Козакъ собѣ заснѣвавъ, — Дзюба заплакала.
- 2 Не плачь, Дзюбо, моя любо, — дождь я съ тобою;
Якъ поѣду на Вкраїну, — заплачешъ за мною.
- 3 Хмара иде, дощикъ буде, — ходѣно до хаты,
Та тамъ будешъ, Дзюбо любо, — собѣ розважати.
- 4 А що кому до того, — що я Дзюбу люблю;
А я своєю Дзюбѣ любой — черевички куплю.
- 5 Черевички зъ китаечки, — панчѣнка едвабна;
Якъ же Дзюбу не любить, — коли вона ладна!
- 6 Черевички зъ китаечки, — панчѣнки зъ Катлеу,
Ходи, Дзюбо, моя любо; — бо не маю часу.
- 7 Скажи, Дзюбо, моя любо, — чи ты любишь мене?
А я поїду до матінки — просити о тебе.
- 8 А я тебе, Дзюбо, люблю, — самъ Бѣгъ тее знає.
Праси маму, праси тата, — нехай насъ злучає.
- 9 Коло млина лаворъ стоить, — лаворъ похилився;
Якъ ся зъ Дзюбой не ожени, — не буду жениться.
- 10 А тамъ въ лѣсѣ на голузі: — сорока скрегоче:
Охъ, Боже мой милостивый, — якъ ся тебе хоче!
- 11 Бодай тебе, Дзюбо любо, — твои чорны очі;
Не стоявъ бы мой коничокъ — до темной ночи.
- 12 Мати каже про Козака, — що вінъ мольку курить:
Не вѣрь, Дзюбо, що та вѣзьме; — а вінъ тебе дурить.
- 13 Не вѣрь, Дзюбо, Козаковъ, — що вінъ огонь крєне;
Бо вінъ поїде до другої, — а на тебе брєне.

- ¹³ Козаченькожъ одмовляе: — твоя Дзюба ладна;
Огь, я Дзюбу поцѣлую, — и на коня гайда!
¹⁴ «Ой вийду я на гѣроньку, — махну я рукою:
«Завернися, Козаченьку, — згину за тобою!»

(Галицкая).

128. Бандура.

- ¹ Гей, підъ горою, підъ перевозомъ,
Стояла дѣчина зъ своимъ обозомъ.
² Якъ-ось Козаченько шовъ дорогою,
Та й зустріть дѣчину вѣтъ зъ бандурою.
³ Дебры-день, Гапко! — Якъ собѣ маєшь?
Позычь ты бандуры, — що сама граєшь.
⁴ Ходикъ, Козаче, до моеї хатѣ,
Дажь тобѣ бандура увесь день грати!
⁵ Козакъ послухавъ, вѣйшовъ до хатѣ,
Та й почавъ зъ Гапкою вѣтъ жартувати.
⁶ «Ой мати, мати, Козакъ у хатѣ,
Нустує, жартує, не дає спати!»
⁷ Гей доно, доно, не будь дуриною,
Бій ёго, голубко, хочъ кочергою.
⁸ «Воює, мати, щобъ не плакати,
Ой звеликь, матінко, поцѣлювати!»
⁹ Огь, ся бандура що наробила:
Дѣчина козака та й полюбила!

Примічаніє. Повѣтъ въ Кієвѣ, Галичѣ и Львовѣ. Въ Кієвѣ називають часто шестымъ куплетомъ: Ой мати, мати, Козакъ у хатѣ.

129. Отрута.

- ¹ Гей у полі, на роздоллі — шовкова травиця;
Середъ поли, край тополи — чистая криниця.
² Тѣнькѣ туды кониченька — мѣнѣ не водити;
Изъ тѣей криниченьки — водиць не пити.
³ Травка змляне, травка зсохне — коню вороному,
Отрутою вода стане — мѣнѣ молодому!
⁴ На тѣій шовковѣй травицѣ — багато отруты;
Бо аь тѣен криниченьки — инѣтъ мѣй ворогъ лютий!

(А. Чужбинскій.)

130. Галицкая калина.

- ¹ Гей хороша молодычка — моргала на мене:
«Покинь, покинь молотити, та ходи до мене!»

- ² Ой не поїду, бо ся бою, — маєшть чоловіка;
Якь мя зловить, буде бити, — обавить зь мене вїка.
- ³ «Прїйди, прїйди, гождїй хлопче, — хотя на родину;
Я старого бородача — пошлю по калину.»
- ⁴ Поїди, старий бородачу, — мѣнѣ по калину;
Бо я такїй кашель маю, — що трохи не згину.
- ⁵ Поїшовъ старий, бородатый, — калину ламати;
Ой привела молодого — изъ сїней до хаты.
- ⁶ Сївъ вѣнъ собѣ кь концѣ стола, — курку обїрає,
Хорошую молодычку — кь собѣ пригортає.
- ⁷ «Выйди, доню, на улицу — тата вызирати;
А якь буде вже близенько, — давай мѣнѣ знати!»
- ⁸ Выйшла доня на улицу, вѣ бѣлы руки плече:
«Гулий, гулий, моя мати, — не йде тато еще.»
- ⁹ Погляну я вѣ квартирнѣ, — вже старого вїзко:
«Увидайся, жвааний хлопче, — колю курки швидко!»
- ¹⁰ Погляну я вѣ квартирнѣ, — старий вже близенько:
«Охъ, дежъ я тебе подѣю, — ты мое серденько?»
- ¹¹ «Сховаю тя, мѣй миленькій, — подѣ мягку перину,
Сама лижу на постелѣ, — та й скажу, що гину.»
- ¹² Прїйшовъ старий, бородатый, — зь калиной до хаты,
Якь стояла, такъ унала, — почала стогнати.
- ¹³ «Ой їди, старий, бородатый, — купи мѣнѣ меду;
Бо щось мѣнѣ тькко, нудно, — головки не зведу.»
- ¹⁴ Поїшовъ старий, бородатый, — меду купувати;
Гей привела молодого — до сїней изъ хаты.
- ¹⁵ А я хлопчець зухватый, — вѣ свого батька вдавєся;
Пизомъ, пизомъ, по-подѣ пизомъ — вѣ коноплян зховавєся.
- ¹⁶ Шли дѣвчата молоди — конопельки брати,
Не дали миѣ молодому — и тамъ погибати.
- ¹⁷ Прїйшовъ старий, бородатый, — та й руками тремле:
«Якій дѣдько тутъ бувъ? — нице мѣсце тепле!» —
- ¹⁸ «А ты, старий, бородатый, — не вчися брехати;
Колы який дѣдько бувъ: — то буложъ поїмати.»

134.

- ¹ Не жалѣ мѣнѣ на галоньку, — а жалѣ мѣнѣ на вороньку;
Завѣть мене мѣй миленькій, — на чужую стороньку.
- ² А на чужой стороньцѣ — зовуть мене заволокою;
Кажуть вїхисти черезъ рѣчку — быстренькую, глыбокую.

- ¹ Чи мнѣ пласти, чи вже брести, — чи мнѣ въ неѣ утопитись?
Бѣдажъ мѣнѣ на чужинѣ: — нѣ до кого прихилатись.
- ² Прихилюся до дубонька. — Мнѣ дубонько не батѣнко;
Вѣтеръ вѣе, гѣлья мае; — а вѣнъ стоить, не мовляе.
- ³ Усе горы, усе лѣсы, — нѣгде воды напиться.
Бѣда мѣнѣ безъ матинки: — нѣ до кого прихилитись.
- ⁴ Прихилюся до липоньки. — Мнѣ липонька не матинка;
Вѣтеръ вѣе, гѣлья мае; — вона стоить, не мовляе.
- ⁵ Усе горы, усе лѣсы, — нѣгде воды напиться.
Бѣда мѣнѣ безъ братика: — нѣ до кого прихилитись.
- ⁶ Прихилюся до явора. — Мѣнѣ яворъ не братичокъ;
Вѣтеръ вѣе, гѣлья мае: — стоить и не промовляе.
- ⁷ Усе горы, усе лѣсы, — нѣгде воды напиться.
Бѣда мѣнѣ безъ сестрицѣ: — нѣ до кого прихилитись.
- ⁸ Прихилюся до березоньки. — Березонька не сестронька;
Вѣтеръ вѣе, гѣлья мае; — стоить и не промовляе.
- ⁹ Усе горы, усе лѣсы, — нѣгде воды напиться.
Бѣда мѣнѣ безъ родини, — нѣ до кого прихилитись.
- ¹⁰ Прихилюся я до ялины. — Мнѣ ялина не родина;
Стоить и не промовляе. — Вѣдна душа пропадае!

132. Дары.

- ¹ Приѣхали три Козаки, — та всѣ три однаки;
Пытаються Марусеньки — у которѣй хатѣ?
- ² Одинъ стоить нѣдѣ оконцѣ, — другій коня вѣже,
Третій стоить нѣдѣ дверима: — Добри вечоръ! каже.
- ³ Добри вечоръ, старѣ мати! — Дай воды напиться;
Пусти дочку на вулицю, — ой хочѣ подивиться!
- ⁴ «Стоить вода у кубочку, — коли хочѣ, напійся,
«Сидить дочка край вѣконьця, — коли хочѣ, дивися.»
- ⁵ Пенюга въ ставу вода, — пойдѣ до крыницѣ;
Незвычайна дочка твоя, — пойдѣ до вдовицѣ.
- ⁶ У вдовицѣ двѣ свѣтлицѣ, — а третя кѣмната;
А въ дѣчинѣ одна хата, — та й та неприбрата.
- ⁷ У вдовицѣ двѣ свѣтлицѣ, — гарны вечерницѣ.
Стоять чары заправляны — въ горшку на полицѣ.

133. Тройзѣлье.

- ¹ Гей ѣхали Козаки зъ обозу,
Стали собѣ въ концѣ перевозу.

- 2 Стали собі гадоньки гадати:
 Дежъ будемо нічку почувати?
 3 Єдинъ каже: се быстрая річка,
 Другій каже: вѣдомо, печеличка.
 4 Третій каже: тутъ заночуємо,
 И здоровѣя даремно не псуємо.
 5 Чи не вийде Марусина мама:
 Не такъ мама, якъ Маруся сама.
 6 Та не вишлажъ Марусенька зъ хаты:
 Цю вишла Марусина мати.
 7 Не почуйте, козакъ, на дворѣ,
 Не забудьте Марусѣ въ коморѣ.
 8 Марусенька въ недузѣ лежала,
 Чорнимъ шовкомъ головку звязала,
 9 А хто мѣнѣ тройзѣля доставе,
 Той во мною та до шлюбу стане!
 10 Ажъ приступивъ Козаченко зъ боку,
 И розваживъ Марусѣ мороку.
 11 «Гей есть въ мене три коники въ станѣ,
 «Я Марусѣ тройзѣля доставѣ.
 12 «Єдинъ коникъ якъ воронъ чорисенькій.
 «Другій коникъ якъ голубъ сивенькій.
 13 «Третій коникъ якъ лебѣдь бѣленькій.
 «А всѣ троє якъ вѣтеръ скореньки.
 14 «Тымъ воронимъ до моря доїду,
 «Тымъ сивенькимъ море переїду,
 15 «Тымъ бѣленькимъ тройзѣля доставу,
 «Зъ Марусею до шлюбу я стану!
 16 Зачавъ Козакъ тройзѣля конати,
 Стала надъ нимъ зозуля ковати.
 17 Ой не конай, Козаче, тройзѣля;
 Бо вже иде Маруся зъ весѣля.
 18 Козакъ годѣ тройзѣля конати,
 Вбѣгъ вернувся Марусю шукати.
 19 Лѣвою ручкой старосту вітає,
 А правою мечъ добуває!
 20 Ой у полѣ могила бринѣля,
 Тамъ Марусѣ головка злетѣла.
 21 Огъ-тожъ тобі, Марусю, тройзѣля;
 Не зачинай безъ мене весѣля!

(Шевць въ Галиції около Терехови (Terebowia) въ Тарнопольской губерні).

134.

- ¹ Запумѣли густи лозы,
Козаковъ при дорезѣ.
- ² Сюды блудить, туды блудить.
Підѣ собою коня пудить.
- ³ Приблудився ажъ до гаю,
До широкого Лиману;
- ⁴ Ставъ коника наповати,
Ставъ плакати и рыдати;
- ⁵ Бо вже нѣкого пытати.
Стала зозуля ковати,
- ⁶ Зозуленько, моя ненько,
Закуй мѣнѣ жалобненько.
- ⁷ Якъ у саду соловейко,
Соловейко малесенькій.
- ⁸ Скажи мѣнѣ сю дорогу,

- Куды вѣхати до роду?
- ⁹ Ой до роду, до родины,
До вѣрненької дружбины?
- ¹⁰ Выкличъ мѣнѣ дѣвку зъ хаты,
Щось я маю ёй сказати;
- ¹¹ Чи не била ёё мати?
Хочу ёё рятовати.
- ¹² Вилажъ ёё матусенька,
За Козака Андрусенька;
- ¹³ Щобъ зъ Козакомъ не стояла,
Ёму вѣры не доймала.
- ¹⁴ А въ Козака стільки вѣры,
Якъ на синѣмъ морѣ плыти;
- ¹⁵ А въ дѣвичи стільки ласки,
Якъ на синѣмъ морѣ раски.

135.

- ¹ Ой тамъ въ борѣ два яворы, — третій зелененькій;
Не женися, мій сыночку; — бо ще молоденькій.
- ² «Ой якъ бы ты, мати, знала, — що кохання може;
Сама бы ты мнѣ сказала: — женися, небоже!»
- ³ Ой тамъ въ полі двѣ тополі, — третя зелененька;
Не йди за мѣжъ, моя доню; — бо ще молоденька.
- ⁴ «Ой якъ бы ты, мати, знала, — що я вже кохалась;
Сама бы ты мѣнѣ сказала: — щобъ вже я вѣнчалась!»
- ⁵ Стоить верба надъ водою, — хитає собою;
Молодая дѣвицюнько, — жалѣ мнѣ за тобою.
- ⁶ Стоить верба надъ водою, — а підъ нею яма:
Ой не тужи, мій миленькій; — бо я тужу сама!

(Галицка).

136.

- ¹ При березѣ, при морѣ,
Гулявъ Козакъ доволѣ.
- ² Ой ще Козакъ, гуляе,
На молодцѣвъ гукає;
- ³ Ой вы, хлопці, молодці,
Накажіте дѣвонцѣ,
- ⁴ Нехай мене не любить,
Свого вѣку не губить.

- ⁵ Бо я хлопець убогій:
Сѣмсотъ волѣвъ въ оборѣ.
- ⁶ Сотня коней на станѣ,
А самъ въ синѣмъ жупанѣ.
- ⁷ Яловинку безъ лѣку,
А дѣвина въ лѣтинку.
- ⁸ Скоро дѣвка учула,
Та й до гаю махнула;

⁹ Наконала корёня Съ пѣдъ бѣлого камёня. ¹⁰ Сполоскала въ рѣченьцѣ, Памочила въ горѣцѣ. ¹¹ Приставила до жару, Кипить корень помалу. ¹² Ище корень не вскипѣвъ, А вже козакъ прилетѣвъ.	¹³ «Ой пощожь ты прилетѣвъ, Коли мене не схотѣвъ?» ¹⁴ Якъ же мѣнѣ не лѣгать, Коли виѣнѣ чаровать? ¹⁵ «Ой, е въ мене чаровьки; Вѣде личко, брововьки!»

(Поють въ Волынской губерніи около Дубна).

437. Гомѣнъ.

- ¹ Гомѣнъ, гомѣнъ по дубровѣ. — Туманъ поле покрывае,
Мати сына проганяе: — Пѣйди, сыну, геть одъ мене,
Нехай тебе Турки вѣзмуть!
Мене, нѣне, Турки знають. — Мене кѣньми знѣдѣляють.
- ² Гомѣнъ, гомѣнъ по дубровѣ. — Туманъ поле покрывае,
Мати сына проганяе: — Пѣйди, сыну, прѣчь вѣдъ мене,
Нехай тебе Орда вѣзме!
Мене, нѣне, Орда знае. — Срѣбломъ, злотомъ надѣляе!
- ³ Старша сестра коня ведѣ, — А пѣдстарша збрую несе,
А меньшая вынытуе: — Коли, брате, зъ войска прѣйдешь?
- ⁴ Возьми, сестро пѣску жменю, — Поскѣй ёго на каменю,
Ходи къ ему зѣрошыками, — Поливай ёго слѣзюшыками;
Коли, сестро, пѣсокъ змѣйде —
Тогдѣй братъ твоѣй зъ войска прѣйде!
- ⁵ Гомѣнъ, гомѣнъ по дубровѣ. — Туманъ поле покрывае,
Мати сына призывае, — Мати сына призывае:
Вернись сынку до домоньку,
Змѣню тобѣ головоньку!
- ⁶ Мене, нѣне, змѣняютъ дощи,
А розчешуть густы терны,
А высушуть буйны вѣтры!....

Примѣчаніе. У. Максимовича и Павловскаго почти одинаково. Въ третьей стро-
фѣ не достаеъ стиха.

438. Варіантъ второй.

- ¹ Гомѣнъ, гомѣнъ, гомѣнъ, гомѣнъ по дубровѣ.
Туманъ поле покрывае, — мати сына выганяе.
- ² Иди сыну, или сыну прѣчь одъ мене:
Нехай тебе орда вѣзме; — нехай тебе орда вѣзме!

- ³ Мене мати, мене мати, орда знає:
Въ чистомъ полѣ обѣжжає, въ чистомъ полѣ обѣжжає.
- ⁴ Иди сыну, иди сыну, прѣчь одъ мене:
Пехай тебе Ляхи вѣзмуть! (2)
- ⁵ Мене мати, мене мати, Ляхи знають,
Пивомъ, медомъ напояють. (2)
- ⁶ Иди сыну, иди сыну, прѣчь одъ мене,
Пехай тебе Турчинъ вѣзме! (2)
- ⁷ Мене мати, мене мати, Турчинъ знає,
Срѣбломъ-злѣтомъ надѣлає. (2)
- ⁸ Иди сыну, иди сыну, прѣчь одъ мене,
Пехай тебе Москаль вѣзме! (2)
- ⁹ Иду, мати! — Москаль мене добре знає,
Давно уже пѣдмовлає, давно уже пѣдмовлає.
- ¹⁰ У Москаля, у Москаля добре жити:
Будемъ Татаръ, Туркѣвъ бити! Будемъ Татаръ, Туркѣвъ бити!

Примѣчаніе. Изъ Оперы Наталка - Полтавка, Ив. П. Котляревскаго. Подобная ей выразительной пѣсни есть и между Русскими: «Отецъ на сына прогнѣвался».

139. Хата зъ лободы.

¹ Гей на ставку, на ставку, Знавай орель ластѣвку;	⁸ Мене мати згодовала, Якъ курку рабеньку!
² Знавай ёё за крыльце, Повѣвъ ёё на селце.	⁹ Дежъ ты мене поведешъ, Таку невеличку?
³ Чи ты мене не знаешъ? Що хатыну маешъ!	¹⁰ Мене мати згодовала, Якъ перепеличку.
⁴ Моя хата край воды, Зъ высокои лободы.	¹¹ Дежъ ты мене поведешъ, Коли хаты не маешъ?
⁵ Чорны очи, якъ теренъ, Кѣлихъ мы ся поберемъ?	¹² «Поведу ти въ чужую: Закѣль свою збудую.»
⁶ «Маю въ Бозѣ надѣю, Поберемось въ педѣлю.»	¹³ Збудуй мѣнѣ зъ лободы; А въ чужую не веди;
⁷ Дежъ ты мене поведешъ, Такую маленьку?	¹⁴ Бо чужаи не така, И сусѣдка лиха!

(Извѣтна въ Малороссіи и Галиціи).

140. Варіантъ второй.

¹ Ой, дѣвчино небого! Люби мене голого;	⁸ «Ой гультаю, гультаю, Та якъ тебе спытаю:
² Бо я хаты не маю, Женитися думаю.	⁴ На щожъ мене сватаешъ, Коли хаты не маешъ?»

- ¹ Ходімъ, серце, въ чужую,
Поки свою забуду.
² Зроблю тобі хатину
Зъ рожевого цвітину.

- ³ «Збудуй хату зъ лободы,
Та въ чужую не веди;
⁴ Чужа хата така,
Якъ свекруха дихала.»

(Гадать).

141. Своя воля.

- ¹ Туманъ яромъ, туманъ яромъ, тусанъ и горою,
Сібіятокъ випавъ бѣлесенкій, та валився водою.
² «Ой ній, мати, тую воду, що я наносила:
«Зови, мати, того зятя, що я полюбила!
³ Не хочу я воды пити; стану проливати,
Нелюбного зятя маю; буду проклинати!
⁴ Не по правді, дитя мое, живе вінъ зъ тобою;
Ты до ёго зъ щиримъ серцемъ, а вінъ зъ неправдою.
⁵ Буде тобі, моя доню, лихая година,
Що ты того Козаченька щиро полюбила.
⁶ «Хочъ ній, мати, хочъ лій, мати: воды не розлити:
«Нелюбного зятя маєшъ, тобі зъ нимъ не жити.
⁷ «Хочъ, біій, мати, хочъ лай, мати; то вже не научишъ;
«Нелюбного зятя маєшъ, повідъ не розлучишъ!
⁸ Донькою моя, коханочко, така твоя доля,
Полюбила Козаченька: була твоя воля.
⁹ Живнѣть, доню, въ свою волю, такъ якъ полюбила:
Не жалкуй на свою матку, що тебе згубила.
¹⁰ «Ой не буду жалковати, моя рѣдна мати;
Яку мѣнѣ Богъ давъ долю, буду горювати!

Примічаніє. Другіе эту пѣсню начинаютъ такъ:

Ой дівчина сѣня мела, та й засмѣлася;
Вийшла мати воду брати, та й догадалася.
Ой ній, мати, и проч.

142.

- ¹ Підъ горою крыниченька, тамъ джерело все бѣе;
Тамъ молодий Козаченько зъ нею воду вінъ не.
² Чомъ ты мене, моя мати, рано не будила,
Ой якъ тая компанія зъ села выходила?
³ «Тѣмъ я тебе, моя доню, рано не будила;
«Що твоій милий впередъ инновъ; щобъ ты не тужила.»
⁴ Ой ты кажешъ, моя мати, що я не журюся;
А якъ вийду на улоньку, одъ вѣтру валюся.

- 5 Ой ты кажешъ, моя мати, що я да не плачу:
 За дробними слезоньками я свѣта не бачу.
 6 Ой ты кажешъ, моя мати, що я нехороша;
 А я, мати, такъ хороша, якъ повная рожа.
 7 Ой ты кажешъ, моя мати, що я невродлива:
 А я, мати, такъ вродлива, якъ въ душі калина.
 8 Купи мати, купи мати, за конійку голку,
 За чотырѣ золотыи червоного шовку.
 9 А вже тая въ свѣтѣ слава давно зъ того стала,
 Що дѣвчина Козаковъ вынила рукава.

143. Гайдамаки.

- 1 Горькѣ мѣшъ, горе, — нещаслива доля!
 Выорала вдовонька — мысленьками поле.
 2 А чорными оченьками — та заволочила,
 А дробними слезоньками — все поле змочила.
 3 Наѣхали Козаки, — та й стали вытати:
 Марусенько, паній, — чи твоїй панъ у хатѣ?
 4 Кошижъ нема дома, — вийли до насъ сама,
 Вона не пѣзнала; — въ черевкахъ вийшла.
 5 Есте вы Козаки, — есте Гайдамаки!
 Ой по чомъ ты знаешъ, — що мы Гайдамаки?
 6 «И вже догадалась,» — Маруся сказала:
 «Що я свого пана — коника пѣзнала.»
 7 Марусенько паній, — правду тобѣ мовимъ:
 Що мы Гайдамаки, — добре дѣло робимъ.
 8 Мы у твого пана — коника купили,
 Въ зеленій дубровѣ — гроши полічили,
 9 Въ холодній криницѣ — ногоричъ зачили,
 Пѣдъ гнилу колоду — пана пѣдкотили.

144.

1 На березку у ставка, На дощечцѣ у млинка, 2 Хвартухъ прала дѣвчина, Полоскалась рыбчина. 3 Та й упала, въ ставъ небога, Гей, не має тутъ никого? 4 Ой нѣкому пѣдбѣгти, Щобъ дѣвчину вытягти.	5 Кричить пробѣ еѣ мати, Щобъ дѣвчину рятовати. 6 Кажє: що за працю тую, И дѣвчину подарую. 7 Гей, дѣвчина уродлива, Румлява, чорнобрива; 8 Оченьки, якъ ясоньки, Губоньки, якъ рожеоньки.

⁹ Рученьки микесеньки, Ноженъки малесеньки, ¹⁰ Гарная, якъ квіточка, Любая, якъ рыбочка. ¹¹ Та й уміє танцювати, Зъ Козаками жартовати. ¹² А Козакъ тутъ изгодився, Заразъ въ ставокъ опустився: ¹³ Знайшовъ швидко вбѣ дѣвичину, Та и вытягъ, якъ рыбчину. ¹⁴ Гей, Козаче уродливий, Молоденькій, та жартливий: ¹⁵ Усеньки чорнявыи, Зубоньки перловыи, ¹⁶ Чубчикъ твоій круглесенькій, Та й жуванъ тонесенькій,	¹⁷ Червоная шапочка, Таа огулярочка. ¹⁸ Сапьяновы чобѣтці, Та й шабелька при боці. ¹⁹ Стережися, дѣвичино, Моя любя рыбчино; ²⁰ Одна къ млину не ходи, Та й въ ставочокъ не вижди. ²¹ Ой я дуже працювавъ, Якъ я тебе вытягавъ. ²² Для гарного твого стану; Чи якъ тебе не достану? ²³ Якъ въ вечеръ буду близенько, Вийди до мене, серденько. ²⁴ «Коліякъ доля то моя, Нехай буду я твою!»

(Равно известна въ Галиціи, какъ и въ Малороссіи; въ Русскихъ пѣсняхъ весьма перорчена въ отношеніи языка.)

445.

- ¹ Ой дѣвичино, дѣвичинько, — такъ мѣнѣ миленька,
Якъ у лѣсѣ, при ставочку — верба зелененька.
² Ой хлопчино, хлопчинько — такъ мѣнѣ миленькій,
Якъ у лѣсѣ, при дорозѣ — яворъ зелененькій.
³ Туды лозы хилилися, — куды имъ похило:
Туды очи дивилися, — куды серцю мило.
⁴ Ой не видко того села, — тільки видко хресты;
Туды мѣнѣ любо, мило — очами повести.
⁵ Ой невидко того села, — тільки видко пеньки,
Туды мѣнѣ дороженька — до моеї миленької.
⁶ Ой не видко того села, — тільки видко грушу;
Туды въ мене помыкає — рано й вечеръ душу.
⁷ Коло млина яворина, — коло млина кладка;
Я зъ немилымъ говорила, — а за милымъ гадка.
⁸ Якъ бы була така красна, якъ зоря та ясна;
Свѣтилабъ я знаю кому, — ніколибъ не згасла.

(Галицкая).

446. Дѣдько.

- ¹ Ъхавъ дѣдько зъ Коломи, — та загубивъ лучню;
Оглянувся назадъ себе, — та й трохи не луснувъ.

- ² Скоро поспішавъ до Гвоздя, — та й пішовъ до школи;
Ажъ тамъ повно старихъ Жидівъ, — Мошко розклавъ полы.
- ³ Мошко глянувъ дідьку въ очи, — крикнувъ въ страху: Мельхисеє!
Стуливъ бороду въ долоні, — та й зогнувся жъ дугу весь.
- ⁴ А Мельхисеє приблизився, — ханъ Мошка за пейсы;
Штурхнувъ рогомъ однимъ, другимъ; — ходімъ, Жиді, до Лейсы!
- ⁵ Бачуть Жиди, що не жарти, — побігли въ школи;
А Мельхисеє Мошка догнавъ, — бере єго въ полы.
- ⁶ Жиди чортъ піднявъ до себе, — и зачавъ тулити;
Поки єго не вдушивъ; — не ставъ го любити.

Примічаніє. Коломыя обводовый (увадний) городъ, а Гвоздь (Gwozdies) мѣстечко Коломыйскаго уѣзда въ Галицію.

117.

- ¹ Да йде чумаць, да дорогою, — медъ-вино кружає,
Да оглянеться, да чумаць назадъ, — ажъ волівъ немає!
- ² Да бѣжи, хлопку, да бѣжи малый, — давай наванъ знати:
Да нехай панни, да нехай вони — шлють волівъ шукати.
- ³ Ой у Києві, да на рыночку — у всѣ дзвони дзвонять,
Да оглянеться, да чумаць назадъ, — ажъ воликівъ гонять.
- ⁴ Да оглянеться, да чумаць назадъ, — ажъ воликівъ женуть,
А за волами, да за возами — бусурмена ведуть.
- ⁵ Да ведуть, ведуть, да бусурмена — на круту могилу;
Да дивись, дивись, да бусурмене — на свою краину.
- ⁶ Да теперъ мѣнѣ, да милы братья, — краина не мила;
Що розсердився батько й мати — и вірна дружина.

118.

- ¹ Ой у полѣ крыниченька, — видно дно;
Чомусь мого миленького невидно.
- ² Ой стояла край крыниці цѣлый день,
Не бачила миленького и зъ тыждень.
- ³ А я тую крыниченьку загачу:
Чи я мого миленького забачу.
- ⁴ Ой дежъ бо ся мій миленькій забавивъ?
Що вѣкъ мене вечеронькій позбавивъ.

Примічаніє. Повість въ Галицію. — Одинаковаго розміра: Та шила все Лемериха на меду. № 52. Ой плавала сѣра утка по водѣ. № 91; Добрийвечоръ, дівчино, куды йдешъ? № 180.

149.

- ¹ Ой израда, кары очі, зрада!
Чому въ тебе не вся щира правда?
- ² Казавъ еси, що любити буду;
А вже бачу, що не твоя буду!
- ³ Ой ты, милай, думаешъ, гадаешъ:
Мабуть мене покинути маєшъ!
- ⁴ Покинь, мильй, коня вероного,
Споминати тебе молодого.
- ⁵ Покинь, мильй, сийй жупончокъ,
Споминати, якій твоій станочокъ!
- ⁶ «На що, мила, жупанъ покидати?
«Будешъ мене и такъ споминати.
- ⁷ Зроби, мильй, золотий пута,
Щобъ я коня нановала тута.
- ⁸ Зроби, мильй, золотй уділа,
Щобъ я ёго до воды водила! —
- ⁹ «На що, мила, золото збавляти?
«Буду коня и самъ нановати!

150.

¹ Та еравъ мужикъ при дорозѣ; Гей, гей, при дорозѣ. Въ ёгожъ воли крутороги; Гей, гей, крутороги. ² Торбажъ лежить мѣжъ дровами; Гей, гей, мѣжъ дровами. Зъ пшеничними пирогами, И проч. ³ Ой тамъ дѣвки грибки брали, Да тужъ торбу вони вкрали,	⁴ Пѣдъ кустикомъ заховали, Та листочкомъ прикривали. ⁵ Отъ сежъ дѣвка, та Менила Одна въ лісу заблудила. ⁶ Ей мати спытовала: Дежъ ты, доню, ночовала? ⁷ Ночовала зъ комарами, Пѣдъ чорными соболями. ⁸ Ой тамъ було спати тепленько, Та болять мое серденько.

151. Дума Бондарівна.

- ¹ Ой у мѣстѣ Неміровѣ — дѣвокъ танокъ ходять;
Молодая Бондарівна — всіхъ передомъ водить.
- ² Ой приїхавъ Панъ Канѣвскій — зъ великого двору;
Вѣнь злѣвъ зъ коня, та й до корчмы, — не дбає говору.
- ³ Ой сказавъ вѣнь: Добры-день, — вѣйшовши до хаты;
Та и взявъ вѣнь Бондарівну къ собѣ пригортати.
- ⁴ Не дивився Панъ Канѣвскій — ни на яки люди,
Поцѣлювавъ Бондарівну — у самыя губы.

- ⁵ А молода ся дѣвчина — ще жартѣвъ не знала,
Замахнула рученькою. — та й по лицу втала,
⁶ Говорили стари люди, — говорили стара:
Втѣкай, втѣкай, Бондарѣвно, — буде тобѣ лихо! —
⁷ Утѣкала Бондарѣвна, — та по мѣжъ дворами,
А за нею та гайдуки — зъ голыми шаблями.
⁸ Ой пѣймали Бондарѣвну — за бѣлую руку,
Ой повели Бондарѣвну — на велику муку.
⁹ Посадили Бондарѣвну — на тѣсовѣмъ столѣ;
Казавъ дати Бондарѣвнѣ — и хлѣба и соли.
¹⁰ Чи ты хочешъ, Бондарѣвно, — меду, вина пити?
Або хочешъ, Бондарѣвно, — въ сырѣй землѣ гинти!?
¹¹ Не хочу я, Панѣ Канѣвскій, — меду, вина пити;
Лучше мѣнѣ бездольнои — въ сырѣй землѣ гинти!
¹² Якъ ударивъ Панѣ Канѣвскій — изъ тугого лука,
Учинилась Бондарѣвна — нѣмая и глуха.
¹³ Ой лежала Бондарѣвна — зъ вечора до ранку,
Поки сказавъ Панѣ Канѣвскій: — выкопала ямку.
¹⁴ Ой сказавъ же Панѣ Канѣвскій: — музички погнали;
Молодой Бондарѣвнѣ — до гробу заграли.
¹⁵ У нашої Бондарѣвны — смолотили лавки:
Тамъ ѣдали, тамъ пивали — преніяныи панци;
¹⁶ Ой у тої Бондарѣвны — въ долинѣ мерехка:
Куды несли Бондарѣвну, — кровавалъ стежка!

Примѣчаніе. Эта превосходная дума равно известна въ Галиціи, какъ и въ Малороссіи. Въ сборникѣ Вацлава Олеськаго прибавлены слѣдующія двѣ строфы:

- ¹⁷ А вдарився старій Бондаръ — по полахъ руками;
Бѣдна моя головоука — зъ монян доньками.
¹⁸ А вдарився старій Бондаръ — по полахъ рукою;
Заплатила за всѣ жарты — доня головою.

Стихи эти напоминаютъ подобный вариантъ въ Думѣ: Козакъ Савва Чалый. № 5, и обличаютъ недавнее происхожденіе.

Извѣстно, что западная Малороссія, то есть, находящаяся по правую сторону Днѣпра, до 1793 года зависѣла отъ Польши. Въ Историческомъ обзорѣ ній городовъ Кіевской губерніи, при описаніи Канева, упомянуто слѣдующее обстоятельство, что городомъ этимъ съ окрестностями въ прошедшемъ вѣкѣ владѣлъ одинъ изъ Потоцкихъ, зачѣмъ и своею разгульною жизнью и называвшійся Панѣмъ Канѣвскимъ. (Кіевскіи губернс. ведомости. 1846 г. № 2). — Слѣдовательно дума эта сочинена не раньше половины XVIII го

єтєлїтї. Друга дума: «Ченатко - Братко. Та йшовъ Гнатко, та йшовъ братко, тихесенькимъ шляхомъ. № 100, кажеться гораздо старше. Бывшее вѣкогда отношеніе Украинцевъ къ Польскимъ напавъ разсмотрѣно адѣсь въ особомъ прибищенїи.

152.

- ¹ Переходомъ въ чистомъ полѣ — зацвѣли волошки:
Полюбивъ тебе дѣвицо, — що румяна трюшки.
- ² «Перестань же ты до мене, — Козаче, ходити:
«Перестань же молодую — въ розуму зводити!»
- ³ Якъ я маю перестати, — коли люблю тебе;
Пусти мене, мое сердце, — та пусти до себе.
- ⁴ Буду ходитъ, дѣвицонько, — поки не досягну
Твого лица румяного, — хорошего стану.
- ⁵ «Ой якъ мѣнѣ пустить тебе? — Мати ключи має,
«Сама двери дубовѣи — замкомъ замикає.»
- ⁶ Вирала ключи дѣвицонька, — мати її не почувла;
Вонажъ свого миленького — до себе кликнула.

153. Дуна о походѣ Хмѣльницького въ Молдавію.

- ¹ Зъ низу Дуѣпра тихій вѣтеръ — вѣє, повѣває;
Отъ же вѣйско козацкеє — въ походъ выступає.
- ² Тѣлько Бѣгъ Святый знає,
Що Хмѣльницькій думає, гадає!
- ³ Объ томъ не знали ні Сотники,
Ні Атаманы Курѣнныи, ні Полковники:
- ⁴ Тѣлько Бѣгъ Святый знає,
Що Хмѣльницькій думає, гадає!...
- ⁵ Якъ до Дуѣстра прибували,
Черезъ три перевози переправу мали;
- ⁶ Самъ Хмѣльницькій напередъ всѣхъ рушавъ.
До Хотѣи прибувавъ.
- ⁷ У старшого Конитана на кватирѣ ставъ.
До Василя Молдавського листы посилавъ,
Словами промовлявъ:
- ⁸ Що ты зо мною будешъ гадати: —
Чи будешъ биться; чи будешъ мириться?
- ⁹ Чи на примирѣ будешъ прїѣмати;
Чи славной Волощины половину отдавати? —
- ¹⁰ Якъ Василь Молдавскій тєє зачувавъ,
До Потоцького листы посилавъ, словами промовлявъ:

- 11 Гетьмане Потоцькій,
 Що въ тебе розумъ жіноцькій!
 12 Ты за дорогими напівками, бенкетами утаняєшь....
 Чомъ ты Хмѣльницького не еднаєшь?
 13 Вже почавъ вѣтъ землю вѣньскими конятами орати,
 Кровью Молдавською поливати.
 14² Тодѣй Ляхи зъ города зъ Сучавы утѣкали,
 Василю Молдавському знати давали.
 15 То Васильій Молдавський до Ясъ прибуває,
 Словами промовляє:
 16 Ой вы, Ясы мои, Ясы!
 Були есте барзо красы —
 17 Та не будете таки,
 Якъ вже прійдуть Козаки!....
 18 То панъ Хмѣльницькій добре учинивъ: Польщу засмутивъ,
 Волощину побѣдивъ, Гетьманщину знеселивъ!
 19 Въ той часъ була честь и слава!
 Вѣвѣковая справа —
 20 Сама себе на смѣхъ не давала,
 Непріятеля пѣдъ ноги топтала.

Примѣчаніе. Очевидно, что дума эта есть произведение нашихъ Украинскихъ раисодовъ, то есть, Слѣпцовъ - Бандуристовъ, сложенная безыскусственно, по отрывочнымъ народнымъ преданіямъ, и расцвѣтаемая Бандуристами въ память славнаго Хмѣльницкаго. Дума эта относится къ происшествію въ 1650 году съ Молдавскимъ Господаремъ Василюмъ Лунулою, у котораго Малороссійскій Гетьманъ требовалъ руку его дочери, Розанды, для своего сына, Тимофея, пожертвовавшаго въ послѣдствіи жизни, защищая семейство своего тестя. Сравни. Б. Каменскаго, изд. 3. Т. I. стр. 244, 280, 290. *Хотія* — Хотинъ, *Волощина* — Валахія.

154. Прудіусъ.

- 1 Ой поѣхавъ мѣй миленькій до млина, до млина:
 А я собѣ Прудіуса привела, привела.
 Цуръ тобѣ, Прудіусе,
 Некъ тобѣ, Прудіусе,
 Сама собѣ дивуюся,
 Зъ Прудіусомъ цѣбуюся!
 2 Якъ же мѣй Прудіуса не любить, не любить?
 Обѣцавъ мнѣ черевички та купить, та купить.
 Цуръ тобѣ, Прудіусе. . . .

- * Ой приїхавъ мѣи миленькій та въ ночи, та въ-ночи:
Заставъ мене зъ Прудіусомъ на печѣ, на печѣ!
Цуръ тобѣ, Прудіусе. . . .

(Малороссійская и Галицкая).

155.

- ¹ Летѣвъ орелъ по-надъ моремъ, — по высокій высокості;
Плаче Козакъ, та журиться — по своѣи молодости.
² Лѣтажъ мои молодцы — де ся вы подѣли?
Чи вы въ дуги, чи въ байраки — геть то полетѣли?
³ Не тѣштеся, вороженьки, — моей невзгодоньцѣ,
— Пошли лѣта марне зъ свѣта, — якъ листъ по водоньцѣ.
⁴ Половина лѣтъ минае, — а щастья не маю;
Такиже то мнѣ Богъ назначивъ: — щожъ чинити маю?
⁵ Нї я їсти, нї я пити, — нѣ съ кѣмъ говорити:
Иде думка за думкою, — якъ на свѣтѣ жити?
⁶ Козацькая здобиченька — марне пропадае:
Тыждень Козакъ заробляє, — за день пропивае.
⁷ Хожу блужу, хожу нужу, — вѣкъ своѣи проклиная;
Що милого, признаго — досѣ я не маю.
⁸ Летѣвъ орелъ по-надъ моремъ, — та й ставъ голосити:
Ой якъ тяжко убогому — багату любити.
⁹ Летѣвъ орелъ по-надъ моремъ — и внавъ на долину.
Немають, немають ниць милого — надъ мою дѣвчину!
¹⁰ Не тамъ щастье, не тамъ доля, — де багати люде;
Хто ся злучить по любви, — тому гораздъ буде.
¹¹ Е у мене миленькая, — вся мї въ ней родина;
Якъ бы прибула до мене, — щаслива година!
¹² Е у мене братъ и сестра, — е у мене мати;
За що же я, нещасливый, — маю пропадати?
¹³ Иду въ степу, всюды видно, — милои не бачу;
Якъ згадаю слова єѣ, — ревноенько заплачу!
¹⁴ О Боже мѣи милостивый, — яка твоя сила!
Чи е въ свѣтѣ така друга, — якъ ты мѣнѣ мила?
¹⁵ Полюбивъ я дѣвчиноньку — високого стану,
Трудножъ мѣнѣ єѣ взяти, — не мавши достатку.
¹⁶ Ростунайся сїне море — въ своей широкості;
Нехай же я житье скончаю — въ твоѣй глыбокості!

(Галицкая).

156.

1 Ойшла не берегомъ, — лугомъ;
 Зустрілася не зъ суженимъ другомъ.
 Здоровъ, здоровъ, темный луже,
 Несужений, вѣрный друже,
 Несужена дружино моя!

2 Не сама я по садоньку хожу,
 Миленького за рученьку вожу;
 Всѣ лядки обдирала,
 Миленького годовала,
 Я казала, що мій буде!

3 Черезъ гору орелъ воду нѣсить;
 Дѣвчинонька Козаченька просить:
 Козаченьку, мій собѣлю,
 Вѣзьми мене и зъ собою,
 Помандрую я зъ тобою!

4 Дѣвчинонько, сухотонько мѣи,
 Кажуть люди: не будешъ ты мѣи,
 Кажуть люди, и самъ бачу;
 Я по тобѣ тяжко плачу,
 По тобѣ, дружино моя!

5 Куды їдешъ, зовсѣмъ одѣвжаешъ?
 На що мене, милий, покидаешъ?
 Жалю серцю заважаешъ,
 И твоєму и моєму
 Несужена дружино моя!

Примічаніє. Силлабическая эта пѣсня отличается отъ прочихъ своихъ разновидностей, в которыхъ обстоятельнѣе будетъ упомянуто въ Грамматикѣ.

157.

1 Цыганочка та Волошечка — шатѣръ будовала;
 Дѣвчинонька до Цыганочки — дорожку топтала.
 2 Цыганочко та Волошечко, — вволи мою волю! E
 Ой зроби такъ Козаченьку, — щобъ ходивъ за мною!
 3 Цыганочка та Волошечка — воленьку вволила:
 Одрѣзала русу косу, — та й перепалила.
 4 Цыганочка та Волошечка — воленьку вволила:
 Изпаланили русу косу — Козака побила.
 5 Чого вода да така руда, — чи хвиленька збила?
 Чого дѣвка да така смутна, — чи мати побила?

- 6 Ой хочь била, хочь не била, — а ще буде бити.
 Прийди, прийди, вражий сыну, — хочь оборонити!
 7 Ой ты дуже, не шуми дуже, — зелений барайче:
 Не зводь зь ума дівчиноньки — молодий Козаче.
 8 Буду шумѣть, буду густи, — закъль роздѣвлюся;
 Буду дѣвку зь ума зводити, — закъль оженися!

158. Гриця.

- 1 Не ходи, Грицю, — на вечерницѣ;
 На вечерницяхъ — дѣвки чарѣвницѣ. 2.
 2 Одна дѣвина — чорнобрива,
 Та чарѣвниця — справедлива. 2.
 3 Хочь и казала, — що чарѣвъ не знала.
 Та вонажъ Гриця — причаровала. 2.
 4 Въ недѣлю рано — зѣлье конала;
 А въ понедѣлокъ — попомоскала. 2.
 5 Прийшовъ вѣвторокъ — зѣлье зваридла,
 Въ середу рано — Гриця отруидла. 2.
 6 Прийшовъ четвертъ, — Гриценько вмеръ,
 Прийшла пѣятниця, — поховала Гриця. 2.
 7 Въ суботу рано — мати дочку била:
 На що ты, сѣко, — Гриця отруидла? 2.
 8 Ой, жаль уваги, — мати, не має;
 Нехай же Гриценько — двохъ не кохав. 2.
 9 Нехай не буде — нї тѣй, нї мѣнѣ;
 Нехай лежить вѣнъ — въ сырѣй земли! 2.
 10 Огъ, тобѣ, Грицю — я паробила.
 Що черезъ тебе — мене мати била. 2.
 11 Огъ, тобѣ, Грицю, — така заплата,
 Зь чотырохъ дощокъ — темная хага! 2.

Примѣчаніе. Гораздо пространтѣншій варіантъ сей пѣсни поють и въ Галиціи; варіантъ этотъ помѣщенъ въ сборникъ Олескаго (Wacław z Oleska). Впрочемъ изъ сравненія видно, что первоначальный текстъ сочиненъ въ Малороссіи; онъ проще, естественнѣе и гораздо лучше. Перешедши къ Карпато-Руссамъ, пѣсня эта подверглась новой редакціи: изъ дополненій явствуетъ, что не народъ, но Галицкіе грамотѣи, желая украсити, растяннули ее; но этимъ она ничего не выиграла, напротивъ стоитъ гораздо ниже своего первообраза. Такъ было иногда и съ нашими Лѣтописями; потому что дѣло заключается не въ многословіи.

159. Журба.

- ¹ Пресучая та жарба мене засушила,
Вона мене молодого изъ нѣгъ извалила.
- ² А вже я отъ сей журбѣ да й не піддаюся;
Ой пійду я до шинкарки, горѣлки напьюся.
- ³ Ой хто хоче меду пити, ходімъ до Жидѣвки;
А въ Жидѣвки чорны брѣвки, высоки підкѣвки.
- ⁴ И юночка рябенька, сама молоденька,
Да якажъ хороша, яка ченуренька!
- ⁵ Шинкарочко ты моя, насыпъ меду и вина,
Да щобъ моя головонька веселенькая була!
- ⁶ «Ой колижъ ты женатый, то иди до дому;
А якъ нежонатый, то почувъ зо мною.»
- ⁷ Да вже въ мене жѣнка є, и дѣточокъ двое;
Да не пригортаються, серденько мое.

Примічаніє. Пѣсня эта съ различными передѣлками и инѣй любима въ народѣ. Сочиненіе оной Г. Макемковичъ приписываетъ Карпу Полтора — Кожуха, который былъ Гетманомъ послѣ Остриины съ 1639 г. Этотъ щирый Запорожецъ, послѣ неудавшихся предпріятій противъ Поляковъ, производилъ нападенія на Крымскихъ Татаръ; во время этихъ походовъ кончилъ онъ разгульную жизнь свою въ степяхъ и похороненъ, за неимѣніемъ гроба, въ горѣлочной бочкѣ. (Копицкій). Предлагаемая здѣсь одна изъ варіантовъ предъидущей пѣсни:

- ¹ Журба мене сушитъ, журба мене валитъ;
Да вже вона, пресучая, скоро изъ нѣгъ звалить.
- ² А вжежъ той журбѣ я не піддаюся,
Пійду до шинкарки, горѣлки напьюся.
- ³ Чомусь менѣ, брате, горѣлка не пьетъся,
Журба коло серця, якъ гадина вѣтєся.
- ⁴ Були въ мене луги, стали жито жати,
А теперъ вже нѣкому порадонынъ дати!
- ⁵ Були въ мене луги, высокіи вѣльхи,
А теперъ я порадонынъ не маю нї звѣдокль!
- ⁶ Були въ мене луги, були и коницї —
А теперъ вже нѣкому подати и водницї!

160.

- ¹ Свѣти, зоре, на все поле, — заклѣвъ мѣсяць зойде,
Заклѣвъ миленькій до мене — вечерати прійде.

- ² Ой чи прійде, чи не прійде — на вечерю тую;
А я ёму ранесенько — снідати зготую.
³ Цвіли лози при дорозі — синесенькимъ цвітомъ,
Ишовъ Козакъ изъ улиці — бѣлесенькимъ свѣтомъ.
⁴ Не жаль тому Козаченьку — поснідати дати,
Що вѣнъ иде изъ улиці — якъ стане свѣтати.

1461.

- ¹ Ой мала вдова сына сокола,
Выговдовала, въ вѣйско оддала.
² Ой старша сестра коня сѣдала,
А середуща хустку качала,
³ А наймолодша випроважала,
А мати ёго винытовала:
⁴ Сыну моїй, коли приїдеши до насъ?
— Тогожъ я, нене, приїду до васъ,
⁵ Якъ павинне перѣ на сподѣ потоне,
А млиновий камѣнь на верхъ выплыне!
⁶ Вжежъ млиновий камѣнь на верхъ выплынувъ,
Вже й павинне перѣ на сподѣ потонуло;
⁷ А ще мого сына зъ гостини невидно!
⁸ Вийшла на гору: ой всѣ полки йдуть,
Та мого сына коника ведуть.
⁹ Пыталася вона всен Старшини:
Чи не бачили сына сокола? —
¹⁰ Чи не той твоїй сунѣ, що сѣмъ полкѣмъ вбить?
За вѣсьмимъ полкомъ головку зхилить!
¹¹ Зозули лѣтала надъ нимъ куючи,
А коники ржали ёго везучи,
¹² Колесы скрипѣли вѣдъ нимъ котючись,
Служеньки плакали за нимъ идучи!

Примічаніє. Въ седьмомъ куплетѣ недостаетъ строки. Слово *гостина*, употребляемое въ Галиціи съ Польскаго *gościna*, означаетъ пребываніе у кого, какъ гость, и въ Русск. *гостить*. У Максимовича вѣсто зъ *гостини* стоитъ зъ *гостина*, какъ будто именительный *гостинъ* (!); въ другомъ же мѣстѣ (Сборн. Укр. пѣс.) зъ *гостину*; едва ли правильно?

1462.

¹ Сидить соколъ на тополѣ,		² Ой орловку, соколовку,
Сніва пѣсню по цеволѣ.		— Не журь мою головоньку.

- ⁵ Бо я сама зжурилася,
 Що одъ роду одбилася.
⁶ Ой одъ роду, одъ родини,
 Одъ вѣрненькои дружини.
⁷ Чини, Боже, мою волю,
 Зоставъ мене та вдовою.
⁸ Нехай, нехай погуляю,
 Якъ та рыба по Дунаю.
⁹ Якъ та рыба зъ окунацями,
 Я молода зъ молодцями.

- ⁸ Якъ та рыба зъ плотницями,
 Я молода зъ молодыцями.
⁹ Ой подъ лѣсомъ дубиною
 Косивъ ячмѣнь сокирою;
¹⁰ А вдовиця громадила,
 Козаченька припадила.
¹¹ Ой Козаче черноусый,
 Чому въ тебе жунають куций?
¹² Мене дѣвки подносили,
 Жунають мѣнь полкроили.
 (Галицкая и Малороссійская).

163.

- ¹ Ой у лузѣ да калина — весь лугъ изкрасѣла,
 Породила стара мати — жовтиронецъ сына:
² Породилажъ вона ёго — темненькои ночѣ,
 Дала ёму бѣле личко — и карыи очи.
³ Буложъ мѣнѣ бѣленького — личка не давати:
 Було мѣнѣ, моя мати, — щастье й долю дати!
⁴ Плаче жовтирь, плаче вѣнъ — карыми очима:
 Вечеронька на столѣ, — а смерть за плечима.
⁵ Ой не дай же, не дай Боже — въ походѣ умерти:
 Тамъ нѣкому доглянути — жовтирської смерти.
⁶ Воронъ прилѣтає, — въ вѣчи заглядає,
 Охъ, обѣвъ вѣнъ бѣле тѣло, — кости покидає.

164.

- ¹ Ой у хатѣ, у комнатѣ — спить стара мати:
 Порадь мѣнѣ, моя мати, — якъ нелюба звати?
² Ой сядь, долю моя люба, — за своимъ столочкомъ,
 Та й назови ты нелюба — яснымъ соколочкомъ.
³ Луччежъ мѣнѣ, моя мати, — горькій польонъ вѣсти,
 А нѣжъ мѣнѣ та зъ нелюбомъ — за тымъ столомъ сѣсти.
⁴ Луччежъ мѣнѣ, моя мати, — гору роскопати,
 А нѣжъ мѣнѣ нелюбого — соколикомъ звати.
⁵ Круту гору роскопаю, — сяду, одиночну,
 А якъ вѣйду за нелюба, — то й на вѣкъ загину!

165.

- ¹ Тече рѣчка невеличка, — поставлю я вѣтеръ:
 А хто мене не полюбить, — трасця ёго матѣрь!

- ¹ Тече рѣчка невеличка, — зхочу перескочу;
Одай мене, мой мати, — за кого я хочу!
- ² Ой у полѣ цвѣте пивка, — на нѣй материнка;
Тамъ дѣвчина жито жала, — сама чорнобривка.
- ⁴ Ишовъ Козакъ дорогою: — помогай Бѣгъ, женце!
Вона ему одвѣчала: здоровъ бувай, серце!
- ⁵ Та вжежъ таки тая слава — по всѣмъ свѣту стала,
Що дѣвчина Козаченька — серденькомъ назвала!

Примѣчаніє. Галиційскій варіантъ:

- ¹ Вхавъ Козакъ дорогою: — помогай Бѣгъ, женце!
Вона ёму вѣднѣла: — Бодай здоровъ, серце!
- ⁵ Але тая довго слава — по всѣмъ свѣтѣ пала,
Же дѣвчина Козаченька — серденькомъ назвала!

166.

¹ Якъ звелѣла мѣнѣ мати, Та ячмѣню вже нажати. Ой жни, ой жни, моя донечко, Ой жни, ой жни, мое серденько! ² Я ячмѣню не нажала: На межѣ усе лежала. Лежи, лежи, и проч. ³ Якъ снопочокъ я нажала, Все къ серденьку прижимала. Прижми, прижми, и пр. ⁴ Ой ячмѣннее зернечко Покололо мнѣ сердечко.	Терни, терни, и пр. ⁵ Довго, довго я терпѣла; Але затѣмъ и зомлѣла. Ой жалій, ой жалій, и пр. ⁶ Та щобъ серце заглѣчити, Треба Козака любити. Люби, люби, и пр. ⁷ Ой чи можно, моя мати, Та зъ Козакомъ погуляти? Гуляй, гуляй, моя донечко, Та не вѣрь, не вѣрь, мое серденько!

167. Кармель.

- ¹ Кармелю, серце! по свѣту ходишъ,
Не одну дѣвчину зъ розуму зводишъ.
- ² Ганнусю, серце! щожъ ты мнѣ дала,
Що мене до себе причаровала?
- ³ А въ мене чары, чары готови:
Бѣлее личенько, чорини брови.
- ⁴ А въ мене хата снѣжками вишита;
Кармелю, прійди, хочъ буду бита.
- ⁵ Хочъ буду бита, да знать за кого;
Пристало серденько мое до твого!

(Галицкая, по изданію и въ Кіевск. г.).

168. Удова.

- ¹ Ой нікому жить не гѣрко, такъ якъ вдовѣ бѣдибѣ,
Лежить пивка не орана, ей плугъ негѣдний.
  - ² Ой наймужъ я ведмедика за плугомъ ходити,
А вовчика сѣренького волю погонити,
  - ³ Та зайчика маленького передній волити,
Сама пѣйду до господы обѣдять варити.
  - ⁴ Розсердивсяжъ ведмедичокъ, вѣнъ плугъ поламавши,
А вовчикокъ сѣресенькій волю роздѣлавши,
  - ⁵ А зайчикокъ малесенькій зовсѣмъ налякався,
Въ темны луги, въ густы кущи, пѣдъ кѣчуръ зховався.
  - ⁶ Иде, иде бѣдна вдова, вона озирає;
Лежить ведмѣдъ надъ горою, нѣ на що не дбає.
  - ⁷ Взяла вдова та ключечку, отъ и выюрала,
Взяла вона шпешиченьки, отъ и пошѣяла,
  - ⁸ Взяла вона та грабельки, и заволочила,
А дробными слѣзоньками та и примочила.
- (Въ Полтавск. г.).

169. Козакъ Нечай.

- ¹ Крикнувъ Козакъ, крикнувъ Нечай одъ гаю до гаю;
Ой крикнули Козаченьки: Втѣкаймо, Нечайо!
- ² Козакъ Нечай молодъ бувавъ — на те не вважає,
И зъ панѣю Хмѣльницькою медъ-вино кружає.
- ³ Не весѣвъ Козакъ, не весѣвъ Нечай конецъ стола сѣсти;
Подивився въ кватирочку, ажъ Лашеньки въ мѣстѣ.
- ⁴ Не весѣвъ Козакъ, не весѣвъ Нечай на коника пасти,
Якъ взявъ Лашкѣвъ, якъ ставъ панкѣвъ, якъ споникки класти.
- ⁵ Не весѣвъ Козакъ, не весѣвъ Нечай на коника сѣсти,
Якъ взявъ Лашкѣвъ, якъ ставъ панкѣвъ, якъ канусту сѣкти.
- ⁶ Обернувся Козакъ Нечай одъ брамы до брамы,
Выклавъ Лашкѣвъ, выклавъ панкѣвъ у чотыри лавы.
- ⁷ Оглянувся Козакъ Нечай на правую руку,
Не выскочить кѣнь Козацькій изъ Ляцкого труну.
- ⁸ Оглянувся Козакъ Нечай на лѣвее плече;
За нимъ рѣчка кровавая, що й конемъ не втече.

Примѣчаніе. Нѣсколько варіантовъ этой пѣсни известны въ Малороссіи и Галиціи. (См. Украинск. народн. пѣсни. стр. 97). — Данилъ Нечай, Брянскій Полковникъ, былъ женатъ на дочери Хмѣльницкаго. Въ 1651 году произвелъ онъ опустошенія въ Польской Подолиі и убитъ подъ Краснымъ.

130.

- ¹ Усѣ куры на сѣдзѣ, пѣвень на сторожѣ;
Всѣ хлопята на улицѣ, мой милый въ дорожѣ.
- ² Плыве човенъ воды повенъ, а за нимъ весельце;
Люби мене, мой миленькій, якъ я тебе, сердце.
- ³ На долині яворина, хоче похилиться;
Якъ не вѣзьму яку люблю, не буду жениться.
- ⁴ Чин бджолы на долині, мой въ деревенькѣ;
А хто любить черны очи, а я голубеньки.
- ⁵ Очи мой голубеньки, якъ я вамъ дивлюся!
Хочъ на мене люди брешуть, а я имъ смѣюся.
- ⁶ Нехай брешуть, нехай брешуть, добрешуться лиха;
А мы двое, сердце-мое, любимося стиха.
- ⁷ Ой мѣсяцю, мѣсяченьку, не свѣти нікому.
Толькѣ мому миленькому, якъ иде до дому!
- ⁸ Заскрыпѣли ворѣтоньки; бо були заперты;
Кого люблю, не забуду до самой смерти.

(Малороссійская и Галицкая).

131. Гриць.

¹ Грицю, Грицю, до работы! Въ Гриця порвани чоботы. ² Грицю, Грицю, до телатъ! Въ Гриця нѣженъки болять. ³ Грицю, Грицю, молотити! Гриць не здукае робити. ⁴ Грицю, Грицю, врубай дровъ! А Гриць щось-то нездоровъ.	⁵ Грицю, Грицю, роби хлѣбъ! А Гриць: кахи, щось охрипъ. ⁶ Грицю, Грицю, до Марусѣ! «Заразъ, заразъ, уберуся.» ⁷ Грицю, Грицю, хочъ жениться? «Не могу одговориться! — ⁸ Грицю, Грицю, кого взяти? «Краще Галѣ не зыскати!» —

(Въ Харьковск. губ.).

132.

- ¹ Чи всѣмъ людямъ изъ коханья такъ ся дѣе?
Очи не сплять, сердце стогне, душа маѣ!
Ой Боже мой, Боже, яке мѣнѣ горе;
Пойду утоплюся у синее море!
- ² Мене мати на забаву не пускае;
- ³ Якъ я схочу, перескочу, то й не знае.
Съ кѣмъ вѣрно люблюся, не наговорюся,
Прійду я до дому, завлачу — утрюся.

³ Чи ты мене вірно любиш, чи лишаєш?

А я літа марно трачу, ты її не знаєш.

Ой Боже мій, Боже, яке мій горе;

Пійду утоплюся у синєе море!

⁴ Не тощя, глянь на мене оченками,

Розвесели серце своє мысленьками.

А я тебе люблю, якъ свою душу,

Якъ передъ тобою признатися мушу.

(Радомисль.)

133. Візупаловал.

¹ Лётіла сова изъ чужого села,

Окропомъ очи зацікала,

² Соломою уши позатыкала.

Та тому люди дивовалися.

³ Не дивуйтесяжъ ви сему, люди!

Бо я бачила ще и дивішіє:

⁷ Що щука рыба сукно ткала,

А ракъ неборакъ цівки сукав.

⁹ Муха горюха всти варила,

А комаръ пищить,

¹¹ Та въ воду тащить.

(Поють около Гадача, Радомисла. — Срав. еще № 12, 19 и 43)

134.

¹ Ой чи будешъ, дівчинонько, по мій журиться,

Якъ пійду я у Крымъ по сіль, та буду бариться?

² Ой не буду, Козаченьку, далей не буду;

Не виїдешъ за ворота, якъ тебе забуду.

³ Не виїхавъ Козакъ ніще за густими лозы,

Ой улали дівчиноньку дрібненькім слезы.

⁴ Не виїхавъ Козакъ ніще за білыми хаты,

Требажъ було дівчиноньку на вїтеръ підняти.

⁵ Не виїхавъ Козаченько та ще за могилу:

Вертайсь, вертайсь, Козаченьку, роби домовину!

135. Удовець.

¹ Плыви, плыви, селезеню, противъ воды тихо:

Не їди, дівко, за'удовця; буде тобі лихо.

² Що удовець, — не молодець; вінъ жартівъ не знає,

Ой вінъ твоє біле лице зъ своимъ порівняє.

³ Рівний, рівний, вразкій сыну, коли довелося;

Коли мій молоденькій на горі пришлося!

⁴ Ой у броду беру воду, не перехилився;

Ты не знаєш, моя мати, за кїмъ я журюся.

- ³ Ой у броду беру воду, не выберу до дна;
Жила въ батька не рѣкъ, не два, не вижила добра.
⁶ Ой изъ броду несу воду, коромыселъ гнеться;
Ты не знаєшь, мой мати, за кѣмъ сердце бьется.

(Конотопъ).

136. Удона.

- ¹ Ой не лѣтай, сѣра утко, до озера пйти;
Засѣдають два стрѣльчики, хочуть тебе вбити.
² Ой якъ мѣнѣ не лѣтати до озера пйти?
Е у мене на озерѣ маленькіи дѣти.
³ Въ мене дѣтки маленькіи, дуже малолѣты,
Не адужають нице воны та у степъ лѣтѣти.
⁴ Ой не ходи, удовонько, на цвинтарѣ тужити;
Засѣдають два дѣверки, хочуть тебе вбити.
⁵ Ой якъ мѣнѣ не ходити на цвинтарѣ тужити;
Поховала миленького, zostалися дѣти,
⁶ Мали дѣти, малолѣты; нѣ съ кѣмъ въ свѣтѣ жити.

137. Вража баба.

- ¹ Захотѣла вража баба молодою бути;
Натыкала за намѣтку зеленои руты.
² Рута моя, рута моя, рута зелененька,
Я думала, що я стара; а я молоденька!
³ Посадила вража баба на трохъ яйцяхъ гусака;
Сама вийшла на улицу, та вдарила тропака.
⁴ Сиди, сиди, гусаченьку, та высиди гусы;
А я побѣду подивлюся на чорныи усы!

(Поють въ Кіевск. губ.).

138.

¹ Ъде Козакъ дорогою, Широкою стовбовою. ² Да приѣхавъ до долины, Вяже коня до ялины, ³ До червонои калины, А самъ иде до дѣвчины. ⁴ До дѣвчины, до Марини На пуховыи перины. ⁵ Чи Козаче вѣрно любишь, Що ты мене рано будишь?	⁶ Коли любишь, люби дуже; А не любишь, не жартуй же. ⁷ Коли любишь, люби гараздъ; А не любишь, кажи заразъ. ⁸ Коли любишь, такъ любишь; А не любишь, не горнись. ⁹ Коли любишь, люби двічі; А не любишь, кажи въ вѣчн!

(Гадячъ).

179.

- ¹ Ой безщасний Чумаченько, що въ корчмѣ почує,
Рано встає, вино бере, всѣхъ людей частує,
- ² Одну кварту выпиває, другу наливає:
Ой хто прійде у жупанѣ, братамъ называє.
- ³ За ёго вже наѣдяться, за ёго й напьються;
А якъ йдѣть ёго грабує, зъ ёго й насмѣються.
- ⁴ Да беруть въ ёго худобу, самъ не знає за що;
Кажуть люде и говорѣть, що Чумаць ледащо.
- ⁵ Ой вѣйду вже я до моря, — синє море грає.
Ой радъ бы я утопитись, море не пріймає!

(Кієвъ).

180.

- ¹ Добровечѣръ, дѣвчино, куды йдешъ?
Скажи мѣнѣ правдоньку, де живешъ?
- ² «Ой тамъ моя хатонька край воды,
«Зъ високого дерева — лободы!»
- ³ Ой дѣвчино, серденько, чія ты?
Ой чи выйдешъ на улицю гуляти?
- ⁴ «Ой не штай, Козаченьку, чія я,
«Коли выйдешъ на улицю, вѣйду и я.»
- ⁵ Прійшовъ Козакъ до дѣвчины вечѣркомъ;
Да й просить до дѣвчины потайкомъ:
- ⁶ Ой дѣвчино, серденько, вѣдчини,
Собѣ худой слагоньки не чини! —
- ⁷ «Ой не буду, Козаченьку, вѣдчиняти;
«Бо ты будешъ вѣченьку почувати.»
- ⁸ Ой не буду, дѣвчино, не буду;
Пожартую трѣшечки, да й вѣйду.
- ⁹ Жартовала дѣвчина до зорѣ,
Поки стало видненько на дворѣ.
- ¹⁰ «Иди, иди, Козаченьку, до дому;
«Да не кажи, що робилось, нікому!» —

Примѣчаніє. Покутъ въ Кієвъ, Гадачѣ. Сравни. еще пѣсни одинаковаго размѣра, но различной мелодіи № 52, 91 и 148.

181. Косарі.

- ¹ Выйшли въ поле косарі, — Косить ранкомъ на зорѣ.
Эй путе, косарі, що нерано почали;
Хоть нерано почали, та багато утали!

- 1 До обѣда покосили, — Гостры косы притупили.
 Эй путе, косарі, и проч.
 2 По обѣдѣ отдыхали, — Потомъ косы поклали.
 Эй путе, косарі, и пр.
 3 О полуднѣ грѣбли сѣно, — И въ валочки клали щильно.
 Эй путе, косарі, и пр.
 4 А въ вечерѣ холодомъ. — Клали въ коньчки рядкомъ.
 Эй путе, косарі, и пр.
 5 Завтра треба рано встати, — У стѣжечки щобъ покласати.
 Эй путе, косарі, и проч.
 6 Якъ стѣжечки поковчаємъ, — По-козацки погуляємъ.
 Эй путе, косарі, що перано почали;
 Хотъ перано почали, та багацько утали.
 (Малороссійскій).

182. Шире коханье.

- 1 Ой мати, мати, серце не вважає:
 Кого разъ полюбить, зъ тымъ и помѣрає!
 2 Луччежъ умерти, нѣжъ зъ немилымъ жити,
 Сохнутъ зъ печали, що-дня слѣзы лити.
 3 Бѣдность, богатство есть то Божа воля,
 А зъ немилымъ жити — нещасна доля.
 4 Ой хибажъ я, мати, не твоя дитина?
 Коли моя мѣла тобѣ буде мила!
 (П. П. Котляревскій).

183. Борода.

- 1 Журналася понада своєю бѣдою:
 Бѣднажъ моя головонька, що поїть зъ бородою!
 Охъ мѣнѣ тяжко, охъ мѣнѣ нудно,
 Що зъ бородатымъ жити мѣнѣ трудно!
 2 Хочай ся їдиць убере въ хорошій шаты:
 Що погляну на ёго, а їдиць бородатый!
 Охъ мѣнѣ тяжко. . . .
 3 Хотъ поїду я до церкви Богу ся молити:
 Що погляну на бороду, то не могу жити!
 Охъ мѣнѣ тяжко. . . .
 4 Чи поїду я на хрестини, просять мене сѣсти,
 Якъ погляну на бороду, то не зможу їсти!
 Охъ мѣнѣ тяжко. . . .

« Чи поїду я на весілля, просять мене нити,
Якь погляну на бороду, то не мушу жити!
Охъ мѣнѣ тяжко. . . .

« Та приїшовши до доминьку, зачала просити:
Чи не зможеть, паноче, бороду зголити?
Охъ мѣнѣ тяжко. . . .

« Ой неможно, понаде, того учинити;
Довнається Владыка, буде мене бити.
Охъ мѣнѣ тяжко. . . .

« Доволь буду терпіти, та такую бѣду?
Вирятай, хлопче, коні^е въ возокъ, до Владыки їду!
Охъ мѣнѣ тяжко. . . .

« Ой поїдужъ я до Владыки, щобъ ёго просити:
Чи не зволить вѣнъ понові бороду зголити?
Охъ мѣнѣ тяжко. . . .

« Та й забрала понада тусей та пидики,
Прибралася чевуренько — гайда до Владыки!
Охъ мѣнѣ тяжко. . . .

« Приїхавши до Владыки, стала при порогахъ,
Вклонилася низесенько, ажъ въ самий носъ.
Охъ мѣнѣ тяжко. . . .

« Огъ, Владыка и войшовъ, ставъ ёѣ пытати:
«Що задаешъ, понаде, нехай буду знати.»
Охъ мѣнѣ тяжко. . . .

« Пронумъ тебе, Владыко! Змилуйся надъ нами!
Хай не ходять наши пони въ тьми бородами!
Охъ мѣнѣ тяжко. . . .

« Какимъ, кажи, Владыко! Що маємъ платити?
Якь ся зводитъ нашимъ понамъ бороду голити?
Охъ мѣнѣ тяжко. . . .

« Не зможуть я, понаде, того учинити;
«Во такъ кожній мусть въ насъ бороду носити.»
Охъ мѣнѣ тяжко. . . .

« Подивися, понаде, хочъ я и Владыка,
«Якжъ въ мене борода чесна та велика!»
Охъ мѣнѣ тяжко. . . .

« Ходи сюди, понаде, до моєї кѣнати,
«Подивися: що тамъ поновъ, та всь якъ боролаты!»
Охъ мѣнѣ тяжко. . . .

- 18 Шкодажъ моєй уродонькѣ, шкодажъ мого аресту!
Хибажъ пойдѣ та втоплюся зъ високого мосту!
Охъ мѣнѣ тяжко. . . .
- 19 Ой поїшовъ же Владыка до своєї кѣмнаты:
«Требажъ твоєму поповѣ карту написати.»
Охъ мѣнѣ тяжко. . . .
- 20 Писавъ карту Владыка дрѣбными словами.
Залиласяжъ понада гѣркими слѣзами!
Охъ мѣнѣ тяжко. . . .
- 21 «Якъ не хоче понада поповька кохати:
«То ёй треба въ сѣмъ плетень кропила, завдати.»
Охъ мѣнѣ тяжко. . . .
- 22 Якъ почалижъ понади кропила давати:
Вона внала, та й почала поповька прохати:
Охъ мѣнѣ тяжко. . . .
- 23 Теперъ мѣнѣ уже легче, и гарно и мило:
Бо попове кропило кохати навчило!
Охъ мѣнѣ тяжко. . . .
- 24 Упадала, прикладала, на пальцахъ сгадала:
Взялажъ пона за бороду — та й поцѣлювала.
Теперъ мѣнѣ уже легче, и любо, и мило, —
Бо попове кропило кохати навчило!

Примѣчаніе. Судя по содержанию этой пѣсни и соображаясь съ ходомъ событій въ исторіи Малороссіи, мы съ достовѣрностію можемъ предположить, что это есть одна изъ старинныхъ пѣсень, и притомъ произведеніе начала XVII вѣка, то есть, того времени, когда Уніа уже довольно распространилась въ Малороссіи, когда Уніатское духовенство имѣло вездѣ власть и пользовалось преимуществами, а Православное томилось въ бѣдности, имѣло удѣломъ отъ Польскихъ пановъ презрѣніе и при всякомъ случаѣ было тѣснимо. По приязни Католическихъ иереевъ, изъ многихъ наружныхъ отличій Уніатскаго духовенства отъ Православнаго, было и брѣніе бороды; поэтому и неудивительно, что слабая сторона нашего рода соблазнилась преимуществами и предпочтеніемъ, и что соблазнить этотъ производилъ даже нѣкоторое броженіе умовъ и въ пѣвномъ полѣ. Вотъ вѣроятное происхожденіе верасположенія *понады* къ бородѣ своего супруга, и желаніе видѣть ее сбритою. Но Православное духовенство, борясь съ упорными Уніатами, въ тоже время умѣло укрощать и домашнія неприличныя воззрѣнія, что изъ текста этой пѣсни весьма легко усмотрѣть можно. Намъ могутъ возразить: «что языкъ этой пѣсни очень новъ, современный, размѣръ неправиленъ и плачевъ, текстъ отличается тщательною обработкою и проч.» — Такъ! Изъ нѣсколькихъ варіантовъ мы выбрали, по

нашему мѣнѣю, лучшій. Однако обстоятельство это доказываетъ только то, что подобнаго рода желаніе женщины всегда казалось смѣшнымъ и забавнымъ; посему и пѣня эта подвергалась весьма частымъ повтореніямъ и передѣлкамъ, изъ коихъ дошли до насъ только позднѣйшія. Прежде всѣхъ напечаталъ ее Wacław z Oleśka.

184. Помиркуй.

- ¹ Кукурѣку, пѣвнику, на току;
Чекай мене, дѣвчино, до року!
- ² «Хибажъ мѣнѣ розуму не мати,
«Та щобъ тебе до року чекати?
- ³ «Чекала я, голубе, вдоволи,
«Кохалася, парубче, по волѣ;
- ⁴ Та вже мои порови покажу:
Нехай буде такъ воно, якъ скажу!»
- ⁵ Ой дѣвчино, серденько, не жартуй,
Та недовго гаятись, — помиркуй:
- ⁶ Якъ матемо Божого Василя,
Зробимъ, серце, гарненьке весѣлля!

(Тараша).

185. Щирость.

- ¹ Ой бувъ, та й нема, — поѣхавъ на рѣчку;
Колибъ ёго чорты взяли, — поставилабъ свѣчку!
- ² Ой вѣнъ знавъ, на що бракъ. — Якъ ёму нерѣвни!
Бо вѣнъ швецъ, вражій мнецъ, — а я бондарѣвна!
- ³ Якій бѣсъ чоловікъ, — такажъ ёго й жѣнка;
Намочила нитави въ рѣцѣ, — та ще зъ понедѣлка.
- ⁴ Колибъ не пивъ, мене не бивъ: — то можебъ кохала:
Тогдѣбъ ёму що недѣли — въ головуницѣ ськала!

(Умань).

186. Козача смерть.

- ¹ Ой три лѣта, й три недѣли,
Минулося на Вкраїнѣ.
- ² Якъ Козака Турки вбили,
Пѣдъ яворомъ положили;
- ³ Пѣдъ яворомъ зелененькимъ
Лежавъ Козакъ молоденькій.

- 1 Его тѣло — почорнѣло,
 А оль вѣтру, — пострѣло;
 2 Надъ нимъ коникъ зажурился,
 По колъна въ землю вбився.
 3 «Не стѣй, коню, надо мною,
 «Бачужь я щирѣньку твою!
 4 «Бѣжи степомъ, та гаями,
 «Долинами, байраками,
 5 «До моеи родишоньки,
 «До вѣриои дружинионьки!
 6 «Стукни въ браму копытами,
 «Та забрачи поводами.
 7 «Ой выйде братъ — понѣрился,
 «Выйде мати — зажурился,
 8 «Выйдежъ мила — порадѣ,
 «Стане, гляне, та й зомѣсе!...»
 9 Ой, десь, коню, пана скинувь?
 Кажикъ, коню: чи не агинувь?
 10 «Мене Турки наздогнали,
 «Пана моего зъ мене стали,
 11 «Пострѣляли, порубали,
 «Тамъ — пидъ Днѣстромъ лиховали!
 12 «Ой цыть, мати, не журися!
 «Вжежъ бо твоѣи сынъ оженился:
 13 «Вѣнъ взявъ собѣ за жѣночку
 «Та крутую могилочку...
 14 «Вѣзьми, мати, пѣску жменю,
 «Посѣй его на каменю:
 15 «Колникъ отъ той пѣсокъ зѣйде,
 «Тогда твоѣи сынъ зъ вѣйска прѣйде!»

Примѣчаніе. Да не упрекнуть насъ незнакомые съ Малороссійскими нарѣчіями въ увлеченіи своимъ предметомъ, или въ преувеличеніи достоинства оного, если мы скажемъ, что эта простонародная пѣсня принадлежитъ къ небольшому числу лучшихъ произведеній поэзіи лѣрической. Да не покажется дерзостію, если мы замѣтимъ, что знаменитые писатели, *въ подобномъ случаѣ*, не представляютъ ничего ни изжитѣ, ни возвышеннѣе; не смотри на то, что первоклассные гении извѣстны всему образованному свѣту, а Малороссійскія пѣсни извѣстны очень немногимъ людямъ, которые были бы въ состояніи сравнить ихъ, на примѣръ, съ твореніями Шиллера, Гёте, или Шекспира. — Что можетъ быть выразительнѣе и трогательнѣе слѣдующаго мѣста: «Ой выйде

*бринь — пошуритися, вийде мати — зашуритися, вийдемо жила —
порадне; стане, стане, та й зомгне!*» Какая картина! достойная кисти
только изобразить, а между тем, какъ это просто, естественно, безискус-
ственно. Мы замѣтили эту превосходную пѣню изъ сборника Г. Н. Куцаго,
подъ названіемъ *Лесинка*. Подобную помѣтили мы здѣсь подъ № 1. *Въ-
теръ гуде, триво шумить, и подъ № 65. Ой у полі сльозокъ пролились.*

187. Бѣдный Лавро.

- 1 Чуешь, Лавро! Геть-но зъ хаты!
Хиба стану ще прохати?
- 2 Хутчій, мерцій, вражій сьну!
А не хочешъ? — за чуприну!
- 3 Підняжъ, вйди! — Геть бо зъ хаты,
Згни, пелючку проклятий!
- 4 Мѣнѣ душно коло тебе,
Не вертися передъ мене!
- 5 Геть! На ласку не змагайся,
Згни зъ очей! Не навертайся!
- 6 Хутчій, мерцій! — Бо отрута
Тебе згубить заразъ тут!
- 7 Пойшовъ Лавро бѣдный зъ хаты;
Бо вже нѣчого тамъ задати!

188. Вычванка.

- 1 По дорожѣ жукъ, жукъ, — по дорожѣ черный:
Подвисся, дѣвчино, — якій я моторный!
- 2 Якій я моторный, — и въ кого я вдався?
Хиба даси кону грошей, — щобъ поженухався?
- 3 «По дорожѣ галка, — по дорожѣ черна:
«Подвисся, Козаченьку, — якъ я моторна!
- 4 «Якъ я моторна, — гнучка, чернобрива,
«Якъ побачишь, ажъ заплачешъ, — що я вередлива!

(Кіевъ).

189. Шкода.

- 1 Якъ бы тын не тыны, — та не перетынки,
Ходивъ бы я до дѣвицы — що дня, що години!
- 2 Якъ бы тын не тыны, — та не перелазы,
Ходивъ бы я до дѣвицы — у день по три разы!

- ³ Перелазивъ черезъ тынъ, — черезъ огороды,
Заплутався въ гарбузину, — та й наробивъ шкоды.
⁴ Добровечоръ, стары люде! — А що зъ того буде?
Выплутайте зъ гарбузины, — то й шкоды не буде.

(Чигарниъ).

190. Навчився.

- ¹ Ой якъ мене моя мама — та дала до школы,
Ой зазнавъ я, бѣдный, тамъ — тяжкою неволи!
² Казавъ мѣнѣ бакаляръ — промовити: «Азъ, Азъ!»
А якъ же я не вымовивъ, — вѣтъ по ныццѣ: разъ, разъ!
³ Крикнувъ же вѣтъ у друге: — «А ну, кажи: Буки!»
Ой щекъ бо я не вымовивъ, — попавъ въ ёго руки.
⁴ Крикнувъ далѣ въ третій разъ, — щобъ вымовивъ: «Вѣде!»
А вискъ ёго жвава рука — по чупринѣ вѣде.
⁵ Ой, якъ сказавъ у четверте: — «вымовляй: Живѣте!»
«Нутежъ, хлопцѣ, заразъ ёго — на лаву кладѣте!...»
⁶ И просився, и молився, — а ще бѣльшъ злякався:
Бо таку задали хлопцѣ, — що й свѣта цурався!
⁷ Пѣйшовъ же я до домоньку, — та й татовѣ кажу:
Ой якъ мене свѣчникъ збивъ, — що я теперь зляжу.
⁸ Побѣгъ ще я и до мамы, — та ще й до сусѣда;
Ой, кудыжъ я наvertsя, — скрѣзь за мною бѣда!
⁹ Пѣйшовъ же я до корчмоньки — позбитый в глухій,
Лыгнувъ собѣ горѣлочку, — махайлыкъ и другій.
¹⁰ Вѣдъ квартонокъ горѣлочку, — доброй сивухи,
Стався мѣнѣ свѣтъ якъ банька, — а люде, якъ мухи!

ПРИБАВЛЕНІЯ.

I.

О ВЫШЕШЬ НЫКОГДА ОТНОШЕНІИ МАЛОЙ РОССІИ КЪ ПОЛЬНѢ.

Въ Думѣ, подъ названіемъ Бондарѡвна (№ 151), изображена страдальческая кончина Малороссійской дѣвушки отъ рукъ Пана Канѣвскаго, который почелъ за оскорбленіе своей особы, что Малороссіянка осмѣлилась не удовлетворить вождѣнію вельможнаго пана. Въ Украинѣ, зависѣвшей отъ Польши, таковыя сцены были обыкновенны. (Срав. еще Думу № 100). Чтобы уяснить этотъ фактъ, мы должны обратиться къ исторіи.

Сначала въ Польнѣ верховная власть была наследственная; если же примаго наследника не было, то избирали члена изъ владѣтельнаго дома. Но по смерти Короля Сигизмунда II Августа, (въ 1572 году), которымъ прекратился родъ Ягайловъ, Польскіе вельможи, по непонятному ослабленію ума, учредили у себя правленіе чисто избирательное. Это значить, что посредствомъ такого оборота каждому сильному аристократу и велеможному честолюбцу была открыта дорога къ престолу. Искателей естественно было много; всѣ они употребляли золото, происки, а въ случаѣ нужды и оружіе. Изъ угожденія частному, суетному тщеславію, неперемѣнные безпрестанными конституціями болѣе и болѣе ограничивали власть верховнаго лица, наконецъ оставили ему одинъ королевскій титулъ. Многіе изъ сильныхъ Ляховъ оказывали Королю неповиновеніе, противились его мѣрамъ, спорили съ нимъ; въ Государствѣ владычествовалъ безпорядокъ. Нельзя предпологать, чтобы это происходило по злобѣ, но единственно изъ тщеславія, или говоря проще, задать тонъ въ обществѣ. Дурные примѣры также заразительны. Это вошло въ моду. Необходимымъ слѣдствіемъ сего безумія былъ упадокъ власти верховнаго лица, а затѣмъ и недостатокъ уваженія къ нему: потянулся безконечный рядъ происковъ, крамолъ, неустройствъ. Государство стало разстроиваться; что и естественно! Никакое человеческое общество не можетъ долго существовать, если въ немъ нѣтъ порядка (дисциплины). И такъ, изъ угожденія своему тщеславію Ляхи святотатственно сорвали лучи величія съ короны Государей своихъ и безпрестанными безпорядками разстроили отечество. Гдѣ же тутъ патріотизмъ, которымъ они, какъ бы въ насмѣшку, велегласно хвастались на пирахъ своихъ? — Вотъ первая причина упадка Польши.

Кромѣ одного зла, то есть избирательнаго правленія, наны учредили у себя въ 1652 году конституціею, или актомъ, другое, въ силу котораго все важныя узаконенія и мѣры государственныя должны были издаваемы на сеймахъ съ общаго и безусловнаго согласія, то есть единомыслиемъ. Развѣ единомысліе бываетъ возможно въ такомъ огромномъ собраніи? Не уже ли они не знали этого ни изъ Исторіи, ни по опыту? Да, если и знали, то здѣсь скрывается другая причина, которая для каждаго изъ нихъ въ частности была ближе, чѣмъ любовь къ отечеству. Въ упомянутомъ выше актѣ тщеславіе ихъ заготовило для себя возможность, при удобномъ случаѣ тѣмъ съ большимъ блескомъ выказаться. Представимъ себѣ многочисленное и блестящее собраніе дворянства и духовенства, такъ сказать цѣлѣ націи. Въ ономъ отбирають голоса въ пользу какого либо постановленія, которое обѣщаетъ много выгодъ для отечества, и кажется, что все уже согласны. Но вдругъ, среди этого общества, среди важныхъ сановниковъ и вѣрныхъ пановъ, по праву конституціоннаго равенства, выходитъ на средину бѣдный шляхтичъ и кричитъ: *nie pozwalam* (je ne permets pas; veto). Какое упоительное наслажденіе для снеси, какой энзіамъ для тщеславія, какое оборонительное право для, такъ называемой, свободы, что эта единица, микроскопическая, ничтожная, однимъ словомъ своимъ останавливаетъ важную мѣру въ государствѣ; что предъ его магическимъ *nie pozwalam* безмолвствуетъ Король и вся нація! — Какая нелѣпность! Оттого въ Рѣчи Посполитой почти никогда не состоялись сеймы, никакая благотворительная мѣра не могла быть приведена въ дѣйство. Это вторая причина упадка Польши. Конечно были между ними люди благомыслища и благонамѣренныя, которые не могли ничего добраго отъ такихъ мѣръ предсказать. Но это были гласъ вопиющаго въ пустыни.

Къ единомыслію естественно присовокупилось и единоувѣріе! — Кажется имѣть ничего основательнѣе и честнѣе, какъ желать другому того, что самъ считаешь за лучшее. Но подъ эгидою этого предлога скрывалась совсѣмъ другая причина. Полаки, подобно Испанцамъ, были до того ослѣплены, что считали Христіанами однихъ только Католиковъ. Время доказало всему Западнымъ народамъ, что идея эта основана на самолюбіи и на незрѣлости мыслей. Какъ бы то ни было, но Польскіе наны устроивали такъ, что только Католики могли быть дворянами, владѣть въ Польскихъ областяхъ помѣстьями, имѣть крестьянъ, занимать должности, получать чины, званія и достигать высшихъ степеней. Диссидентамъ же, то есть, разномыслицамъ, или иновѣрцамъ безпрестанно обѣщали равенство и — только. Въ актѣ Люблинскаго сейма 1569 года о соединеніи Литовскаго Княжества съ Королевствомъ Поль-

скимъ ясно и опредѣленно выражено, что оба государства соединяются въ одно, какъ равное съ равнымъ, слѣдственно, и Литовскіе чины должны имѣть одинаковыя права съ Польскими. Но какъ въ Литвѣ и Малороссіи большинство народонаселенія было Греческаго вѣроисповѣданія, то ваватическими поступками своими Поляки поставили себя между двухъ огней, тѣмъ болѣе, что охотниковъ до Католичества въ Литвѣ, особенно въ Малороссіи, не смотря на все примаки, было крайне мало; дѣло шло чрезвычайно медленно, что для польскаго характера Литовъ было неспасено. Русскіе въ Литвѣ и Украинѣ указывали на свои права, выраженные въ договорахъ и опирались на нихъ; Поляки уверно старались поддерживать богоугодное, по ихъ мнѣнію, желаніе свое, гнѣтъ всѣхъ Католиками. Въ этой крайности дѣятельное духовенство, особенно изворотливые Езуиты, столь страстно заботившіеся о спасеніи душъ Малороссіанъ, изобрѣли Унію, — тоже единство, только на другой ладъ! — Что это такое было, мы отыскали словами Преосвященнаго Георгія Конискаго: «Это эпоха ужаса и губительства для обоихъ народовъ, Польскаго и Русскаго, которая потрясла Польшу до самаго основанія, и, колебавши ее болѣе ста лѣтъ, извинула наконецъ въ бездну ничтожества, а народу Русскому, давши испить самую горькую чашу, наковую во дни Иерона и Калигулы не всѣ Христіане вкушали, преобразила его въ иной видъ и состояніе» — Вотъ третья причина упадка Речи Посполитой. Не говори о безчисленныхъ жестокостяхъ, вспомни, однакожь и смѣнную сторону этого обстоятельства: Ксендзовъ и разныхъ Католическихъ миссіонеровъ, столь ревностно старавшихся распространить Унію по Малороссіи, должны были отъ одной деревни до другой возить дѣвушки и молодые женщины, и притомъ пригожія. До какихъ глубостей доводило Поляковъ тщеславіе! Не уже ли эти разбѣды на Малороссійскихъ дѣвкахъ и молодичахъ увеличивали успѣхъ Уніи? Что могли чувствовать при этомъ самые Украинцы?

Съ 1569 года, то есть, со времени соединенія Литвы съ Польшею, Русское народонаселеніе постоянно было угнѣтаемо, но скрытно и большею частію посредствомъ интригъ; а съ 1586 г., при Сигизмундѣ III полатическія и религіозныя гоненія начались явно и съ ожесточеніемъ, что продолжалось и при пресмыкахъ Сигизмундовыхъ: Владиславѣ IV, Янѣ Казимирѣ и всѣхъ прочихъ, почти до истеченія прошедшаго столѣтія, когда побѣдоносная Русскія войска, по волю Екатерины Великой, обуздали буйство и положили конецъ всякаго рода преслѣдованіямъ, коимъ подвергались Православные. Естественное, что въ теченіи сего длиннаго времени каждое новое гоненіе возбуждало въ Малороссіанцахъ

ропотъ, возстаніе и мщеніе; а это еще болѣе ожесточало Поляковъ. Местныхъ не знала предѣловъ, и въ короткое время составили они въ отношеніи Козаковъ рядъ узаконеній, предписывавшихъ мѣры жестокия и необдуманныя. Въ 1589 г. сеймъ лишилъ права Козаковъ избирать полными голосами Гетмана, и между прочимъ запретить крестьянамъ удаляться на Запорожье; въ случаѣ неповиновенія, виновныхъ повелѣно наказывать смертію. Въ 1597 г. Русскій народъ объявляетъ на сеймѣ *буитлицы* и осужденъ въ рабство: Православные храмы запечатаны. Въ 1638 г. Варшавскій сеймъ постановилъ, что Козаки равны крестьянамъ, подчинилъ ихъ вѣдѣнію комиссаровъ съ неограниченнымъ правомъ живота и смерти. Комиссары эти въ послѣдствіи, отнявъ землю у Козаковъ, сдѣлались ихъ помѣщиками. Этою мѣрою Ахм достигли крайности.

Когда верховная власть была болѣе и болѣе стѣсняема, пельможи, въ слѣдствіе сеймовыхъ постановленій, владычествовали въ помѣстьяхъ съ правомъ самодержавія. Они и назывались *Державцами*; то есть, подѣляя какиа угодно предлогомъ, и даже безъ предлога, расправлялись съ крестьянами своими, Украинцами, какъ имъ было угодно. Правительство не могло выѣшиться въ ихъ судъ и расправу; паны были самовластны и самовольны. Изъ упоминаемыхъ постановленій, или по Польски конституцій, подѣляя предлогомъ самосохраненія и безопасности, внутреннихъ гнѣбнымъ самолюбіемъ и кичливостію, видно, что Ахм почитали только себя за людей; а крестьянъ своихъ и Жидовъ, особенно же Малороссіянъ они признавали за какія-то существа, созданныя Творцемъ собственно для службы. Теперь спросимъ: благоразумно ли каждому помѣщику допустить право на жизнь и смерть его крестьянъ? Какой истецъ можетъ быть выѣстъ и судьей въ своемъ дѣлѣ, и притомъ безпристрастнымъ? Не было ли это поводомъ къ безчисленнымъ несправедливостямъ и гоненіямъ, которыхъ никакая сила человѣческая въ послѣдствіи предотвратить не могла? Не было ли это источникомъ вѣчной вражды и ненависти, злобы и мщенія? — Далѣе, право на жизнь и смерть подданныхъ есть непркосновенное, исключительное достоинство верховнаго правительства и лицъ, облеченныхъ довѣріемъ оного. Благоразумно ли было со стороны сейма (Короли были безсильны) своимъ исключительнымъ правомъ, такъ сказать, подѣлиться съ людьми частными, съ помѣщиками? Въ такомъ случаѣ правительство произвольно лишило себя возможности оказывать своимъ подданнымъ правосудіе и предупреждать неурядиства и мятежи. Но въ Польшѣ тогда, какъ мы видимъ, благоразуміемъ постоянно жертвовали въ пользу самолюбія и тщеславія. Какія послѣдствія были этой *премудрой* системы—отгадать не трудно:

Ляхи за самые обыкновенные проступки сажали крестьянъ въ тюрьму, лишали жизни. На прим.: если дворовая женщина съѣла панскіе вареники (въ Сѣмлоѣ); если псарь, по небрежности, погубилъ охотничью собаку, или если дѣвушка осмѣлилась не удовлетворить желанію какого нибудь Канѣвскаго, или Немировскаго пана: то ихъ безъ всякихъ околичностей вѣшали, разстрѣливали и проч.; за грубость предавали жестокому казнѣ. Особенно Уніа служила самымъ надежнымъ поводомъ къ удовлетворенію ненависти. Если священникъ, или прихожане не соглашались принять Уніа, или полученный отъ Поляковъ антимисъ отирали къ православнымъ Епископамъ, или не хотѣли почитать Папъ, и проч., то неповиновавшихся сажали на колъ, сдирали кожу съ живыхъ, или обматывали коноплями, обливали горячею смолою и на видномъ мѣстѣ сожигали. (Ктиторъ изъ Млѣва). Точь въ точь, какъ страдали Христіане во времена Нерона, Калигулы, Діоклитіана. И такіе примѣры, составляющіе для Польской исторіи вѣчное пятно, были безчисленны!

Жидъ поклоняется золотому тельцу, кажется, усердіе и чистосердечіе, чѣмъ самому Создателю. Ради прибытка онъ охотно жертвуетъ честью, совѣстію; готовъ унижаться и пресмыкаться во прахъ. Для славяго Ляха Жидъ не представлялъ собою никакихъ препонъ, или противоборства; онъ былъ его покорнѣйшимъ слугою и угодникомъ; сосалъ, обманывалъ на каждомъ шагу и обогащался на счетъ его безпечности; но смѣтливость, услужливость и рабство Жиды сдѣлались потребностію для вельможныхъ и безпечныхъ пановъ; словомъ, они были другъ другу нужны и благоденствовали — всякій по своему!

Разгульный, воинственный сынъ Украины, одаренный отъ природы умомъ и сердцемъ, попавшись подъ ярмо Польское, невольно долженъ былъ прійти въ ожесточеніе при мысли, что онъ, созданный, подобно же Ляху, по образу и подобию Божию, и притомъ Христіанинъ, долженъ влечти рабскую жизнь въ оковахъ; что его достоиніе, семейство, честь и жизнь — все это въ рукахъ, въ произволѣ Ляха. Безпрестанное опасеніе должно приводить его или въ ожесточеніе, или въ отчаяніе; а по пословицѣ: кто тонетъ, тотъ хватается и за бритву!

Татары, коихъ мы такъ охотно называемъ дикими варварами, послѣ погрома и завоеванія Россіи, утвердивъ за собою владычество надъ нею, эти Татары обращались съ Русскими гораздо человеколюбивѣе, нежели Поляки съ Малороссіянами. Они уважали Христіанскую религію, охраняли Русское духовенство и монастыри. Но крайній мѣръ, въ обители монашеской находилъ Русскій человекъ убѣжище и былъ неприкосновенъ; могъ въ тиши монастырской предаваться молитвѣ и изучать лѣто-

ниши своего отечества. Малороссіане подъ игомъ Польши были рѣшительно въ такомъ же положеніи, какъ теперь Греки, Юзаны Славяне и другіе Христіане подъ владычествомъ Турокъ. Собственность, честь и жизнь Христіанина зависятъ отъ произвола Турка. Это бѣдственное, несносное положеніе извѣстно всей Европѣ. Но предъ судомъ холоднаго разума Туркамъ это извинительнѣе, или лучше сказать, естественнѣе, чѣмъ Полякамъ, по слѣдующимъ причинамъ: *Во первыхъ*: это народъ необразованный, варварскій; отъ нихъ нельзя ничего лучшаго и ожидать. Они поступаютъ и между собою варварски, если только есть возможность. Поляки же, по близости къ Западу, и по соседству съ Немцами, не могли ни въ какомъ случаѣ заимствовать образованіе, а съ онымъ и увѣненіе идей политическихъ и нравственныхъ, что доказываетъ немалое число хорошихъ писателей. *Во вторыхъ*: Турки завоевали Христіанъ и владѣютъ ими по праву меча; а княжество Литовское съ Малороссіею присоединилось къ Польскому на условіи какъ *равное* государство къ *равному*; а потомъ равенство Рѣчи Посполитая обратила въ несносное иго! Извѣстно, что варвары Турки умѣли иногда сдерживать данное слово; а въ Польшѣ было постоянное волненіе... *Въ третьихъ*: Турки суть Магометане и притомъ въ Европѣ несравненно малочисленнѣе своихъ Христіанскихъ подданныхъ. Но различію религіи и по естественной причинѣ самосохраненія не смѣютъ они Христіанамъ дать право равенства; потому что эти въ непродолжительномъ времени однимъ большинствомъ своимъ могли бы подавить Турокъ. Между Поляками и Малороссіанами этого различія не существовало. Обѣ стороны носили на себѣ названіе Христіанъ; одного только недоставало: благоразумной вѣротерпимости со стороны Поляковъ. Если же достоинство, честь и самая жизнь зависѣли отъ произвола Поляковъ: то не лучше ли все это потерять на полѣ брани съ оружіемъ въ рукахъ, отстаивая свою родину, права, и вѣру, чѣмъ эту жизнь влечь въ рабствѣ, и, подобно скоту безсловесному, каждую минуту ожидать обузла! Послѣ всего этого понятны слова Гетмана Богдана Хмельницкаго въ рѣчи на радѣ посполитой, которую онъ говорилъ въ присутствіи Русскихъ пословъ въ 1654 году. Вотъ слова этого избавителя Малороссіи: «Какое плѣненіе, какое нещадное пролитіе крови Христіанской, отъ Польскихъ пановъ утѣшенія, никому изъ васъ сказывать не надобно. «Сами вы вѣдаете, что лучше Жиды и пса, нежели Христіанина, брата нашего почитали.» И это была не риторическая фигура, а печальная истина! И такъ, слѣдствіемъ гонимій и незаконій отъ вельможъ былъ общій ропотъ Малороссіянъ, мятежи и востаніе. Наконецъ Провидѣніе спасло Малороссію; она отдѣлилась отъ Польши и, войдя въ составъ

Великой Россіи, избавилась отъ своихъ гонителей; но западная Украина стесалась еще долго подъ игомъ Польскимъ до дней Екатерины Великой. Вотъ четвертая причина упадка Польши и бывшаго бѣдствія Малой Россіи. Есть и болыше причины, но достаточно и сихъ, чтобы погубить отечество.

Польскіе писатели, какъ прежніе, такъ и новѣйшіе, оправдывая мѣры бывшихъ сеймовъ, всю вину, обыкновенно, слагаютъ на Малороссійцъ, или, по ихъ выраженію, на Козаковъ. «Всѣ варварства — виновты они — всѣ кровопролитія, всѣ несчастія, которыми обременена бѣдная чело-
вѣчество борьба *саслоиля* (!) Козаковъ съ Польшею, и его измѣны новой «своей покровительницы Россіи, все это не пятнало бы страницъ исторіи рядомъ такихъ событій, которыя въ образованномъ читателѣ порождаютъ только ужасъ и отвращеніе!» (Выбл. дѣл. Чтен. 1843. Февр.) Совершенно справедливо; но эти писатели не говорятъ чистосердечно: кто былъ причиною возстаній, варварствъ и бѣдствій? Не видимъ ли мы и въ наше время Грековъ, Южныхъ Славянъ и другихъ Христіанскихъ народовъ воиждущихъ безпрестанно противъ Турокъ? Не уже ли ропотъ цѣлаго народа пренеходитъ только изъ желанія мятежничать, разбойничать и грабить?

Русскіе вѣщевосцы постоянно старались облегчать участь своихъ единовѣрцевъ, страдавшихъ подъ тяжкимъ игомъ Поляковъ и Турокъ; вели по этой причинѣ войны. Не уже ли бы Государи наши стали подавать руку помощи мятежникамъ? Въ наши дни Франція, Англія и Россія приняли участіе въ горестной судьбѣ Грековъ, содѣйствовали ихъ освобожденію изъ подъ ярма Турецкаго, и область ихъ признали за самостоятельное Королевство. И чтожь? Турки будутъ всегда называть ихъ мятежниками, какъ Поляки называютъ Козаковъ! — Но справедливо ли это? Императоръ Николай, котораго характеръ былъ олицетворенный порядокъ и истина, доказавшій это всему свѣту подавленіемъ мятежа Венгерскаго и Польскаго, еще разъ было обнажить мечъ на защиту несчастныхъ единовѣрцевъ и для вразумленія ихъ гонителей. Завистливый Западъ, боясь колосса Русскаго, подъ предлогомъ протѣвства его мнимому желанію къ завоеваніямъ, воспринимать къ полному достиженію великой и великодушной цѣли. Но крайней мѣрѣ факты эти, опровергая собою всѣ пристрастные и недобросовѣстные возгласы Польскихъ писателей, говорятъ ясно, что Русскіе Цари всегда различали справедливыя жалобы и требованія угнетеннаго народа отъ мятежа, и всегда готовы подать великодушную помощь гонимымъ единовѣрцамъ своимъ.

Польскіе писатели, желая дать болышій вѣсъ своимъ обвиненіямъ и даже поправиться Русской публикѣ, охотно повторяютъ упрекъ, что: «Козаки, отдавъ себя и свое государство подъ власть Московскаго Царя, опять «ссорятъ его съ сосѣдями, безпокоятъ на внутреннихъ границахъ и оставляютъ въ величайшее затрудненіе своими матажами и измѣнами». Значитъ, этиже писатели неизвѣстно, что Русскіе въ продолженіи восьми сотъ лѣтъ вели безпрерывныя ссоры и брани съ Польвою; и въ такое время, когда еще и помину не было о Козачествѣ. Съ такимъ сосѣдомъ, какъ Польша, при тогдашнемъ устройствѣ Польши, Россія никогда не могла поладить. Справедливо, что Малороссіянне, въ началѣ вступленія своего въ подданство Царя Алексея, по смерти набавителя Богдана Хмельницкаго, по притомъ честолюбцевъ, произволили нестроенія и рѣзавшись между собою, не всегда щадили и Великороссіянъ. Однако, надобно размыслить, что всякій переворотъ въ государствѣ, даже въ послѣдствіи самый благодѣтельный, сопряженъ со многими неудобствами. Это есть слѣдствіе естественнаго закона какъ въ мірѣ нравственномъ, такъ и физическомъ. Бушующее море, по прекращеніи бури, не мгновенно утихаетъ. Перевезите вашу мебель изъ одной квартиры въ другую; едва ли обойдется безъ ломки. Въ народѣ, потрепавшемъ разъ спокойствіе, длится волненіе еще и отъ того, что есть много крамольниковъ и людей недобросовѣстныхъ, для которыхъ смуты нужны, чтобы въ мутной водѣ рыбу ловить. Украинскій народъ не былъ причастенъ измѣнамъ; одни только честолюбивые начальники мутили народъ и повергали Украину въ междоусобія. Могъ ли народъ знать и предупреждать ихъ зловердныя замыслы? Но онъ дорого поплатился за измѣны своихъ Гетмановъ! Еще въ наше время вся Европа страдала отъ честолюбія одного только Наполеона; однако никто и не думалъ обвинять Европу въ честолюбіи. И такъ, можетъ ли падать упрекъ на обольщенныхъ Козаковъ за измѣны нѣкоторыхъ Гетмановъ, изъ коихъ нѣсколько было Польскаго происхожденія, или вои по своему воспитанію, образу жизни и мыслей, имѣли душу не Русскую.

Нѣкто пишетъ: «Безсильная Польша не могла управиться съ Козачествомъ; но самодержавная мудрость сильныхъ Русскихъ Государей скоро ее уняла.» — Писатель этотъ и не подозревалъ, что сими немощными словами крайне ослабилъ защиту въ пользу своей Польши. Онъ сказалъ: Русскіе Государи *сильны*. Это правда, да этого еще мало; и Польша была нѣкогда сильна, но ей чего-то не доставало. Далѣе онъ говоритъ, что Русскіе Государи *мудры*. Это значитъ, что одной силы безъ мудрости еще недостаточно. А мудрость Русскихъ Царей состоитъ въ томъ, что они людей всегда почитали за людей, и под-

данныхъ своихъ никогда не считали хуже Иуда и Иса, да и никогда не допускали права помещикамъ неограниченно расправляться со своими крестьянами. Отъ того полъ владычествомъ Царей Русскихъ въ Малороссіи не было никогда *Колѣнощины*, да и причины нѣтъ къ ней. Вѣра одна, языкъ одинъ, законъ для всѣхъ равенъ, гоненій нѣтъ, слѣдовательно, и возстаній быть не можетъ. Если есть жалобы и неудовольствія, на то есть суды, поставленные Верховною властію, а не произволомъ вельможъ! Одинаковыя причины производятъ вездѣ и всегда одинаковыя слѣдствія. Наконецъ онъ говоритъ: *самодержавная мудрость*. Самъ видитъ, что при самодержавіи, руководимомъ мудростію, въ Русскомъ Царствѣ искони господствуютъ тишина, справедливость, слѣдовательно, и благоденствіе подданныхъ; чего въ Польшѣ не было, и быть не могло. А ктожь тутъ виновать? Зачѣмъ они всѣ хотѣли только повелѣвать, и никто не хотѣлъ повиноваться, и безпрестанно ограничивали священную власть Королей своихъ?

Но при этомъ справедливость требуетъ сказать и въ то о духѣ народа Русскаго. Великій Князь, или Удѣльный, Царь, или Императоръ, для Русскаго человека были всегда неприкосновенное и священное лице. Онъ иначе и не воображаетъ себѣ Царя, какъ со властію неограниченною, творящаго одни только благодѣянія. Послѣ Бога Царь для него есть первое лице на землѣ; поэтому истинно Русскому человеку и въ голову никогда не приходило ограничивать власть своего Государя, котораго любить онъ безпрелѣльно, повинуется ему безусловно и ожидаетъ отъ него только одного добра. Всѣ подданные составляютъ одно тѣло, а на этомъ колоссальномъ тѣлѣ одна голова — Царь! Вотъ тайна, почему Россія сильна и, благодареніе Господу, наслаждается миромъ и благоденствіемъ. Мы видимъ, каково идетъ въ другихъ земляхъ.

Странно, что Польша смѣшиваетъ Запорожцевъ съ бывшимъ правительствомъ Малой Россіи. Они говорятъ такъ: «Козачество было «сухонутымъ Азиромъ Сѣвера, несчастіемъ Малороссіи и человѣчества. Это *разноплеменный сбродъ, овладѣвшій* Малороссіею, какъ Ма-«мелюки Египтомъ; сборное сословіе искателей приключеній и добычи, «дикой и вѣчно мятежной рати, которая *овладѣла* Малороссіею и *пра-«вила* ею съ саблею и нагайкою въ рукѣ,» и проч. и проч. Изъ этихъ возгласовъ видно, что такіе писатели или не знаютъ исторіи, или не хотятъ знать истины. Вышеприведенныя слова по справедливости относятся къ Запорожцамъ; но эта буйная толпа никогда не владѣла Малороссіею и не властвовала надъ нею. Для чего же возгласать безлѣпницу и *леть грязь*, какъ выражается Хадижа-Баба?

Тѣ же самые писатели жалуются и приходятъ въ негодованіе при появленіи какой либо книги, имѣющей предметомъ Исторію Малой Россіи. Негодованіе это, впрочемъ, неудивительно для насъ; каждое новое сочиненіе есть и новое напоминаніе неправдъ тогдашняго Польскаго правленія и обвиненіе въ злоупотребленіи власти и гоненіяхъ. Но что эти Польскіе писатели навязываютъ Русскимъ авторамъ охоту до Гетманщины, то это совершенно несправедливо. Вотъ какъ пишуть они: «Самая непостижимая вещь въ свѣтѣ, въ XIX вѣкѣ, это бесспорно, та непоколебимая, неподобная важность, съ кою нѣкоторые Малороссійскіе историки, одушеваясь «покойнымъ Козацкимъ патріотизмомъ», *оплакиваютъ* (!) паденіе Гетманщины, восхваляютъ блаженство жителей Украины подъ батономъ Козачества, подъ управленіемъ безпокойной орды отчаянныхъ головорѣзовъ и грабителей». Этою продѣлкою хотять привести Русскаго автора въ подозрѣніе у читателя. Напрасно! Человѣкъ несвѣдущій — равнодушенъ къ историческимъ разысканіямъ; онъ и читать ихъ не станетъ; а человѣка, знакомаго съ историческими фактами не такъ легко сбить съ толку подобными риторическими ухищреніями. Было время, что Гетманщина приносила пользу для Малороссіи: она сосредоточивала народъ и по возможности оберегала его отъ злоупотребленія Польской власти. Но положеніе это отжило свой вѣкъ и кануло въ вѣчность. Уже давно сказано, что всякой вещи подъ небесемъ есть свое время, такъ и Гетманщинѣ. Теперь свѣтъ другія обстоятельства и отношенія; и каждый Малороссіянинъ отъ сердца благодаритъ Провидѣніе, что Гетманщина съ ея зависимостію отъ Польши и бѣдствіями прошла. Однако, прошедшія несчастія народа не легко забываются. И такъ, надобно быть весьма недалекимъ, чтобы въ наше время оплакивать умершую Гетманщину, желать ея возстановленія и, пожалуй, такъ называемаго *блаженнаго соединенія* съ Польшею.

II

НѢСКОЛЬКО СЛОВЪ О ДВИЖЕНІИ МЕЛОДІИ (modus, modulation) МАЛОРОССІЙСКИХЪ ПѢСЕНЬ.

Въ силлабическихъ стихахъ вниманіе обращено на число слоговъ, а въ тоническихъ на удареніе въ словѣ. Какъ тѣ, такъ и другіе принимаютъ разныя мелодіи. До тоническихъ стиховъ мы теперь не касаемся: потому что всѣ Украинскія народныя пѣсни сочинены, по образцу Польскому, силлабическими стихами. Эти послѣдніе подъ вліяніемъ мелодіи имѣютъ свои особенности. Упомянемъ о главнѣйшихъ изъ нихъ:

1) Въ какомъ либо тактѣ извѣстной мелодіи на одну и ту же ноту въ первый разъ употребляется только одинъ слогъ, а въ другой разъ на ту же самую ноту (долготу времени) идетъ два слога. Это производитъ разнообразіе; такъ № 7. *Ой підь вишнею, підь черешнею*, въ первой половинѣ мелодіи 10 слоговъ, и въ той же половинѣ *Ой изгиньте, пропадѣте всѣ старыи кости*, 14 слоговъ; или № 22. *Ой знати, знати*, 5 слоговъ, и въ тоже самое музыкальное время (tempo), *той къ тому стежечку*, 6 слоговъ, или № 79, *Пусти мене мати*, 6 слоговъ. *Буду мати жити жати*, 8 слог. Такихъ примѣровъ чрезвычайно много. Въ иныхъ чрезъ прибавленіе лишняго слога ($\frac{1}{8}$) въ тактѣ $\frac{2}{4} = \frac{5}{8}$ выходитъ красивая тріоль, на пр. № 157.

Цы га ноч ка | да Во ло шеч ка | ша терь бу до | ва ла. |
 во 2-мъ тактѣ три первые слога *да-Во-ло* составляютъ полтакта и вмѣстѣ тріоль. Поэтому пѣсни легче правильно по мелодіи пѣть, чѣмъ читать (*скандовать*).

2) Въ большей части мелодіи, (въ коихъ тактъ въ двѣ четверти, или собственно четыре восьмыхъ) каждая первая осьмая ($\frac{1}{8}$) въ тактѣ имѣетъ тяжелое (долгое) удареніе, прочія три осьмыя — легкое или краткое. Четыре такта заключаютъ главную музыкальную идею, или мелодію,

а восемь тактовъ — Rhythmus. Обыкновенно вторая половина мелодіи (Rhythmus), то есть, послѣдніе четыре такта переходятъ въ другой (родственный, соплеменный) тонъ, такъ изъ D-dur въ A-dur, или изъ G-dur въ D-dur и проч. Изъ этого видно, что великая часть Украинскихъ пѣсень въ 14 и 16 слоговъ имѣютъ движеніе (Tempo) извѣстной во дни наши *Польки*, или стариннаго Экоссеза (Ecoissais), тактъ въ $\frac{2}{4}$, какова бы ни была мелодія, и притомъ Allegro, или Largo. На пр. № 49, въ 14 слоговъ:

Сто ить я воръ | надъ во до ю, | въ во ду по хи | ли вся |
 № 39. Била жѣнка мужика; № 141. Туманъ яромъ, или въ 16-ть слоговъ, № 1:

Вѣ теръ гу де | тра ва шу мить, | Ко за чень ко | вѣи тый ле жать |
 Но есть и исключенія, или правильнѣе разнообразія, какъ то:

3) Мелодія въ четыре такта; тактъ въ $\frac{2}{4}$, но удареніе не на первой, а на второй половинѣ такта, какъ будто бы это Syncore, на пр. пѣсня въ 12 слоговъ, въ каждомъ тактѣ по 3 слога, № 102:

И шу мить | и гу де | дроб ный до | щокъ и де |
 по ритмусъ сей же пѣсни:

А хтожъ ме не | мо ло ду ю | до до монь ку | до ве де 0 |
 имѣетъ въ тактѣ по 4 слога и съ правильнымъ удареніемъ на первомъ слогѣ. Здѣсь говорить не о Прозодіи, но о музыкальномъ удареніи.

4) Мелодія въ 4 такта; тактъ въ $\frac{2}{4}$; первый и третій такты имѣютъ легкое удареніе, а второй и четвертый тяжелое. № 79.

Пу сти ме не | ма ти | въ по ле жи то | жа ти. |

5) Тоже мелодія въ 4 такта, но тяжелое удареніе только на первой половинѣ втораго такта; № 103.

Та йшовъ ко закъ	зъ До ну	та зъ До ну до	дому
До ле мо я	зла я	чомъ ты не та	ка я

Слѣдовательно, размѣръ этой пѣсни приличенъ для такта въ двѣ четверти; но въ народѣ, для большей выразительности (*con affetto, espressione*) и протяжности, поютъ тактъ въ три четверти, впрочемъ, съ переменнымъ тяжелымъ удареніемъ.

6) Мелодія въ 4 такта, тактъ въ $\frac{3}{4}$, подобно Нѣмецкому *Вальсу*, первая четверть тяжелая, а послѣднія легкія. № 24.

Сон це ни | зень ко 0 | ве черъ бли | зень ко 0 |

Нуль = 0 на концѣ во второмъ и четвертомъ тактѣ означаетъ здѣсь паузу.

7) Примѣръ *Мазурки*, или *Краковяка* представляетъ пѣсня № 117:

Дѣв чи по | ко ха на | здо ро га | бу ла 0 |

Мелодія въ 4 такта, тактъ въ $\frac{3}{4}$, но тяжелое удареніе лежитъ на второй четверти, а на первой и третьей легкія.

8) Въ музыкальных теоріяхъ Запада принимается за правило, что всякая мелодія состоитъ изъ четырехъ тактовъ, или собственно изъ двухъ двойныхъ; для убѣжденія приводятъ множество превосходныхъ примѣровъ, чѣмъ хотятъ доказать, что эта теорія самая естественная и непреложная, какъ категоріи мышленія. На переکورъ этимъ уставамъ Малороссіане имѣютъ мелодіи въ три, *Rhythmus* тоже въ три, и того шесть тактовъ, въ которыхъ идея музыкальная окончательно выражена, и изящество конхъ было не разъ соблазнительно даже для знаменитыхъ компонистовъ. На пр. пѣсня въ 12 слоговъ № 52:

Та ни ла все	Ле ме ри хэ	на ме ду, 0
Ой за ги ну	м а тен ко	за ги ну. 0

то есть, три такта въ $\frac{2}{4} = \frac{4}{8}$, съ правильнымъ (обыкновеннымъ) удареніемъ; но самое тяжелое удареніе на первой половинѣ второго такта. На нотахъ это ясно. — Сюда должно отнести и нѣкоторыя другія пѣсни въ 11 слоговъ, мелодія въ три такта, движеніе (*tempo*) также одно; на пр. № 148.

Ой у по лѣ | кры ни чень ка | вид по дно. 0 |

даже въ 10-ть слоговъ прекрасная мелодія № 11:

Ой ку дыжь ты | чу ма че ман | др у ешь 0 |

Этой же пѣсни Rhythmus только въ восемь слоговъ. Такихъ примѣровъ есть довольно.

9). Превосходный примѣръ разнообразія, то есть смѣшанныхъ тактовъ и самаго движенія № 156:

- а) Ой ишла | не бе ре гомъ, | лу гомъ |
Зус трѣ ла ся | не зъ су же нымъ | дру гомъ |
- б) Здо ровъ, здо ровъ, | тем ный лу же |
Не су же ный | вѣр ный дру же |
- в) Не су же на | дру жи на мо | я 0. |

Первая часть мелодіи заключаетъ три такта, вторая часть (Rhythmus) только два, третья опять три. Тяжелое удареніе съ удивительною смѣлостію стоитъ то на послѣдней части такта, то на первой. Стало быть, люди съ дарованіемъ не всегда обращаютъ вниманіе на мѣрку педантовъ.

Для большей ясности приложены здѣсь ноты 32-хъ мелодій, какія мнѣ удалось вспомнить. Живя далеко отъ родины, не имѣю возможности сообщить болѣе. Мелодіи у Вацлава Олеськаго, положенныя на ноты знаменитѣйшимъ скрипачемъ Липинскимъ, передѣланы на Польскій ладъ.